

Pretpristupni program IPA i njegovo korištenje u Republici Hrvatskoj

Kaić, Deana

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:778066>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

**SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI,
FAKULTET EKONOMIJE I TURIZMA
„DR. MIJO MIRKOVIĆ“**

DEANA KAIĆ

**PRETPRISTUPNI PROGRAM IPA I NJEGOVO KORIŠTENJE U REPUBLICI
HRVATSKOJ
Diplomski rad**

PULA, 2015.

**SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI,
FAKULTET EKONOMIJE I TURIZMA
„DR. MIJO MIRKOVIĆ“**

**PRETPRISTUPNI PROGRAM IPA I NJEGOVO KORIŠTENJE U REPUBLICI
HRVATSKOJ
Diplomski rad**

KOLEGIJ: Programi i fondovi Europske unije

PROFESORICA: prof. dr. sc. Ines Kersan Škabić

STUDENTICA: Deana Kaić

BROJ INDEKSA: 357 - ED

SMJER: Management i poduzetništvo

PULA, veljača 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Deana Kaić, kandidat za magistra poslovne ekonomije, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad na temu „Pretpristupni program IPA i njegovo korištenje u Republici Hrvatskoj“ rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli,

Deana Kaić

SADRŽAJ

UVOD	1
1 EU PROGRAMI I PRISTUPANJE HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI	3
1.1 Hrvatska i EU	5
1.2 Pretpristupni programi EU.....	7
1.2.1 CARDS i prijelaz prema pretprisutnim programima	7
1.2.2 PHARE.....	12
1.2.3 ISPA	14
1.2.4 SAPARD	17
2 PRETPRISTUPNI PROGRAM IPA.....	20
2.1 Prednosti IPA programa	23
2.2 Višekorisnički IPA program.....	25
3 KORIŠTENJE IPA-E U REPUBLICI HRVATSKOJ	28
3.1 Komponenta I – Pomoć u tranziciji i jačanje institucija (IPA TAIB)	34
3.1.1 Prijelazni instrument komponente I Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija ..	37
3.2 Komponenta II - Prekogranična suradnja (IPA CBC).....	40
3.2.1 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska - Mađarska, 2007. – 2013.....	42
3.2.2 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska - Slovenija, 2007. - 2013.....	46
3.2.3 Operativni program Jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.....	49
3.2.4 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina, 2007. - 2013.....	52
3.2.5 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora, 2007. - 2013.....	55
3.2.6 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, 2007. - 2013. .	58

3.2.7	Sudjelovanje Hrvatske u transnacionalnim programima suradnje.....	62
3.3	Komponenta III – Regionalni razvoj (IPA RD)	66
3.3.1	Operativni program Regionalna konkurentnost 2007. - 2013.....	66
3.3.2	Operativni program Promet 2007. – 2013.....	70
3.3.3	Operativni program Zaštita okoliša 2007. - 2013.	73
3.4	Komponenta IV – Razvoj ljudskih potencijala (IPA HRD)	77
3.4.1	Operativni program Razvoj ljudskih potencijala 2007. - 2013.....	77
3.5	Komponenta V – Ruralni razvoj (IPARD)	85
3.5.1	Plan poljoprivrednog i ruralnog razvitka, 2007. - 2013.	85
4	ISKORIŠTENOST IPA-E U REPUBLICI HRVATSKOJ 2007. – 2013.....	91
4.1	Rezultati istraživanja „EUčinkovitost“	93
4.2	Iskorištenost IPA komponente I Pomoć u tranziciji i jačanje institucija.....	102
4.3	Iskorištenost IPA komponente II Prekogračna suradnja	104
4.4	Iskorištenost IPA komponente III Regionalni razvoj	105
4.5	Iskorištenost IPA komponente IV Razvoj ljudskih potencijala.....	112
4.6	Iskorištenost IPA komponente V Ruralni razvoj.....	114
	ZAKLJUČAK	116
	LITERATURA.....	118
	POPIS TABLICA.....	121
	POPIS SLIKA	123
	POPIS GRAFIKONA	124
	SAŽETAK.....	125
	SUMMARY	126

UVOD

IPA (engl. *Instrument for Pre-Accession Assistance*) je integrirani prepristupni program Europske unije koji pomaže državama kandidatkinjama i državama potencijalnim članicama oko ulaska u Europsku uniju. Proces pristupanja u članstvo Europske Unije za Republiku Hrvatsku je predstavljalo izazov prilagodbe zajedničkoj pravnoj stečevini Unije, ali otvorila se i mogućnost korištenja financijskih sredstava iz proračuna Unije.

Predmet istraživanja ovog rada je prikupljanje i analiziranje relevantnih značajki o prepristupnim programima Europske Unije, te sustavno objasniti uvjete i svrhu korištenja sredstava, osnovne činjenice o prepristupnim programima, počevši od programa CARDS, zatim PHARE, ISPA, SAPARD, te o nasljedniku navedenih programa, programu IPA. Cilj IPA-e bilo je poticanje važnih gospodarskih, socijalnih, političkih i institucionalnih reformi. Navedena četiri programa pomoći CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD čine prvu generaciju prepristupnih programa Europske unije, a 2007. godine integrirala su se u jedinstveni i fleksibilan program IPA, čije trajanje je bilo predviđeno do 2013. godine. U tom proračunskom razdoblju Hrvatska se pojavila kao korisnica ovog prepristupnog programa pomoći što je donijelo niz prednosti kao što je osiguranje potpore tijekom pregovora i ulaska u EU, vezano za poboljšanje i širenje kapaciteta i sposobnosti zemlje da se koristi sredstvima predviđenim proračunom unije.

Rad se sastoji od šest tematskih cjelina, od kojih prvo i šesto čine uvod i zaključak. U drugom poglavlju su predstavljena obilježja prepristupnih programa CARDS, ISPA, PHARE i SAPARD te sudjelovanje europskih zemalja (zemlje kandidatkinje i zemlje potencijalne kandidatkinje) u navedenim programima. Posebno je obrađeno sudjelovanje Hrvatske u istim, odnosno načina dolaženja do financijskih sredstava i u kojoj ih je mjeri Hrvatska iskoristila. U trećem poglavlju detaljnije je predstavljen sam program IPA i njegova struktura, dok četvrto poglavlje predstavlja sudjelovanje Hrvatske u programu IPA i korištenje dobivenih sredstava kroz svih pet komponenti unutar kojih su predstavljeni operativni programi te njihovi prioriteti koji su utvrđeni temeljem analize stanja u državi kako bi se prvenstveno riješili 'veći problemi', a također bit će predstavljeno i nekoliko implementiranih projekata u RH, kao i onih koji su još u fazi implementacije. Kroz peto poglavlje prikazana je sveukupna iskorištenost IPA-e u RH, te iskorištenost financijskih sredstava unutar komponenti korištenjem izdanih Izvješća o korištenju programa prepristupne pomoći od strane Vlade RH, te podataka sa web portala Hrvatske gospodarske komore.

Metodologija korištena prilikom izrade ovog rada je pretraživanje razne literature kako bi se prikupili podaci vezani uz nastanak i funkcioniranje Europske unije. U početnom djelu rada korištena je povijesna metoda kako bi se detaljnije objasnilo nastanak i funkcioniranje Europske unije, djelovanje prvih programa prepristupne pomoći te pristupanje Hrvatske istim. U daljnjem dijelu rada korištena je metoda deskripcije kako bi se detaljnije opisale IPA komponente, njihova uspostava i djelovanje. Kako bi se u ovom diplomskom radu prikazali noviji podaci, u većem djelu su korištena izvješća, znanstveni članci, časopisi, istraživanja, analize i različiti stručni radovi objavljeni na internetskim stranicama. Zaključak je izveden metodom usporedbe podataka i činjenica do kojih se došlo pisanjem rada.

1 EU PROGRAMI I PRISTUPANJE HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI

Europska unija jedinstveno je gospodarsko i političko partnerstvo 28 europskih država. Osnovana je nakon Drugog svjetskog rata, a sve je započelo poticanjem gospodarske suradnje s namjerom da zemlje koje međusobno trguju postanu gospodarski ovisne jedna o drugoj i time izbjegavaju sukobe. Tako je 1958. godine nastala Europska ekonomska zajednica (EEZ) kojom je u početku pojačana gospodarska suradnja šest zemalja: Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Luksemburga i Nizozemske. Otada se stvaralo ogromno jedinstveno tržište koje se i dalje razvija u smjeru dostizanja svog punog potencijala. Kako bi europske zemlje stekle punopravno članstvo u EU, sam proces primanja temelji se na Osnivačkom ugovoru iz Rima iz 1957. godine, te na članku 49. Ugovora o Europskoj uniji, u kojem stoji da svaka europska država čije uređenja počiva na načelima slobode, demokracije, poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda te vladavine prava, može podnijeti zahtjev za članstvo u Europskoj uniji. Europska unija formalno je uspostavljena 1. studenoga 1993. godine stupanjem na snagu Ugovora o Europskoj uniji, poznatiji kao Ugovor iz Maastrichta.

Proračunska sredstva su namijenjena izgradnji infrastrukture, cesta, željeznica, zračnih luka, plinovoda, naftovoda, promiče razvoj informatičkog društva, kulturnu i jezičnu raznolikost, obrazovanje nezaposlenih, stvaranje novih radnih mjesta, bori se protiv diskriminacije, financira urbanu obnovu, potiče osnivanje i razvoj malih i srednjih poduzeća, te mnogo drugih korisnih aktivnosti. Sredstvima se upravlja u skladu sa strogim pravilima kako bi se čvrsto nadzirala njihova uporaba i osiguralo da se novac troši na transparentan i odgovoran način. Ispravna, transparentna i učinkovita potrošnja proračuna EU-a provodi se kroz pažljivo planiranje temeljeno na različitim vrstama dokumenata. EU pruža podršku strategijama i programima nacionalnog razvoja kroz odgovarajuće financijske instrumente koje određuje Europska komisija:

- ✓ Financijske instrumente namijenjene trećim zemljama, primjerice OBNOVA i CARDS,
- ✓ Prepristupne instrumente namijenjene zemljama koje se pripremaju za priključenje EU-u, primjerice PHARE, ISPA i SAPARD, koji su nakon 2007. godine zamijenjeni Instrumentom za prepristupnu pomoć (IPA),
- ✓ Instrumente namijenjene zemljama članicama poput Strukturnih fondova EU-a, Kohezijskog fonda, fondova EU-a u području ruralnog razvoja i ribarstva.

Na sastancima Europskog vijeća, koji su se održali u Kopenhagenu 1993. godine i u Madridu 1995. godine, donesena su četiri kriterija koje mora zadovoljiti svaka zemlja kandidatkinja za članstvo u EU, a to su¹:

- stabilnost institucija koje jamče demokraciju, vladavinu prava, poštivanja ljudskih i manjinskih prava,
- djelotvorno tržišno gospodarstvo i sposobnost suočavanja s konkurentskim pritiskom tržišnih snaga unutar Europske unije,
- sposobnost preuzimanja obveza koje proizlaze iz članstva u Europskoj uniji kroz usvajanje i provedbu pravne stečevine Zajednice, te
- jačanje administrativnih sposobnosti država kandidatkinja za članstvo, što podrazumijeva postojanje odgovarajuće upravne strukture i obučenost državnih službenika za usvajanje i provedbu pravne stečevine Zajednice, kao i učinkovita međuinstitucionalna suradnja na svim razinama upravljanja.

Europsko vijeće na sastanku u Luksemburgu 1997. godine, definiralo je prepristupne strategije za grupu država ili pojedinačne zemlje koje imaju status za članstvo kako bi se na strukturiran način moglo pratiti napredak zemlja koje će sudjelovati u proširenju EU. Elementi prepristupne strategije su sljedeći²:

- Europskim sporazumima (*Europe Agreements*) koje su države kandidatkinje u obliku bilateralnog ugovora sklopile s Europskim zajednicama i njenim državama članicama,
- Prepristupnim partnerstvima (*Accession Partnerships*) kojima je Europska komisija odredila kratkoročne i srednjoročne prioritete u procesu prilagodbe pravnom i gospodarskom sustavu Europske unije. Kao odgovor na Prepristupno partnerstvo, države kandidatkinje izrađuju Nacionalni program usvajanja pravne stečevine Zajednice u kojem se na godišnjoj osnovi planira ispunjavanje srednjoročnih i kratkoročnih ciljeva i provedbenim planovima se pridružuju potrebni financijski iznosi,
- Sudjelovanju u Programima Europske zajednice i radu Agencija Zajednice,

¹Mintas-Hodak, Lj. et. al. (2004.): *Uvod u Europsku uniju*, Zagrebačka škola ekonomije i managementa – Centar za europske integracije, MATE d.o.o., Zagreb, str. 314

² Mintas-Hodak, Lj. et. al. (2004.): *Uvod u Europsku uniju*, Zagrebačka škola ekonomije i managementa – Centar za europske integracije, MATE d.o.o., Zagreb, str. 314

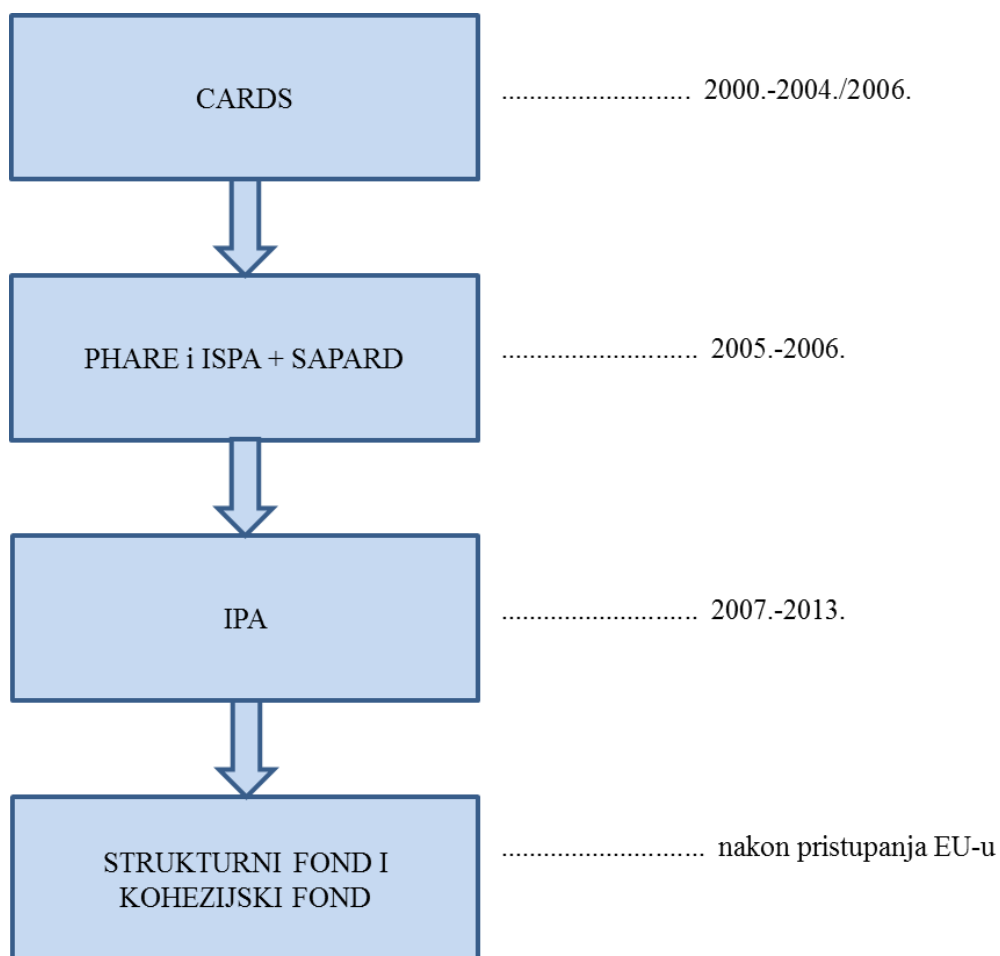
- Korištenju prepristupne pomoći kroz tri instrumenta: PHARE, ISPA i SAPARD.

1.1 Hrvatska i EU

Jedan od glavnih ciljeva vanjske politike Republike Hrvatske bio je ulazak u punopravno članstvo EU, a 1. srpnja 2013. godine Hrvatska je postala 28. punopravna članica Europske unije. Odnose s Europskom unijom Hrvatska je uspostavila davne 1992. godine, na dan kada je većina zemalja članica EU priznala Hrvatsku kao neovisnu državu. Godine 2001. potpisani su Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju i Privremeni sporazumi koje su prije stupanja na snagu morali biti potvrđeni od strane Hrvatskog sabora, Europskog parlamenta, te parlamenta svih država članica. Hrvatska je podnijela zahtjev za punopravno članstvo 21.2.2003., a službeni status kandidata za članstvo Europske unije dobila je 18.6.2004.

Pristupanje Republike Hrvatske Europskoj uniji uvijek je bilo popraćeno odgovarajućim financijskim instrumentima kako bi se pravovremeno i djelotvorno ispunili pristupni prioriteti. Stjecanjem statusa kandidata Hrvatskoj su se otvorili prepristupni programi potrebni za provedbu reformi na putu prema pristupanju Europskoj uniji. Tako je Hrvatska 2005. godine postala korisnica programa ISPA, PHARE i SAPARD. No, od 2001. godine Hrvatska je već koristila i program CARDS čija sredstva su bila namijenjena za provođenje projekata regionalnog značenja, ali stjecanjem statusa kandidata za prijem u članstvo u EU, Hrvatska je prestala biti korisnica navedenog programa. Slika 1 prikazuje razvoj prepristupnih financijskih instrumenata dostupnih Republici Hrvatskoj po godinama.

Slika 1: Razvoj financijske pomoći Hrvatskoj

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 38

Nakon što je Europska komisija objavila pozitivno mišljenje o hrvatskoj aplikaciji za članstvo u Europskoj uniji, Hrvatska je u lipnju 2004. godine postala zemlja kandidat. Strateški dokument Europske komisije o napretku u procesu proširenja sadrži elemente pretpristupne strategije za Hrvatsku i temelj je za korištenje pretpristupnih programa PHARE, ISPA i SAPARD, koji za cilj imaju poticanje važnih političkih, gospodarskih, socijalnih i institucionalnih reformi. U Tablici 1 prikazani su iznosi europske pomoći kroz Nacionalni program CARDS i tri pretpristupna programa od 2001. – 2006. godine.

Tablica 1: Pomoć Europske unije kroz CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD, od 2001. do 2006. u Republici Hrvatskoj (u mil €)

PROGRAMI	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	Ukupno
CARDS – nacionalni	58,00	59,00	62,00	81,00	-	-	260,00
Pretpristupni:	-	-	-	-	105,00	140,00	245,00
PHARE	-	-	-	-	80,00	80,00	160,00
ISPA	-	-	-	-	25,00	35,00	60,00
SAPARD	-	-	-	-	0,0	25,00	25,00
UKUPNO	58.00	59.00	62.00	81.00	105.00	140.00	505.00

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 19

1.2 Pretpristupni programi EU

Kako bi zemlje kandidatkinje zadovoljile potrebne političke, gospodarske i institucionalne uvjete potrebne za ulazak u Europsku uniju, koriste pretpristupne instrumente, te na taj način su spremne za učinkovito upravljanje, programiranje i provedbu strukturnih i kohezijskih instrumenata. Pretpristupnim programima imaju pristup i potencijalne kandidatkinje, dok ostalim slabije razvijenim zemljama (npr. uključenim u Politiku za susjedstvo) EU namjenjuje razvojnu pomoć. Pretpristupni programi su se razvili iz razvojne pomoći Mađarskoj i Poljskoj nakon pada komunizma, no već u prvoj polovici 90-tih preusmjerili su se pripremanju za pristupanje Uniji.

1.2.1 CARDS i prijelaz prema pretpristupnim programima

Temeljem Uredbe Vijeća Europske unije iz prosinca 2000. godine, Hrvatskoj je otvoren program CARDS – Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju. Europska komisija i

Vlada RH 27. ožujka 2002. godine potpisale su Okvirni sporazum u svezi sudjelovanja Republike Hrvatske u programima pomoći Europske zajednice koji regulira odnose između davatelja sredstava i korisnika programa. Nakon potpisanog Okvirnog sporazuma, hrvatska Vlada je za svaku pojedinačnu godinu korištenja CARDS programa s Europskom komisijom sklopila sporazume o financiranju projekata ukupno vrijednih oko 260 milijuna eura za proračunsko razdoblje od 2001. do 2004. godine, kao što je navedeno u Tablici 1.

Program CARDS služio je kao instrument potpore i provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Općeniti cilj programa CARDS jest puna integracija Hrvatske u Europsku uniju te kao takav ima jasno prepristupno usmjerenje. Pomoć je prije svega usredotočena na izgradnju institucionalnih, zakonodavnih, gospodarskih i socijalnih temelja u skladu s vrijednostima Europske unije te promoviranje razvoja tržišnog gospodarstva. Preduvjet za dobivanje pomoći bilo je poštivanje demokratskih načela, vladavine prava, poštivanje ljudskih i manjinskih prava i temeljnih sloboda.

Tablica 2: Pomoć EU-a kroz nacionalnu komponentu programa CARDS u Hrvatskoj od 2001. do 2004. godine (u mil eura)

PRIORITET	MJERE	Sredstva alocirana po godinama (u milijunima eura)				
		2001.	2002.	2003.	2004.	Ukupno
1. Demokratska stabilizacija	1.1. Povratak izbjeglica i prognanika	23,2	14,0	15,0	14,0	66,2
	1.2. Civilno društvo	1,0	2,0	2,0	3,5	8,5
2. Gospodarski i socijalni razvoj	2.1. Trgovina	3,0	3,0	2,5	4,75	13,25
	2.2. Poticanje ulaganja	3,3	9,0	6,15	6,0	24,45
	2.3. Socijalna kohezija (uključuje i Tempus)	7,6	6,0	8,85	7,0	29,45
3. Pravosuđe i unutrašnji poslovi	3.1. Modernizacija pravosudnog sustava	1,5	4,0	4,0	4,5	14,0
	3.2. Policija i organizirani kriminal	-	2,0	3,0	3,4	8,4
	3.3. Integrirano upravljanje granicama	12,6	4,0	5,0	18,95	40,55
4. Izgradnja administrativnih kapaciteta	4.1. Reforma državne uprave	2,5	6,0	6,0	9,1	23,6
	4.2. Nacionalni, regionalni i lokalni razvoj	1,5	2,0	3,0	3,0	9,5
	4.3. Javne financije		4,0	2,8	3,0	9,8
5. Zaštita okoliša i prirodnih resursa		1,8	3,0	3,7	3,8	12,3
UKUPNO		58,0	59,0	62,0	81,0	260,0

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 15

Za pripremu, provedbu i praćenje provedbe većine projekata iz programa CARDS u Republici Hrvatskoj do listopada 2004. godine bila je zadužena Delegacija Europske komisije, a samo jednim manjim dijelom projekata upravljalo se na decentraliziranoj osnovi. Hrvatska je time predstavljala izuzetak od ostalih država korisnica programa CARDS gdje upravljanje programom nije preneseno na nacionalna državna tijela. CARDS se u većini država korisnica provodi prema centraliziranom i decentraliziranom modelu, što podrazumijeva da su za upravljanje programom odgovorne službe Europske komisije ili tijela na koja je ona prenijela takvu odgovornost. S otvaranjem prepristupnih programa u Hrvatskoj je došlo do potpune decentralizacije te se cjelokupno upravljanje sredstvima koje je Europska zajednica stavila na raspolaganje Hrvatskoj u sklopu predpristupnog procesa prenijela na tijela hrvatske državne uprave, uz *ex-ante* kontrolu natječajnih i ugovornih postupaka od strane Europske komisije za programe PHARE i ISPA, te *ex-post* kontrolu za program SAPARD. Dodijeljena sredstva su nepovratna i država korisnica nema obvezu osigurati sufinanciranje iz nacionalnog proračuna. Program CARDS dijelio se u dvije komponente³:

- nacionalna komponenta namijenjena svakoj zemlji korisnici programa pojedinačno, te
- regionalna komponenta kroz koju Europska komisija osigurava financijska sredstva za provođenje zajedničkih projekata u zemljama obuhvaćenih CARDS-om kada takvo djelovanje donosi bolje rezultate (na području borbe protiv organiziranog kriminala, upravljanja graničnim prijelazima, zaštite okoliša i sl.)

Za svaku komponentu izrađivali su se programski dokumenti, odnosno okvirne strategije i višegodišnji indikativni programi u kojima su bila definirana prioritetna područja suradnje i mjere za koje će Europska zajednica osigurati financijska sredstva u svakoj od država pojedinačno ili na regionalnoj razini.

Osim u Nacionalnom CARDS programu, RH je u razdoblju od 2001. do 2006. godine sudjelovala i Regionalnom CARDS programu. Države korisnice Regionalnog CARDS programa bile su sve države koje su koristile nacionalnu komponentu CARDS programa (Hrvatska, Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija-BJRM i Srbija), a priprema i provedba Regionalnog CARDS programa provodila se prema centraliziranom modelu, što znači da su za pripremu, provedbu i praćenje provedbe

³ Mintas-Hodak, Lj. et. al. (2004.): *Uvod u Europsku uniju*, Zagrebačka škola ekonomije i managementa – Centar za europske integracije, MATE d.o.o., Zagreb, str. 322.

regionalnih projekata bila zadužena središnja tijela Europske komisije iz Bruxellesa, koja su na tim poslovima surađivala s nacionalnim državnim tijelima država korisnica programa.

U nastavku je predstavljen primjer korištenja financijskih sredstava iz CARDS programa u Republici Hrvatskoj⁴.

PROGRAM: CARDS 2002 - 2004 – Održivi razvoj u ratom pogođenim područjima Zadarske i Šibensko-kninske županije

- Proračun: 12,2 milijuna eura
- Ciljevi i rezultati: Glavni cilj projekta bio je pružiti doprinos ažuriranju i provedbi Regionalnih operativnih programa (ROP), kojima su definirani prioriteti razvoja Zadarske i Šibensko-kninske županije. U skladu s praksom Europske unije, u obje su županije uspostavljena Regionalna partnerstva za razvoj, sastavljena od 36 predstavnika lokalnih vlasti, socijalnih partnera, lokalnih agencija i civilnog društva. Ključni ishod njihovih nastojanja jest identifikacija i odabir projekata koji će se financirati iz proračuna programa CARDS 2002 te ažuriranje Regionalnog operativnog programa. Projekt je financirao niz velikih infrastrukturnih radova (vodovod, poslovna zona, poslovni inkubator Mandalina u Šibeniku), koji su pridonijeli poboljšanju uvjeta života lokalnog stanovništva. U Zadru, Partnerstvo za regionalni razvoj odlučilo je financirati razminiranje važnih poljoprivrednih područja u mjestima Nadin Lušci, Babin Dub, Kašić, Tinj, Benkovac, Islam Latinski, Kašić Veljane, Tinj-Gubavice te u stambenoj četvrti Bazdarici i Islamu Latinskom. Projektom se financirao glavni marketinški plan turizma Šibensko-kninske županije bez opasnosti po njezin jedinstven okoliš. Lokalne regionalne razvojne inicijative također su potaknule kroz program bespovratnih sredstava, kojim se financiralo 15 projekata u području turizma, malog i srednjeg poduzetništva, te poljoprivrede. Devet ih se provelo u Zadarskoj županiji, četiri u Šibensko-kninskoj županiji te još po dvije u objema županijama.
- Korisnici: lokalne i regionalne vlasti, poljoprivrednici, mali poduzetnici, javne institucije, razne organizacije i stanovnici toga područja.

⁴ Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 18.

1.2.2 PHARE

PHARE (*Pologne et Hongrie – Aide á Restructuration Economique*) je pokrenut u prosincu 1989. godine i prvobitna mu je namjena bila podržati Mađarsku i Poljsku u procesu gospodarskih reformi i političkih promjena. Slijedom sastanka Europskog vijeća u Kopenhagenu u prosincu 1993. godine, s kojeg je državama Srednje i Istočne Europe upućen poziv za podnošenje zahtjeva za članstvo u Europskoj uniji, kao i zaključaka Europskog vijeća iz Essena iz prosinca 1994. godine, program PHARE postaje instrumentom kroz koji Europska unija osigurava predpristupnu pomoć državama kandidatkinjama tijekom njihovih priprema za punopravno članstvo. Svoju punu prepristupnu dimenziju program je ostvario 1997. godine kao odgovor na pokretanje procesa proširenja od strane Europskog vijeća u Luksemburgu, a nakon otvaranja dva dodatna prepristupna instrumenta – ISPA i SAPARD, dodatno je prilagođen kako bi se uskladio s njihovim ciljevima.

Program PHARE usmjeren je prema dva prioriteta⁵:

- Jačanje institucionalne sposobnosti svih tijela koja sudjeluju u procesu usklađivanja nacionalnih zakona s pravnom stečevinom Zajednice, kao i provedba usklađenih zakona, te poticanje njihove učinkovite među-institucionalne suradnje. Projekti jačanja institucionalne sposobnosti u pravilu se provode modelom *twinninga* koji podrazumijeva suradnju između djelatnika istovjetnih ili srodnih upravnih tijela država kandidatkinja za članstvo i onih država članica EU. Ova vrsta projekata predstavlja još jedan instrument tehničke pomoći kroz davanja mogućnosti državnoj upravi i polujavnim organizacijama u zemlji kandidatkinji da surađuje s državnom upravom i kolegama iz jedne ili više zemalja članica EU-a. U područjima gdje se korisnijom procijenila suradnja s privatnim sektorom, bilo je moguće zatražiti stručnu pomoć konzultanata. Komponenta jačanja institucionalne sposobnosti financirala se u iznosu od 30 – 70% programa.
- Ulaganja s ciljem:
 - stvaranje infrastrukture potrebne za učinkovitu provedbu pravne stečevine Zajednice (kao primjer se može navesti opremanje laboratorija za kontrolu prehrambenih

⁵Mintas-Hodak, Lj. et. al. (2004.): *Uvod u Europsku uniju*, Zagrebačka škola ekonomije i managementa – Centar za europske integracije, MATE d.o.o., Zagreb, str. 315.

namirnica sukladno zakonodavstvu Europske zajednice ili opremanje graničnih prijelaza radi njihova nadzora u skladu sa Schengenskim propisima);

- cilj provedbe projekata bio je povećati gospodarsku i socijalnu koheziju unutar države kandidatkinje, promicati tržišno gospodarstvo, te je pripremiti za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog socijalnog fonda (primjer su infrastrukturni projekti restrukturiranja i modernizacije postojećih industrijskih postrojenja, poticanja malog i srednjeg poduzetništva ili prekvalifikacije radne snage kako bi bolje odgovorila potrebama na tržištu rada).

Komponenta ulaganja financirala se u maksimalnom iznosu od 70% programa PHARE, a za sve investicijske projekte država korisnica osiguravala je sufinanciranje iz nacionalnog proračuna u iznosu od 25%. Kako bi se u sklopu komponente gospodarske i socijalne kohezije mogli provoditi projekti, država kandidatkinja za članstvo je izradila Nacionalni razvojni plan. Navedenim planom bili su određeni nacionalni razvojni prioriteti i financijska sredstva potrebna za provedbu mjera predviđenih planom. Uz navedene mjere koje se provode na nacionalnoj razini, PHARE je financirao i niz horizontalnih programa za više država kandidatkinja istovremeno. Primjer takvih programa su povezivanje malih i srednjih poduzeća, programi nuklearne sigurnosti, suzbijanje korupcije, zaštita okoliša, prekogranična suradnja ili podrška nevladinim organizacijama.

Projekt PHARE podupirao je osam prioriteta ustanovljenih Pristupnim partnerstvima, a to su⁶:

1) demokratizacija i vladavina prava,	5) sektorska politika,
2) ljudska prava i prava manjina,	6) suradnja na području pravosuđa i unutarnjih poslova,
3) gospodarski kriteriji,	7) programi potpore, i
4) unutarnje tržište i trgovina,	8) gospodarsko-socijalna kohezija

⁶ Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: Europski fondovi za hrvatske projekte, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str.21

Primjer⁷:

PROGRAM: PHARE 2005. – Povećanje administrativnog kapaciteta za pomorsku sigurnost

- Sredstva: 0,6 milijuna eura
- Ciljevi i rezultati: Cilj je ovoga projekta uspostava službe za nadzor i upravljanje pomorskih prometom uz odgovarajući sustav informiranja i u skladu s preporukama Međunarodne pomorske organizacije (MPO) te Direktive 2002/59/EC o primjeni Informacijskog sustava nadzora i upravljanja pomorskim prometom (VTMIS) na Jadranu. Primjena sustava VTMIS trebala bi omogućiti: nadzor nad pomorskim prometom, manje nesreća na moru, bolje rezultate u akcijama potrage i spašavanja na moru, manju zagađenost mora koja dolazi od plovila, bolji nadzor i upravljanje lučkim resursima i operacijama te poboljšanju učinkovitosti u kombiniranom prometu.
- Korisnici: Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, nadležne lučke vlasti te Nacionalna središnjica za usklađivanje traganja i spašavanja na moru.

1.2.3 ISPA

ISPA (*International Society for the Performing Arts*) je jedan je od tri prepristupna programa pomoći EU (uz programe PHARE i SAPARD) za razdoblje 2000. - 2006. Osnovni cilj ISPA-e je pomoć zemljama kandidatkinjama u pripremama za članstvo, te ustanoviti nacionalne prioritete države članice u području okoliša i prometne infrastrukture, a sam program se temeljio na načelima Kohezijskog fonda koji je djelovao u zemljama članicama Unije.

„Godine 1999. program ISPA ustanovljen je Uredbom Vijeća EU br. 1267/1999, a financijska vrijednost programa za sedmogodišnje razdoblje iznosi 1.040 milijardi eura.“⁸

U siječnju 2005. godine Hrvatska je postala korisnik programa ISPA. Glavni prioriteti ISPA programa bili su pripremanje zemlje pristupnice da:

⁷ Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: Europski fondovi za hrvatske projekte, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 22

⁸ Istra Communicating Europe: http://www.istra-europa.eu/pages/prepristupni_fondovi_ispa_phare_sapard (12.01.2015.)

- upoznaju zemlje kandidatkinje s politikom i procedurama EU,
- pomognu zemljama kandidatkinjama da sustignu EU standarde zaštite okoliša,
- prošire i povežu trans-europske transportne mreže.

Osim navedenog, program ISPA podupirao je velike investicije, a za njega je bila odgovorna Opća uprava za regionalnu politiku Europske komisije. Osnovu za korištenje financijskih sredstava programa ISPA činile su nacionalne ISPA strategije za promet i zaštitu okoliša koje održavaju sektorske prioritete, prijedloge projekata i kriterije za selekciju. U sektoru zaštite okoliša, ulagalo se u provedbu investicijskih zahtjeva uredbi Europske zajednice, prvenstveno onih koje reguliraju opskrbu pitkom vodom, zbrinjavanje otpadnih voda ili krutog otpada ili održavanje kvalitete zraka. Sredstva za provedbu projekata dodjeljivali su se na temelju broja stanovnika, bruto domaćeg proizvoda po glavi stanovnika i površini teritorija. U transportnom sektoru, prednosti su imali projekti prometne infrastrukture čiji je cilj bio poticanje održivog načina prijevoza osoba i dobara, odnosno projekti čija realizacija pridonosi interesu cjelokupne zajednice. Također, financirali su se i infrastrukturni projekti čiji je cilj smanjenje prometnih uskih grla, povezivanje središnjih i perifernih regija, poboljšanje međusobne operativnosti raznih oblika prometnih usluga, poboljšanje sigurnosti prometne infrastrukture, unapređivanje kontrole prometa te pripremu studija o funkcioniranju prometnih mreža. ISPA je pridonijela i razvoju željeznice, cesta, pomorskih luka i zračnih luka uzimajući u obzir i zahtjev za održivim razvojem.

U nastavku su predstavljena tri infrastrukturna projekta iz sektora zaštite okoliša (sektor voda i sektor krutog otpada) i sektora prometa. Navedena dva sektora odabrana su za financiranje u skladu s programom ISPA za 2005. i 2006. godinu, uz ravnomjernu podjelu raspoloživih sredstava od 50%:50%.

ISPA infrastrukturni projekti u Hrvatskoj – sektor zaštite okoliša:

Sektor – voda

- Naziv projekta: Program za vode i otpadne vode Karlovac
- Ukupna vrijednost investicije: 36 milijuna eura (ISPA: 22,5 milijuna eura)
- Krajnji korisnik: Vodoopskrba d.o.o. Karlovac, Karlovačka županija

Opis projekta:

Projekt je pokrenut s ciljem pročišćavanja otpadnih voda, smanjenja infiltracije podzemnih voda, smanjenja relativno visokih gubitaka i nenaplaćene potrošnje vode. Nizvodno od Karlovca izgradile su se crpne stanice, izmijenili dijelovi postojeće kanalizacije, izgradilo se 10km nove kanalizacijske mreže, te se nabavila potrebna oprema i provela edukacija zaposlenih kako bi pravilno rukovali opremom.

Sektor krutog otpada

- Naziv projekta: Županijski centar za gospodarenje otpadom Bikarac (RWMC), Faza 1
- Ukupna vrijednost investicije: 8,8 milijuna eura (ISPA: 6 milijuna eura)
- Krajnji korisnik: Gradska čistoća d.o.o. Šibenik, Šibensko-kninska županija

Opis projekta:

Ova se investicija realizirala kao potpora prvoj fazi izgradnje modernog, za okoliš neškodljivog regionalnog sustava upravljanja otpadom u Šibensko-kninskoj županiji.

Projektom se postigla:

1. izgradnja novog Županijskog centra za gospodarenje otpadom Bikarac (RWMC) i zatvaranje postojećeg sustava koji se nalazi na toj lokaciji,
2. provedba pilot-projekta razdvajanja i recikliranja prikupljanja osamljenog otpada,
3. zatvaranje i popravak postojećeg odlagališta otpada u Pirovcu i
4. tehnička pomoć za provedbu projekta te poduku osoblja budućeg RWMC-a.

Projektom se postiglo zatvaranje i obnova postojećih osam neodrživih odlagališta krutog otpada te njihova zamjena RWMC-om koji će se koristiti idućih 25 godina. Nakon provedbe ovog projekta službe koje se bave prikupljanjem otpada moći će pokriti sve gradove i općine te smanjiti za najmanje 25% količinu općinskog krutog otpada do 2025. te ubrzano uvesti proces recikliranja i razdvajanja otpada. Kroz tehničku pomoć pripremali su se investicijski projekti koji su se odnosili na korištenje pitke vode i otpadnih voda te gospodarenje podsektorima za otpad, u sklopu budućeg financiranja (IPA, Kohezijski fond).

Sektor prometa

- Naziv projekta: Vinkovci – Tovarnik – državna granica – Obnova željezničke pruge
- Ukupna vrijednost investicije: 75,761 milijun eura (ISPA: 28,8 milijuna eura)
- Krajnji korisnik: Hrvatske željeznice Infrastruktura

Opis projekta:

Projektom se financirala modernizacija željezničke infrastrukture i sigurnosnog sustava na relaciji Vinkovci – Tovarnik – državna granica, a dio je X. koridora Transeuropske mreže. Projekt vrijedan preko 60 milijuna eura sufinanciran je iz prepristupnog programa ISPA. Financiranje je provedeno u sklopu programa ISPA (28,789 milijuna eura ili 38%), a ostala sredstva iz državnog proračuna Hrvatske. Rekonstrukcija željezničke pruge od Vinkovaca preko Tovarnika do državne granice, prvi je projekt ovih razmjera u Hrvatskoj koji se financirao u sklopu prepristupnog programa. Korisnik projekta su Hrvatske željeznice, a koordiniran je od strane Ministarstva mora, prometa i infrastrukture. Radovi na modernizaciji uključivali su radove na obnovi željezničke infrastrukture, novi signalizacijski sustav, obnovu željezničkih prijelaza, ulaganja u željezničke postaje, elektrifikaciju i telekomunikacijski sustav.

Hrvatski ministar financija, ministar mora, prometa i infrastrukture te šef Delegacije Europske komisije u Hrvatskoj u rujnu 2008. godine na željezničkoj postaji Đeletovci obilježili su početak radova na rekonstrukciji željezničke pruge Vinkovci-Tovarnik-državna granica, te od Đeletovaca do državne granice. Provedbom projekta, brzina kretanja vlakova povećala se s tadašnjih 40km/h na 160 km/h.

1.2.4 SAPARD

SAPARD (*Special Accrission Programme for Agriculture and Rural Development*) je usvojen u lipnju 1999. godine kao instrument pomoći državama koje se nalaze u procesu priprema za članstvo u Europskoj uniji. Programom su se podupirala ulaganja u poljoprivredna dobra i osiguravala sredstva za unapređenje proizvodnje na području poljoprivrede i ribarstva i za nadzor kvalitete proizvoda, te poticala udruženja poljoprivrednih proizvođača i ostalo. Kroz program rješavali su se problemi oko procesa privatizacije i restrukturiranja poljoprivrednog

sektora, te provodile mjere ruralnog razvoja i mjere pravne stečevine Zajednice određene Zajedničkom poljoprivrednom politikom.

Kroz program SAPARD financiralo se do 75% troškova projekata, a iznimno čak i puni iznos od 100%. Uz to, SAPARD je pripremao zemlju kandidatkinju za provedbu *acquisa* na području Zajedničke poljoprivredne politike EU-a tako što relevantnim tijelima pruža zakonodavnu, administrativnu i institucionalnu potporu. Što se tiče Hrvatske, program je uglavnom pomagao zemlji u rješavanju problema strukturne prilagodbe na području poljoprivrede i razvoja ruralnih krajeva te se nastojalo povećati konkurentnost na tržištu EU-a. Provođenje programa je prema decentraliziranom modelom, a cjelokupna odgovornost za upravljanje programom prenesena je na nacionalna tijela. Ravnateljstvo za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi unutar Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja obavlja operativnu provedbu SAPARD programa i Plana za poljoprivredu i ruralni razvitak u RH, odnosno funkciju SAPARD agencije. U provedbi svojih zadaća ministarstvo usko surađuje s Upravom za poljoprivredu Europske komisije. U skladu s programom SAPARD u Hrvatskoj su se financirale sljedeće mjere:

- Mjera 1 - poboljšanje kakvoće proizvoda, proizvodnog sustava, dostizanje standarda EU-a vezanih za higijenska, veterinarska i pitanja zaštite okoliša, modernizacije, smanjenje proizvodnih troškova, povećanje konkurentnosti, smanjenje zagađenja okoliša,
- Mjera 2 – moderniziranje pogona za preradu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, poboljšanje zbrinjavanja otpada životinjskog podrijetla, povećanje konkurentnosti tržišta i dostizanje standarda EU-a vezanih za higijenska, veterinarska i pitanja zaštite okoliša.

U nastavku su predstavljena dva primjera korištenja financijskih sredstava u sklopu navedenih mjera programa SAPARD u RH⁹:

⁹ Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 26, 27.

PROGRAM: SAPARD Mjera 1 – „Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva“ sektor žitarica i uljarica, 2007. Godina

- Ukupna vrijednost investicije: 591.767 eura
- Opis projekta: projekt će financirati izgradnju objekata i kupnju opreme za sušenje i skladištenje žitarica i uljarica
- Ciljevi projekta:
 - povećanje skladišnih kapaciteta za 990 tona,
 - povećanje broja zaposlenih i stvaranje 5 novih radnih mjesta,
 - povećanje proizvodnje i prodaje žitarica za 997 tona, uljarica za 7 tona, povrća za 96 tona, šećerne repe za 9 tona i proizvodnje svinja za 93 tone.

PROGRAM: SAPARD Mjera 2 – „Unapređenje prerade i trženja poljoprivrednih i ribljih proizvoda“ sektor ribarstva, 2006. godina

- Korisnik projekta: Arbacommerce Zadar
- Ukupna vrijednost investicije: 818.071 eura
- Opis projekta: projekt će financirati izgradnju i adaptaciju pogona za preradu, koji će izvršiti početnu pripremu i preradu ribe i školjaka, izgradnju i adaptaciju centra za čišćenje školjaka i njihovih objekata za zagrijavanje. Oprema kupljena u sklopu ovog projekta bit će za hlađenje, preradu i pakiranje ribljih proizvoda.
- Cilj projekta je povećanje morske ribe, svježe i smrznute, za 1423 tone.

2 PRETPRISTUPNI PROGRAM IPA

Program IPA (*Instrument for Pre-Accession Assistance*) je instrument pretprihutne pomoći za razdoblje od 2007. do 2013. godine koji zamjenjuje dotadašnje programe CARDS, PHARE ISPA i SAPARD. Program IPA je stvoren kao fleksibilni instrument sastavljen od pet komponenti, s glavnim ciljem pomoći u izgradnji institucija i vladavine prava, ljudskih prava, uključujući i temeljna prava, prava manjina, jednakost spolova i nediskriminaciju, administrativne i ekonomske reforme, ekonomski i društveni razvoj, pomirenje i rekonstrukciju te regionalnu i prekograničnu suradnju.

„Svrha pomoći u okviru Instrumenta pretprihutne pomoći IPA bila je pomoć zemljama kandidatkinjama i zemljama potencijalnim kandidatkinjama za članstvo u EU kroz:

- provedbu potrebnih političkih, gospodarskih i institucionalnih reformi potrebnih za ispunjenje zahtjeva EU-a,
- ostvarenje napretka u Procesu stabilizacije i pridruživanja i
- ispunjenje „kopenhaških kriterija“ za članstvo EU.“¹⁰

U svome sedmogodišnjem pretprihutnom razdoblju, IPA uključuje dvije skupine zemalja (Slika 2), a to su:

- države sa statusom potencijalnog kandidata za članstvo u Uniji (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija), i
- države sa statusom kandidata za članstvo u Europskoj uniji (Hrvatska, Makedonija, Turska).

¹⁰ *Vodič za programiranje Višekorisničke IPA-e 2011.-2013.*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2010., str. 6

Slika 2: Zemlje korisnice prepristupnog programa IPA, 2007. - 2013.

Izvor: European commission http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/ipa/index_hr.cfm (25.10.2014.)

„Srž pitanja procesa proširenja EU jest da političke, gospodarske i institucionalne reforme dovode do rezultata na terenu u svim državama. One moraju ostvariti rezultate u ovom izazovnom procesu. No, u tome nisu same. EU stoji uz njih političkom potporom, tehničkim savjetima i znatnom financijskom pomoću kako bi im pomogla u provođenju reformi.

Olli Rehn, Povjerenik za proširenje, lipanj 2007.¹¹

IPA program je podijeljen na pet komponenti, a to su:

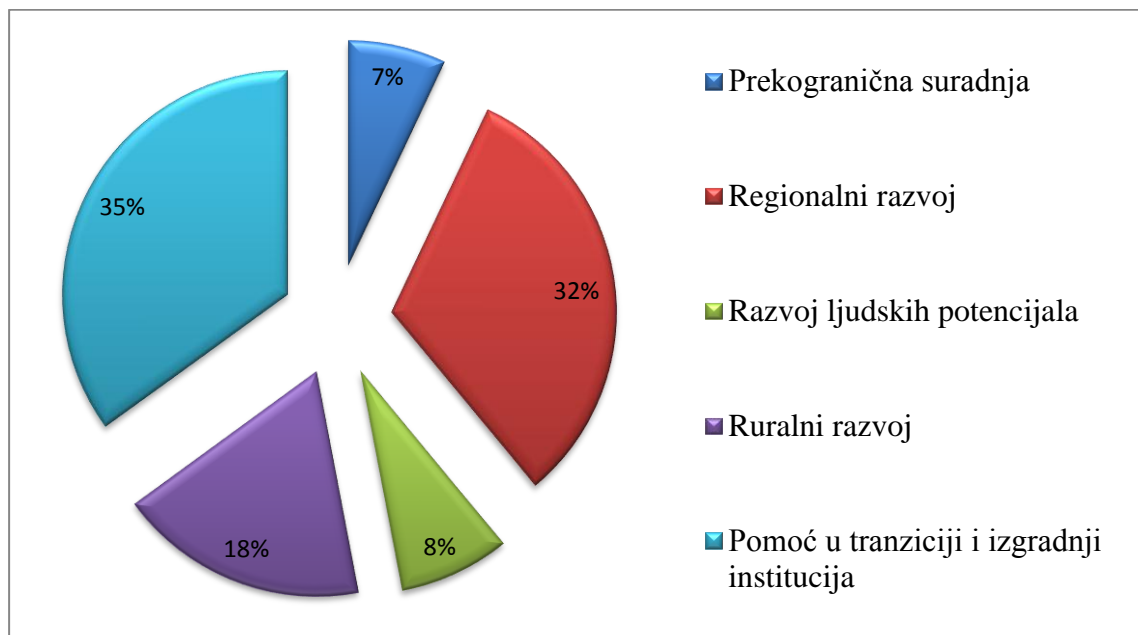
1. Pomoć u tranziciji i jačanje institucija
2. Prekogranična suradnja
3. Regionalni razvoj
4. Razvoj ljudskih potencijala

¹¹ IPA – Novi oblik pomoći Europske unije proširenju, Delegacija Europske unije u RH, Zagreb, 2011., str. 4

5. Ruralni razvoj

Kako bi se program IPA učinkovito proveo, prethodno navedenih 5 komponenti raspodijeljeno je u različitim postocima (Grafikon 1).

Grafikon 1: Raspodjela IPA programa prema komponentam (u %)

Izvor: vlastita izrada studentice prema Belić, M., et.al. (2010.): *EU fondovi – vodič kroz europske fondove 2008. – 2013.*, Folpa d.o.o., Zagreb, 2010., str. 12.

Prema grafikonu 1, zaključujemo da raspodjela IPA programa nije ravnomjerna prema svim komponentama, a razlog tomu je prijašnje navedena podjela zemalja – zemlje sa statusom potencijalnog kandidata za članstvo i zemlje sa statusom kandidata za članstvo. Komponente Prekogranična suradnja i Pomoć u tranziciji i jačanje institucija dostupne su svim državama korisnicama, dok preostale tri komponente Regionalni razvoj, Razvoj ljudskih potencijala i Ruralni razvoj su dostupne samo državama kandidatkinjama. Budući da ove tri grane programa IPA imaju specifičnu zadaću pripremanja za upravljanje strukturnim fondovima i poljoprivredom pomoću EU-a, one iziskuju dobro razvijene upravne kapacitete i strukture. Dva su osnovna uvjeta za povlačenje sredstva i provedbu projekata, a to su:

- izrada strateških dokumenata i priprema projekata i nadzor nad provedbom istih, i

- akreditacija institucija za upravljanje programima i projektima.

U provedbi svih komponenti, IPA se oslanja na sljedeća načela¹²:

- Upravljačke strukture trebaju anticipirati buduća upravna tijela u sustavu strukturnih fondova i Kohezijskog fonda.
- Upravljačke strukture trebaju biti uspostavljene na nacionalnoj razini.
- Svi programi su višegodišnji.
- Zaokret prema decentraliziranom upravljanju.
- Veće mogućnosti za različite aktivnosti i veći broj različitih grupa korisnika.
- Približavanje kohezijskim instrumentima.

2.1 Prednosti IPA programa

Instrument prepristupne pomoći ne omogućava samo EU da ostvari veći utjecaj od ulaganja u pomaganje državama na putu prema članstvu, nego predstavlja i snažnu vezu između proračunskog i političkog aspekta proširenja, te jasno pokazuje državama korisnicama što mogu očekivati u smislu pomoći, pod uvjetom da ispune potrebne uvjete. Na taj način, IPA pojačava upute koji EU daje državama kandidatima i potencijalnim kandidatima o prioritetima koje bi trebali slijediti. Najviše od svega, IPA pomaže osigurati da te države, koje su joj ne samo susjedi, nego i potencijalni budući članovi, razviju standarde i vrijednosti na kojima je izgrađena EU.

Usmjerenost programa IPA je prema poboljšanju uvjeta života samih građana koji od nje imaju neposrednu korist. Projekti kojima ona daje pomoć osmišljeni su da dovedu zemlje kandidate i potencijalne kandidate na liniju standarda EU. Kriteriji raspoređivanja uzimaju u obzir kapacitet svake države za korištenje i upravljanje sredstvima, te njihovo poštivanje uvjeta za pristup. Ukoliko uvjeti nisu ispunjeni, može se primjeniti klauzula o suspenziji. Na taj način IPA ostvaruje vezu između političkog okvira za proširenje i proračunskog procesa EU.

¹² Izvor: Belić, M., Ćorić, G., Peurača, B., Stojanović, G., Tonč, A.: *EU fondovi – vodič kroz europske fondove 2008. – 2013.*, Folpa d.o.o., Zagreb, 2010., str. 12.

IPA omogućava pomoć u različitim oblicima državama koje prolaze političke i gospodarske reforme na putu prema članstvu EU¹³:

- ulaganje, ugovori za nabavu ili subvencije;
- angažiranje stručnjaka iz država članica u izgradnji administrativne suradnje,
- aktivnost u pomaganju državama korisnicama,
- pomoć u provedbi i upravljanju programima,
- u iznimnim slučajevima, proračunska pomoć.

Programi za više država također podržavaju zajedničke projekte na području regionalne suradnje, infrastrukture, pravosuđa i unutarnjih poslova, unutarnjeg tržišta i trgovine, tržišne ekonomije, podrške civilnom društvu, obrazovanju, mladima i istraživanju. Strateški se plan ažurira svake godine.

¹³ IPA – *Novi oblik pomoći Europske unije proširenju*, Delegacija Europske unije u RH, Zagreb, 2011., str.6

Primjer¹⁴:

EU podržava projekte sigurnosti pomorskog prometa u Turskoj. Radnici se suočavaju sa sigurnosnim rizicima, uz veliku razinu slučajnih nezgoda na radnom mjestu. U svibnju 2008., pokrenut je 18-mjesečni plan za poboljšanje kapaciteta turskih vlasti u ispitivanju zaštite zdravlja i zaštite na radu, sponzoriran s 1,3 milijuna eura iz instrumenta IPA.

Instrument je izrađen u svrhu maksimaliziranja fokusa, preciznosti i utjecaja u ispunjavanju stvarnih potreba u procesu pristupanja putem jedinstvenog pojednostavljenog okvira.

IPA unosi novu razinu logičnosti i dosljednosti u aktivnosti Unije, ostvarujući još bolje rezultate s dostupnim resursima. Program će pomoći državama kandidatima da u potpunosti provedu zakonodavstvo Europske unije do postojanja državama članicama. Pomaže se i potencijalnim državama članicama kandidatima kako bi se postupno uskladile sa zakonodavstvom EU. Osim pojačavanja osjećaja vlasništva u prepristupnim projektima, time će se države također pripremiti za metode upravljanja koje će morati provesti kako se budu približavali ostvarivanju koristi od sredstava država članica EU.

Sudjelovanje u dodjeli ugovora za nabavu ili potporu otvoreno je svim državljanima Države članice, pravnim osobama sa sjedištem u Državi članici EU ili Europskom ekonomskom području, zemlji koja je korisnik instrumenta IPA ili Instrumenta europskog susjedstva i partnerstva, te međunarodnim organizacijama.

2.2 Višekorisnički IPA program

Višekorisnički program podržava aktivnosti koje promiču regionalnu suradnju između potencijalnih kandidata i država kandidata. Program se usmjerava na zajedničke interese i potrebe, s ukupnim ciljem povećanja kohezije i unapređenja ekonomskog stanja regije. Program nadopunjavaju aktivnosti poduzete u nacionalnim IPA programima. Višekorisnički program jačaju multilateralna iskustva korisnika i potiču dobrosusjedske odnose koji su preduvjet članstvu u EU. Također promiču rast i stabilnost diljem regije, od čega će korist imati sve države članice EU. Kroz IPA višekorisnički program podržavaju se:

¹⁴ IPA – Novi oblik pomoći Europske unije proširenju, Delegacija Europske unije u RH, Zagreb, 2011., str.6

- zajedničke intervencije s međunarodnim financijskim institucijama kao pomoć ispunjavanju potreba gospodarskog i socijalnog razvoja,
- reforma akademskih institucija i pomoć u razmjeni studenata i akademskog osoblja kroz programe TEMPUS i ERASMUS,
- jačanje upravnih kapaciteta i pomoć u usklađenju nacionalnih tijela i zakonodavstva s pravnom stečevinom EU,
- podrška dijalogu i razvoju civilnog društva,
- upravne i pravosudne reforme, te borba protiv organiziranog kriminala i korupcije,
- uspostavljanje regionalne strategije za smanjenje rizika od katastrofa na Zapadnom Balkanu i Turskoj.

IPA je stvorena kako bi sve potrebe precizno ispunile putem jedinstvenog i fleksibilnog programa, usmjerenog na izravnu korist građanima. Projekti koje podržava usmjereni su na usklađivanje kandidata i potencijalnih kandidata s normama EU. U razdoblju od 2007. do 2013. godine njome se za navedene države u Tablici 3 namijenilo gotovo 11,5 milijardi eura.

Tablica 3: Financijska pomoć EU sukladno instrumentu IPA od 2007. do 2013. godine (u mil €)

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Hrvatska	141.2	146	151.2	153.6	156.5	159.7	162.9
Bivša jugoslavenska Republika Makedonija	58.5	70.2	81.8	91.7	98	105.1	117.2
Turska	497.2	538.7	566.4	653.7	781.9	899.5	935.5
Albanija	61	70.7	81.2	92.7	94.4	96.3	98.1
Bosna i Hercegovina	62.1	74.8	89.1	92.7	94.4	96.3	98.1
Crna Gora	31.4	32.6	33.3	33.5	34.1	34.8	35.4
Srbija	189.7	190.9	194.8	197.9	201.9	205.9	214.7
Kosovo	68.3	184.7	106.1	67.3	68.7	70	73.7
Podrška za više država	109	135.7	166	143.8	178.6	174.4	189.8
UKUPNO	1.218.4	1.444,3	1.463.9	1.557,1	1.707,8	1.849,2	1.925,4

Izvor: Vodič za programiranje Višekorisničke IPA-e 2011.- 2013., Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2010., str. 8

3 KORIŠTENJE IPA-E U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kroz IPA-u Hrvatska je dobivala svu potrebnu pomoć u provedbi reforma kako bi postala zemlja članica Europske unije, ali s jasnom perspektivnom i naglaskom na izgradnji sustava, kako bi mogla upravljati budućim fondovima EU-a. Glavni cilj IPA-u bio je pružanje prepristupne pomoći EU-a Hrvatskoj kako bi se postigli prioriteti navedeni u :

- dokumentu o Pristupnom partnerstvu,
- godišnjem Izvješću Europske komisije o napretku Hrvatske u procesu pristupanja Europskoj uniji, i
- godišnjem Nacionalnom programu RH za pridruživanje EU.

Hrvatska je kao zemlja kandidatkinja koristila sredstva iz svih 5 komponenata. Nepovratna sredstva iz IPA-e mogla su koristiti javne i/ili neprofitne organizacije (nevladine organizacije, javna uprava, komore, zaklade, obrazovne ustanove, sindikati, udruge, i slično). Manji dio sredstava namijenjen je privatnom sektoru i to većinom u sklopu 5. komponente. Poduzetnici su nešto manje mogli sudjelovati u dodjeli nepovratnih sredstava, ali zato su mogli sudjelovati u raznim natječajima koji su se raspisivali na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini.

Za Hrvatsku, strategija prepristupne pomoći uglavnom je bila usredotočena na izgradnju institucija, prekograničnu suradnju i pripremu provedbe zajedničke poljoprivredne politike i kohezijske politike EU. Nakon utvrđenja prioriteta, imenovala se odgovarajuća struktura iz postojećih javnih administrativnih tijela za provedbu programa. Nova institucionalna struktura zasnivala se na dvjema glavnim razinama odgovornosti, a to su:

- Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a (SDURF) i Ministarstvo financija. SDURF je tijelo zaduženo za koordinaciju korištenja sredstava IPA-e u Hrvatskoj, dok je Ministarstvo financija odgovorno za ukupno financijsko upravljanje IPA-om, i
- Operativne strukture koje čine resorna ministarstva i državna tijela zadužena za upravljanje i provedbu različitih komponenta IPA-e. U gotovo svim slučajevima, operativne strukture, tj. odgovorna ministarstva, delegiraju svoje zadatke (ali ne svoju odgovornost) u raznim dijelovima provedbe programa.

Za provedbu svake komponente programa, izrađuju se programski dokumenti. Tablica 4 prikazuje programske dokumente za korištenje IPA-e i nadležne institucije po pojedinim komponentama programa:

Tablica 4: Programski dokumenti i nadležne institucije za provođenje IPA komponenata

IPA KOMPONENTA	PROGRAMSKI DOKUMENTI	INSTITUCIJE NADLEŽNE ZA KOORDINACIJU I UPRAVLJANJE PROGRAMIMA
I	Nacionalni program 2007.	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
II	Jadranski prekogranični program Prekogranični program s Mađarskom Prekogranični program sa Slovenijom Prekogranični program sa Srbijom Prekogranični program sa Crnom Gorom Prekogranični program sa Bosnom i Hercegovinom Transnacionalni program Jugoistočni Europski program Transnacionalni program Mediteran	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
III	Operativni program za regionalnu konkurentnost Operativni program za promet Operativni program zaštite okoliša	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka Ministarstvo zaštite okoliša, graditeljstva i prostornog uređenja
IV	Operativni program za razvoj ljudskih resursa	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
III i IV	Okvir za usklađenost strategija (OUS)	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
V	Operativni program za ruralni razvoj	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva

Izvor: *Instrument prepristupne pomoći (IPA)*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2008., str. 6

Na samom početku prije realizacije komponenata programa IPA, izradili su se sljedeći dokumenti za pojedine komponente:

- za I. komponentu programa IPA izradio se godišnji Nacionalni program,
- za II. i V. komponentu sedmogodišnji Operativni programi,
- za III. i IV. komponentu trogodišnji Operativni programi.

Važno je napomenuti da su Operativni programi u okviru III. i IV. komponente programa IPA nakon ulaska u članstvo EU zamijenjeni Operativnim programima Promet, Okoliš, Regionalna konkurentnost i Razvoj ljudskih potencijala, putem kojih se koriste strukturni instrumenti namijenjeni Republici Hrvatskoj za financijsko razdoblje 2007.-2013. U kontekstu IPA-e, Operativni programi su višegodišnji dokumenti koje izrađuje mjerodavna državna institucija zemlje korisnice, a odobrava Europska komisija. OP iscrpno definira prioritetna područja i odgovarajuće mjere i potrebne resurse. Prioriteti OP-a moraju biti zasnovani na odgovarajućem dokumentu politike EU-a, nacionalnim strateškim dokumentima, odgovarajućim socijalno-gospodarskim analizama i procesu partnerskim konzultacijama. OP je pravno obvezujući dokument usvojen odlukom Europske komisije.

Za upravljanje i provedbu svake od navedenih komponenti i podkomponenti (prioriteta i/ili mjere) uspostavljena je zasebna operativna struktura, koja se sastoji od jednog ili više tijela, nadležnih za programiranje i upravljanje, te provedbenih agencija, nadležnih za provedbu. Za sveukupnu koordinaciju IPA-e u Hrvatskoj, osobito poslove pripreme i nadzora nad provedbom programa, bio je zadužen Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU i Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, dok je za financijsko upravljanje bilo zaduženo Ministarstvo financija, Sektor za poslove Nacionalnog fonda.

Financijska vrijednost programa IPA u šestogodišnjem razdoblju od 2007. do 2013. godine iznosi ukupno 11,468 milijardi eura. Raspodjelu financijskih sredstava Europska komisija usvojila je kroz Višegodišnji indikativni financijski okvir za IPA-u. Navedenim dokumentom definirani su indikativni iznosi financijskih sredstava koje je Europska komisija namijenila državama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama za članstvo u EU. Tablica 5 prikazuje Višegodišnji indikativni financijski okvir za IPA-u od 2007. do 2013. godine. Kroz prikazanu financijsku alokaciju u navedenoj tablici, utvrđeno je da je Europska komisija namijenila je za Republiku iznos od 997,6 milijuna eura.

Tablica 5: Višegodišnji indikativni financijski okvir za IPA-u za Hrvatsku, 2007. do 2013. godine (u milijunima eura)

Višegodišnji indikativni financijski okvir za IPA u Hrvatskoj	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	Ukupno
1. Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija	49,61	45,37	45,60	39,48	39,96	39,87	17,44	277,43
2. Prekogranična suradnja	9,69	14,73	15,90	15,60	15,87	16,44	9,75	97,98
3. Regionalni razvoj	45,05	47,60	49,70	56,80	58,20	57,45	30,09	344,89
4. Razvoj ljudskih potencijala	11,38	12,70	14,20	15,70	16,00	15,90	8,55	94,43
5. Ruralni razvoj	25,50	25,60	25,80	26,00	26,50	25,82	27,70	182,92
Ukupno	141,23	146,00	151,20	153,58	156,53	155,59	93,52	997,65

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije - <http://mrrfeu.hr/default.aspx?id=612> (14.01.2015.)

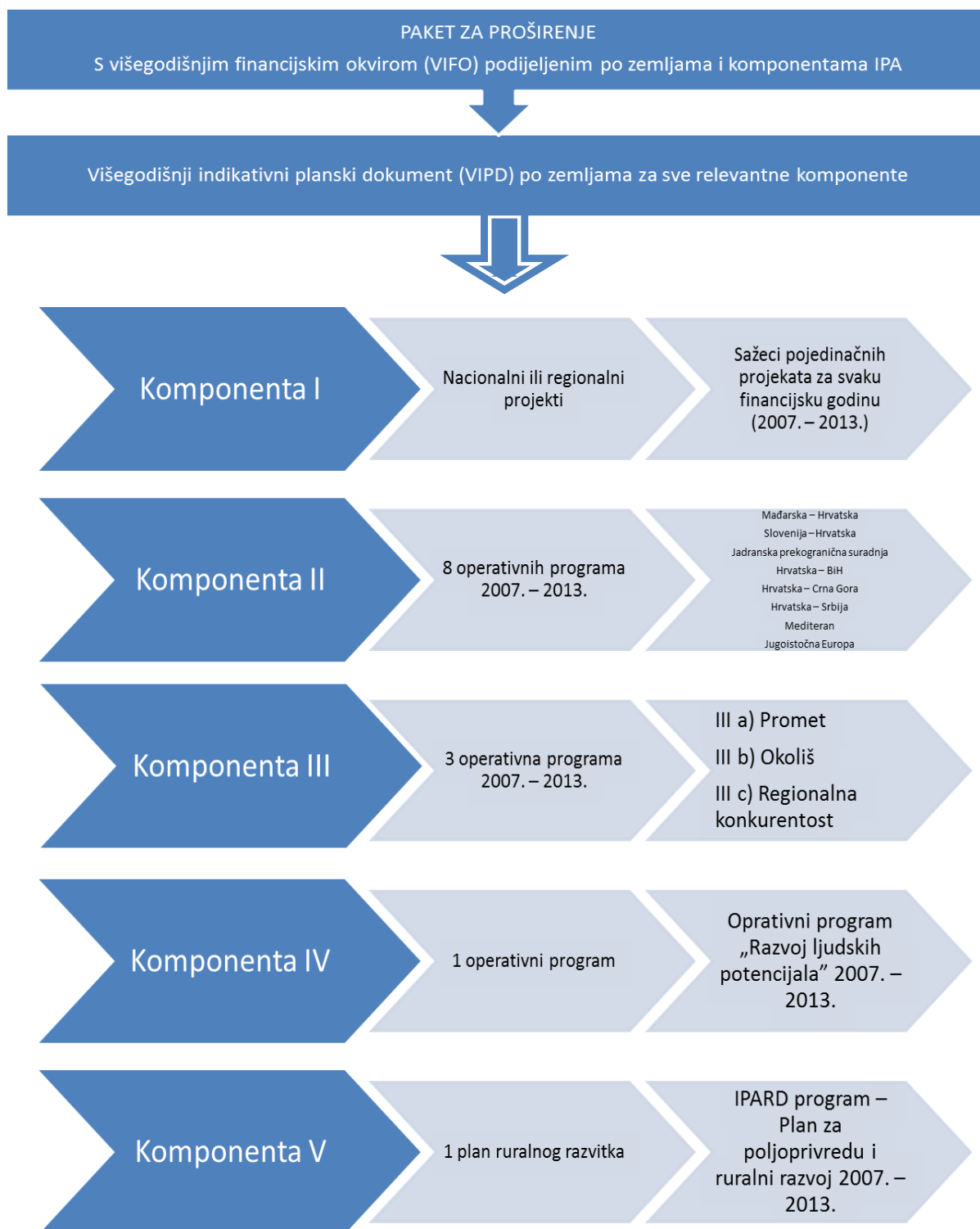
Kao što je prikazano u Tablici 5, EU je smanjivala pomoć za tranzicijski proces i izgradnju institucija u navedenom razdoblju, ali se istovremeno povećao iznos za prekograničnu suradnju, regionalni razvoj i razvoj ljudskih potencijala. Iznos namijenjen regionalnom razvoju iznosi od 32 do 36,8% ukupnog iznosa dodijeljenog Hrvatskoj. Od 2008. nadalje iznos za regionalni razvoj bio je viši od iznosa za sve druge komponente programa IPA, što jasno pokazuje važnost koja se pridaje ravnomjernom razvoju hrvatskih regija i županija.

U nastavku (Slika 3) prikazane su tri razine okvira za provedbu IPA programa u Hrvatskoj, koji također vrijede i za ostale buduće članice EU-a. Prvu razinu čini paket za proširenje koji uključuje financijska sredstva raspodijeljena po zemljama i komponentama. Sami paket podrazumijeva opće smjernice za prepristupnu pomoć, a osim toga uključuje i niz dokumenata koje Europska komisija definira na godišnjoj osnovi, kao što su Pristupna partnerstva, Izvješća o napretku, Strateški dokument EK za proširenje. Kao prva razina provedbe IPA programa, važna je izrada višegodišnjeg financijskog okvira (VIFO) kojeg Europska komisija podnosi Vijeću i Europskom parlamentu za prihvaćanje u sklopu Paketa proširenja. Ovaj strateški dokument revidira se na godišnjoj razini, a navodi kriterije za financiranje kroz definiranja indikativne svote po zemljama korisnicama i komponentama.

Drugu razinu čini višegodišnji indikativni planski dokument (VIPD) za sve komponente određene zemlje. Ovaj strateški dokument Europska komisija izrađuje u suradnji s državom korisnicom, a u dokumentu se navode indikativne alokacije za sve glavne prioritete u svakoj komponenti. Iako je dokument višegodišnji, revidira se na godišnjoj razini kao i VIFO.

Treću razinu okvira provedbe IPA programa čine 5 komponenti, kao što je navedeno na Slici 3.

Slika 3: Tri razine okvira za provedbu IPA

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 39

Aktivnosti koje su se poduzele unutar pet komponenti bile su koordinirane i međusobno usklađene do najveće moguće mjere. Mjere izgradnje institucija Komponente I, predstavljale su izravnu pomoć ostvarenju rezultata koji se nastojao postići unutar četiri ostale komponente. Sva sredstva IPA-e dirigitirana su u pet smjerova, odnosno komponenti, a svaka komponenta pokriva jedno ili više područja politike:

- Komponenta I – Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija – IPA TAIB

Ova komponenta nastavak je aktivnosti koje su se provodile u okviru programa PHARE, njegova gospodarskog dijela i dijela koji se odnosi na socijalnu koheziju.

- Komponenta II – Prekogranična suradnja – IPA CBC

Financiranje za ovu komponentu obuhvaća sve zajedničke prekogranične projekte koje Hrvatska provodi s jedne strane i druge zemlje korisnice IPA-e ili zemlje članice s druge strane.

- Komponenta III – Regionalni razvoj – IPA RD

IPA Regionalni razvoj nastavak je programa ISPA i dijela programa PHARE koji se odnosi na gospodarsku i socijalnu koheziju. Financijska sredstva osigurana su za:

- velike infrastrukturne projekte iz područja prometa i zaštite okoliša,
- projekte koji promoviraju regionalnu konkurentnost i ujednačeni regionalni razvoj.

- Komponenta IV – Razvoj ljudskih potencijala – IPA HRD

IPA HRD, preteča Europskog socijalnog fonda i financira uglavnom projekte iz područja obrazovanja, zapošljavanja i socijalne kohezije.

- Komponenta V – Ruralni razvoj – IPA Rural Development

Ova komponenta oslanja se na program SAPARD i osigurava financijska sredstva za projekte koji se bave provedbom pravne stečevine EU-a iz područja poljoprivrede kao i projekata koji potiču razvoj u ruralnim područjima.

3.1 Komponenta I – Pomoć u tranziciji i jačanje institucija (IPA TAIB)

Komponenta I pomaže državi korisnici u ispunjenju kriterija za članstvo: političkih, gospodarskih, pravnih i administrativnih i u izgradnji administrativnih i pravosudnih kapaciteta. Pokriva sve aktivnosti izgradnje institucija i investicija povezane s usvajanjem i

provedbom pravne stečevine Zajednice te se, u prepristupnom kontekstu, odnosi na sve mjere suradnje koje nisu izričito pokrivena drugim komponentama.

„Projekti iz nacionalne komponente namijenjeni su hrvatskim državnim tijelima. Republika Hrvatska je Europskoj komisiji kroz nacionalnu komponentu IPA za 2007. godinu predložila 20 projekata za što je osigurano 56.742.614 eura, od čega su 49.611.775 eura bespovratna sredstva Europske Unije iz programa IPA dok se 7.130.839 eura osigurava kroz proračun Republike Hrvatske.“¹⁵

Iz Komponente I financiralo se sudjelovanje Hrvatske u programima Zajednice. Nadležno tijelo je Središnji državni ured za strategiju i koordinaciju fondova EU-a, a provedbeno tijelo je Središnja agencija za financiranje i ugovaranje. Ova komponenta za Hrvatsku predstavlja mjere izgradnje institucija i u suradnji s istim povezanog ulaganja u zemlju s ciljem ispunjavanja kriterija s pravnom stečevinom EU-a. Sveukupnu odgovornost za provedbu Godišnjeg akcijskog programa TAIB ima Središnji državni ured za razvoj strategije i koordinaciju programa EU-a, a kao takav intenzivno surađuje s drugim javnim institucijama i korisnicima projekata kroz sve što je potrebno za uspješno upravljanje i provedbu projekata. Prioritetni projekti određivali su se svake godine u okviru Godišnjeg alokacijskog plana, a formalno se usvojen u okviru Financijskog sporazuma koji je potpisan od strane Europske komisije i Vlade RH.

Sukladno dogovoru sa Europskom komisijom, u 2007. godini predstavljeni su projektni prijedlozi iz područja energije, zapošljavanja i socijalne politike, okoliša, poljoprivrede i pravosuđa. Komponenta I programa IPA za programske godine od 2007. do 2010. ostvaruje se kroz četiri prioriteta područja intervencije u skladu s Višegodišnjem indikativnom planskom okviru (Tablica 6).

¹⁵ *Instrument prepristupne pomoći (IPA)*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2008., str. 9

Tablica 6: Nacionalni program za 2007. godinu u sklopu komponente I za Hrvatsku

Prioritet 1	Politički kriteriji
Ispunjenje političkih kriterija	Borba protiv korupcije Ljudska prava i zaštita manjina
Prioritet 2	
Ispunjenje ekonomskih kriterija	Ekonomski kriteriji
Prioritet 3	Sposobnost ispunjavanja obveza za članstvo EU
Mogućnost ispunjenja obveza koje proizlaze iz članstva	Politika tržišnog natjecanja Informacijsko društvo i mediji Poljoprivreda Energetika Socijalna politika i zapošljavanje Pravda, sloboda i sigurnost Okoliš Carinska unija
Prioritet 4	Prateći programi
Programi potpore	Instrument institucijskog jačanja Sudjelovanje u programima i agencijama Europske Zajednice

Izvor: *Instrument prepristupne pomoći (IPA)*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2008., str. 9

1. **Ispunjenje političkih kriterija:** projekti namijenjeni reformi javne uprave, pravosuđa, borbi protiv organiziranog kriminaliteta i korupcije, razminiranju, zaštiti i potpori manjinama i s time vezanim lokalnim razvojem, uključujući i potporu civilnom društvu na području daljnjeg jačanja uloge organizacija civilnog društva u području jačanja svijesti i praćenja primjene usvojene pravne stečevine EU, razvoju dijaloga i senzibilizacije lokalne, regionalne i nacionalne mreže nevladinih udruga.

2. **Ispunjenje ekonomskih kriterija:** projekti potpore na području javnih financija, statistike, zdravstvenih i socijalnih politika, unapređenje politika i fleksibilnosti na tržištu rada, unapređenje ekonomske situacije itd.

3. **Mogućnost ispunjenja obveza koje proizlaze iz članstva:** ovo treće područje intervencije ima za svrhu jačanje i izgradnju institucionalnih kapaciteta i njihovu pripremu za provedbu obveza preuzetih kroz usvojenu pravnu stečevinu EU.

4. **Programi potpore:** ovo područje intervencije namijenjeno je pripremi institucija za upravljanje budućim fondovima EU i sudjelovanju u Programima Zajednice.

Nakon provedbe navedena četiri prioritetna područja, komponenta I programa IPA za programske godine od 2011. do 2013. ostvaruje se kroz sedam sektora intervencije. U Višegodišnjem indikativnom programskom dokumentu identificirano je sedam sektora: Pravosuđe, unutarnji poslovi i temeljna prava, Reforma javne uprave, Okoliš i klimatske promjene, Promet, Razvoj privatnog sektora, Društveni razvoj te Poljoprivreda i ruralni razvoj. Kao prioritetni sektori identificirani su:

1. Pravosuđe, unutarnji poslovi i temeljna prava, te
2. reforma javne uprave.

Komponenta I IPA-e za programske godine od 2011. do 2013. je usmjerena na projekte koji su pripremljeni unutar ta dva prioritetna sektora. Ostavljena je mogućnost financiranja i za ostale projekte iz svih 7 sektora ukoliko su kvalitetni i spremni za provedbu te ako za to ostane dovoljno sredstava.

3.1.1 Prijelazni instrument komponente I Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija

Prijelazni instrument definiran je člankom 30. Pristupnog ugovora sa svrhom da se Hrvatskoj u prvoj godini članstva osigura privremena financijska pomoć za razvoj i jačanje njenih administrativnih i pravosudnih sposobnosti za provedbu i primjenu prava Unije te za poticanje razmjene najbolje prakse među kolegama. Navedena pomoć je namijenjena financiraju projekata izgradnje institucija i s njima povezana ograničena investicijska ulaganja manjeg opsega. Osim toga, pomoć je namijenjena i trajnoj potrebi jačanja institucionalnih sposobnosti

u određenim područjima putem mjera koje nije moguće financirati iz strukturnih fondova ili fondova za ruralni razvoj.

Sustav upravljanja programom IPA komponenta I - Pomoć u tranziciji i jačanje institucija odvija se na temelju proširenog decentraliziranog sustava (e-DIS) kojim je institucijama Republike Hrvatske u veljači 2013. godine predana potpuna ovlast za upravljanje navedenim sustavom. Nadalje, sukladno Pristupnom ugovoru, Republika Hrvatska od 1. srpnja 2013. godine ugovaranje, usluga, radova i opreme koje je predviđeno u sklopu projekata odobrenih za financiranje iz IPA I i Prijelaznog instrumenta provodi prema nacionalnom zakonskom okviru o javnoj nabavi. Aktivnosti iz Prijelaznog instrumenta moći će se provoditi kroz ugovore o nabavi usluga, Twinning ugovore i ugovore o nabavi roba ograničenog opsega. „Odobrena sredstva za preuzete obveze za Prijelazni instrument za Hrvatsku iznose ukupno 29 milijuna eura u 2013. godini za rješavanje nacionalnih i horizontalnih prioriteta.“¹⁶

¹⁶ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije: <http://mrrfeu.hr/default.aspx?id=3165> (12.01.2015.)

Primjer provedbe IPA projekata iz komponente I u RH¹⁷

PROGRAM: Upravljanje i kontrola korištenja poljoprivrednih fondova

- Visina ugovora: 5.710.335,00 EUR
- Korisnik: Ministarstvo poljoprivrede RH i Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Cilj projekta bio je podrška pripremama hrvatske javne administracije i institucija kako bi se osigurala provedba Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) i Zajedničke ribarske politike (ZRP) kada Republika Hrvatska postane zemlja članica Europske unije. Provedbom ovog projekta uspostavljena je operativna Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, u čijoj je nadležnosti uvođenje i provedba mjera Zajedničke poljoprivredne politike EU namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju te mjera Zajedničke ribarske politike. Provedena je informativna kampanja za potencijalne korisnike, agencija je opremljena IT opremom (osobna i prijenosna računala); opremom za kontrolore za plaćanja (digitalni fotoaparati, GPS oprema, laserski daljinomjeri, automobili), koji će im omogućiti potpunu mobilnost i učinkovitost te kompjutersku obradu podataka na terenu i sl.

Projekt je proveden kroz nekoliko ugovora, s to su:

- Twinning ugovor: “Jačanje kapaciteta hrvatske Agencije za plaćanja” u vrijednosti od 2 milijuna eura,
- ugovor o pružanju tehničke pomoći: Potpora uspostavi potpuno operativne Agencije za plaćanja u skladu sa standardima EU“, u vrijednosti od 2.5 milijuna eura,
- ugovor o nabavi robe: „Nabava opreme za hrvatsku agenciju za plaćanja/Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, u vrijednosti od 1.2 milijuna eura.

¹⁷ Središnja agencija za financiranje i ugovaranje - <http://www.safu.hr/hr/primjeri-eu-projekata-u-rh/projekti/upravljanje-i-kontrola-koristenja-poljoprivrednih-fondova> (5.11.2014.)

3.2 Komponenta II - Prekogranična suradnja (IPA CBC)

Komponenta II programa IPA - Prekogranična suradnja, za Republiku Hrvatsku predstavlja važan doprinos aktivnostima regionalnog razvoja. Prekogranična suradnja obuhvaća suradnju na izradi i provedbi zajedničkih projekata dvaju ili više prekograničnih projektnih partnera, sudionika s regionalne razine. U zajedničkim programima prekogranične suradnje s Republikom Hrvatskom sudjelovalo je 18 od 21 hrvatskih županija koje imaju izravne granice s regijama susjednih država, te pruža potporu programima koji se odnose na prekograničnu suradnju graničnih regija Hrvatske i susjednih zemalja članica EU-a te zemalja potencijalnih kandidata. U okviru programa IPA 2007. - 2013., Hrvatska sudjeluje u sljedećih 6 programa prekogranične suradnje:

- Prekogranični program Hrvatska - Mađarska
- Prekogranični program Hrvatska - Slovenija
- Prekogranični program Hrvatska – Bosna i Hercegovina
- Prekogranični program Hrvatska – Crna Gora
- Prekogranični program Hrvatska – Srbija
- Jadranska prekogranična suradnja

Također, Hrvatska sudjeluje i u dvama programima transnacionalne suradnje:

- Jugoistočna Europa
- Mediteran

U programima s državama članicama EU, vodeću ulogu u pripremi i provedbi programa imaju upravljačka tijela koja su smještena u državama članicama, dok RH ima vodeću ulogu u pripremi i provođenju programa koje ima s državama korisnicama programa IPA. Novčana sredstva dodjeljivala su se temeljem zajedničkih natječaja za dodjelu bespovratnih sredstva prema unaprijed utvrđenim prioritetima iz prekograničnih (6) i transnacionalnih (2) programa koje je do kraja 2007. godine službeno odobrila Europska komisija. Također, maksimalni iznos IPA sredstava namijenjenih za projektne partnere jest 85% od ukupnoga iznosa projekta, dok 15% projektni partneri moraju sufinancirati vlastitim sredstvima.

IPA II Prekogranična suradnja u Hrvatskoj se provela kroz sljedeće projekte s državama članicama EU-a:

1. Republika Hrvatska – Republika Slovenija: u razdoblju od 2007. do 2009. godine za financiranje projektnih partnera iz Republike Hrvatske iz sredstava IPA na raspolaganju je stavljeno 7,9 milijuna eura,
2. Republika Hrvatska – Republika Mađarska: u razdoblju od 2007. do 2009. godine za financiranje projektnih partnera iz RH iz sredstava IPA na raspolaganju je 6,4 milijuna eura,
3. Republika Hrvatska – Talijanska Republika/Jadranska prekogranična suradnja: u razdoblju od 2007. do 2009. godine za financiranje projektnih partnera iz RH iz sredstava IPA na raspolaganju je 17,9 milijuna eura;

I s državama potencijalnim kandidatkinjama za članstvo u EU:

4. Republika Hrvatska – Bosna i Hercegovina: u razdoblju od 2007. do 2009. godine za financiranje projektnih partnera iz RH iz sredstava IPA na raspolaganju je 3 milijuna eura,
5. Republika Hrvatska – Republika Crna Gora: u razdoblju od 2007. do 2009. godine za financiranje projektnih partnera iz RH iz sredstava IPA na raspolaganju je 1,2 milijuna eura,
6. Republika Hrvatska – Republika Srbija: u razdoblju od 2007. do 2009. godine za financiranje projektnih partnera iz Republike Hrvatske iz sredstava IPA na raspolaganju je 2,4 milijuna eura.

Također, u sklopu komponente II. programa IPA, financirat će se i projekti u sklopu transnacionalnih programa suradnje u kojima aktivno sudjeluje RH, a to su:

- Transnacionalni program Jugoistočni Europski Prostor SEE (*South Eastern Space*) – u razdoblju od 2007. do 2009. godine za financiranje projektnih partnera iz RH iz sredstava IPA na raspolaganju je 1.490.000 eura,
- Transnacionalni program Mediteran – u razdoblju od 2007. do 2009. godine za financiranje projektnih partnera iz RH iz sredstava IPA na raspolaganju je 159.000 eura.

Prekogranična suradnja odvija se prema decentraliziranom modelu provedbe što podrazumijeva da je za financijsko upravljanje nadležna Agencija za regionalni razvoj kao tijelo odgovorno za ugovaranje i implementaciju projekata, te zajedno sa Ministarstvom regionalnoga razvoja i fondova Europske unije čini Operativnu strukturu.

Na zahtjev Europske komisije, Uredbom o osnivanju Agencije za regionalni razvoj Republike Hrvatske, 24. prosinca 2008. godine, osnovana je Agencija za regionalni razvoj (ARR) kao bitni čimbenik provedbe dijela regionalne razvojne politike Republike Hrvatske iz nadležnosti Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Odlukom Europske komisije, od kolovoza 2010. godine, ARR je preuzela ulogu provedbenog tijela za IIB komponentu IPA od Središnje agencije za financiranje i ugovaranje. Agencija za regionalni razvoj zadužena je za ugovaranje i provedbu trećeg programa prekogranične suradnje sa zemljama nečlanicama Hrvatska – Bosna i Hercegovina, Hrvatska – Crna Gora, Hrvatska – Srbija i dva transnacionalna programa Jugoistočna Europa (SEE) i program Mediteran (MED).

3.2.1 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska - Mađarska, 2007. – 2013.

Provođenje Operativnog programa prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske planiralo se provesti unutar financijskog okvira Europske unije za razdoblje od 2007. do 2013. godine. Strateški dokument temeljio se na zajedničkom strateškom planiranju hrvatske i mađarske strane, s konačnim odobrenjem Europske komisije.

Područje na koje se program odnosi nalazi se na jugozapadnoj granici Mađarske i sjeveroistočnoj granici Hrvatske (Slika 4). Dvije zemlje odvojene su rijekom Dravom koja čini najveći dio njihove granice. Na hrvatskoj strani osim graničnih županija – Međimurske, Koprivničko-križevačke, Virovitičko-podravske i Osječko-baranjske, još četiri druge županije iskazale su interes za sudjelovanje u ovom programu s Mađarskom. Temeljem zajedničke odluke, program se odnosi i na Varaždinsku, Bjelovarsko-bilogorsku, Požeško-slavonsku i Vukovarsko-srijemsku županiju.

Slika 4: Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Mađarska – Hrvatska 2007. – 2013.

Izvor: Portal Program prekogranične suradnje Mađarska – Hrvatska: <http://www.hu-hr-ipa.com/hr/programsko-podrucje> (7.11.2014.)

U Tablici 7 prikazana su tri zajednička strateška prioriteta koja su ove dvije zemlje iskazale u zajedničkom programskom dokumentu. Temeljem njihove zajedničke situacijske analize i SWOT analize utvrđena su potencijalna područja regije za financijsku intervenciju.

Tablica 7: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatske i Mađarska, 2007. – 2013.

Prioritet 1 – Održivi razvoj i razvoj turizma	Prioritet 2 – Razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih potencijala	Prioritet 3 – Tehnička pomoć
Mjera 1.1. Održiv razvoj i atraktivan okoliš	Mjera 2.1. Gospodarska suradnja	Mjera 3.1. Provedba programa, potpore i kontrolne aktivnosti
Mjera 1.2. Održiv turizam u području rijeka Mure, Drave i Dunava	Mjera 2.2. Razvoj zajedničkih ljudskih potencijala	Mjera 3.2. Informiranje i promidžba

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 46.

Prioritet 1 – Održivi okoliš i razvoj turizma pokrenut je s ciljem stvaranja održivosti i sigurnosti okoliša u graničnoj regiji kao i mnogostruki razvoj ekoturizma riječnog područja Mura-Drava-Dunav i njegove bliske okolice. Kao posljedica bit će kreiran zajednički ekoturistički proizvod na temelju održive bogate prirode i kulturne baštine tog područja. U sklopu ovog prioriteta aktivnosti koje su se financirale su sljedeće:

- razrada plana regionalnog turističkog proizvoda,
- razvoj infrastrukture za aktivan odmor i ekoturizam u graničnom riječnom području, razvoj tematskih putova kulturne baštine,
- promoviranje riječnog područja kao jedinstvenog turističkog proizvoda, te
- privlačenje privatnih ulaganja.

Prioritet 2 – Razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih potencijala olakšao je gospodarske veze, uključujući poslovne kontakte, mogućnosti prekograničnog zapošljavanja i prekogranične aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija (RDI). Cilj ovog prioriteta je

pružanje potpora lokalnim čimbenicima koji ponovno grade prekinute veze u graničnoj regiji kako bi stvorili životne, usklađene i vitalne socijalno-gospodarske odnose, a osim toga nastojalo se promovirati i uspostaviti obrazovne i kulturne veze, kao i dvojezičnost u mađarsko-hrvatskom graničnom području

U okviru ovog prioriteta financirale su se sljedeće aktivnosti:

- nalaženje prekograničnih poslovnih partnera,
- usluge promoviranja prekogranične mobilnosti tržišta rada,
- zajednička istraživanja, razvoj i inovacije,
- zajedničko lokalno-regionalno planiranje, strategije koje zajednički izrade općine i/ili decentralizirana državna tijela,
- projekti zajedničkog prekograničnog obrazovanja i drugi projekti obuke obrazovanih institucija,
- aktivnosti izravne suradnje ljudi (sportski i kulturni događaji, gastronomski festivali), i
- dvojezične aktivnosti.

Prioritet 3 – Tehnička pomoć je pospjela uspješno i efikasno odvijanje programa, te na taj način unaprijedila kvalitetu projekata koje sam program financira. Prekogranični program funkcionira kroz sheme bespovratne pomoći koje se temelje na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenom postupku izbora koji se odnosi na područja s obiju strana granice. Postupci dodjeljivanja potpora morali su biti u skladu s odredbama Uredbe o provedbi IPA-e.

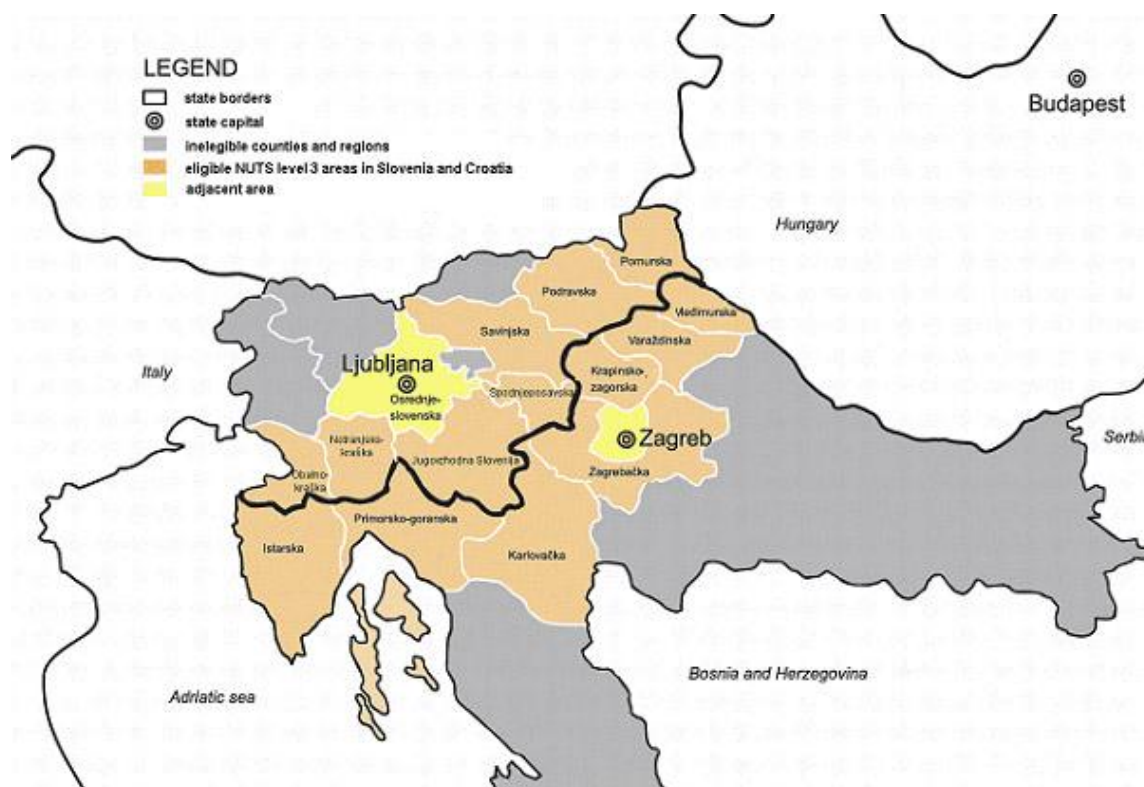
Zajednička raspoloživa financijska sredstva u sklopu Programa koristila su se u okviru otvorene natječajne procedure, a pozivi za dostavu projektnih prijedloga objavljivali su se do 2013. godine ili do potpune iskorištenosti predviđenih sredstava. Program je uglavnom trebao biti namijenjen neprofitnim organizacijama i institucijama (regionalne i lokalne vlasti, škole, istraživačke i obrazovne ustanove, turističke organizacije, ustanove za zaštitu prirode, nevladine organizacije) koje žele raditi na prekograničnom projektu s najmanje jednim prekograničnim partnerom.

3.2.2 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska - Slovenija, 2007. - 2013.

Operativni program prekogranične suradnje Slovenije i Hrvatske za razdoblje od 2007. do 2013. godine razvojni je program koji su zajednički osmislile Slovenija i Hrvatska kako bi se riješili dotadašnji zajednički problemi i iskoristile zajedničke potencijale.

Slika 5 prikazuje područje koje obuhvaća ovaj Operativni program kojeg čine razvojne strategije i mjere za njezinu provedbu. U ovoj suradnji, naglasak se stavlja na regije NUTS 3 razine duž slovensko-hrvatske granice: Pomursku, Podravsku, Savinjsku, Spodnjeposavsku, regiju Jugovzhodne Slovenije, Notranjsko-krašku, Obalnokrašku i Osrednjeslovensku regiju u Sloveniji te Međimurski županiju, Vraždinsku, Krapinsko-zagorsku, Zagrebačku, Karlovačku, Primorsko-goransku, Istarsku i grad Zagreb u Hrvatskoj.

Slika 5: Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Slovenije i Hrvatske, 2007. - 2013.

Izvor: Portal Europska teritorijalna suradnja: http://www.si-hr.eu/start_hr/ (7.11.2014.)

Tablica 8 prikazuje prioritete i njihove mjere kako bi se navedeni Operativni program realizirao s potpunom uspješnošću.

Tablica 8: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska, 2007. - 2013.

Prioriteti	Prioritet 1 – Ekonomski i socijalni razvoj	Prioritet 2 – Održivo upravljanje prirodnim resursima	Prioritet 3 – Tehnička pomoć
Mjere	Turizam i ruralni razvoj	Zaštita okoliša	
	Razvoj poduzetništva	Očuvanje zaštićenih područja	
	Socijalna integracija		

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 48.

Prioritet 1 – Ekonomski i društveni razvoj usredotočen je na potporu poduzetništvu, te unapređenje turizma, ruralnog razvoja, te kulturne i društvene razmjene. Strateški ciljevi ovog prioriteta su poboljšanje gospodarskog rasta i konkurentnosti MiS poduzetništva putem prekogranične poslovne suradnje, podupiranje razvoja turizma kroz poboljšanu ponudu prirodnih i kulturnih dobara, te poticanje razmjene kulturnih i društvenih sadržaja.

Prioritet 2 - Održivo upravljanje prirodnim resursima je usredotočen na pružanje potpore suradnji na područje zaštite okoliša, zaštite prirodnih resursa i održivog razvoja, a posebno zaštite okoliša i očuvanja i revitalizacije prirodnih dobara u pograničnom području. Cilj ove mjere je jačanje regionalnog identiteta kroz očuvanje i revitalizaciju prirodnih bogatstava. Samim time, određenim dobrima programskog područja može se upravljati putem održivih značajki i one mogu biti predmet daljnjeg razvoja da bi se postigao strateški cilj zaštićenog okoliša i očuvanih prirodnih bogatstava prekograničnog područja.

Cilj **prioriteta 3 - Tehnička pomoć** potpora je brzom i glatkoj provedbi Programa.

Operativni program prekogranične suradnje Slovenija i Hrvatska uključuje i horizontalne teme, a to su razvoj ljudskih potencijala i informacijsko društvo. Navedene horizontalne teme

predstavljaju horizontalne alate za pomoć u ostvarenje ciljeva izabranih prioriteta i nastojalo ih se integrirati u svaku vrstu aktivnosti ukoliko je to bilo moguće. Razvoj ljudskih potencijala povezan je s formalnim i neformalnim obrazovanjem ili obukom onih koji su uključeni u projekt (partneri, ciljne skupine). Program potiče uporabu informacijskih tehnologija ne samo u poslu, već i u svrhu upravljanja i zaštite okoliša, očuvanja i revitalizacije prirode i kulture, te za uspostavljanje i provođenje mehanizma koordinacije.

Regija prekogranične suradnje na slovenskoj se strani poklapa s ciljnim područjem Programa ruralnog razvoja za razdoblje 2007. - 2013. financiranog iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, a na hrvatskoj strani s komponentom IV IPA-e za 2007. - 2013. To dokazuje da je koordinacija neophodna. U provedbi programa naglasak je bio na aktivnostima sufinanciranim programom prekogranične suradnje Slovenije i Hrvatske, a koje nisu podržane od bilo koje druge IPA komponente. Prekogranični program funkcionirao je kroz pružanje bespovratne pomoći koji se temeljio na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenim postupkom izbora na područjima s obiju strana granice.

Korisnici prvih dva prioriteta, ekonomski i socijalni razvoj, te održivo upravljanje prirodnim resursima su uglavnom bile neprofitne organizacije i institucije koje su bile voljne raditi na prekograničnom projektu s najmanje jednim prekograničnim partnerom, a pripadaju u jednu od sljedećih skupina:

- regionalne i lokalne vlasti,
- javna tijela i tijela ekvivalentna javnim tijelima kao što su: fondovi, ustanove, agencije koje je osnovala država ili općina, istraživačke ili razvojne ustanove, obrazovne ustanove i ustanove za obuku, zdravstvene ustanove, ustanove za zaštitu prirodne i kulturne baštine, agencije za lokalni i regionalni razvoj itd.,
- nevladine organizacije kao što su udruge, zaklade,
- slobodni djelatnici u umjetnosti/slobodni umjetnici,
- gospodarske komore, poljoprivredna udruženja, obrtnička komora, udruženja u industriji, klasteri registrirani kao neprofitne pravne osobe,
- pravni entiteti osnovani privatnim pravom (društva) neprofitnog statusa i svrhe djelovanja, kao što su agencije za lokalni i regionalni razvoj registrirane kao tvrtke, lokalne turističke organizacije, organizacije za obuku itd.

Korisnici prioriteta Tehnička pomoć prvenstveno su institucije koje upravljaju programom.

3.2.3 Operativni program Jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.

Operativni program Jadranske prekogranične suradnje pruža potporu zajedničkim projektima između država koje okružuju Jadransko more, a to su Hrvatska, Italija, Slovenija, Grčka, Bosna i Hercegovina, Crne Gora, Srbija i Albanija. Operativni program planirao se provesti u sklopu financijskog okvira Europske unije za razdoblje 2007. - 2013., a na Slici 6 prikazana su područja koja su obuhvaćena ovim Operativnim programom prekogranične suradnje.

Slika 6: Područje na koje se odnosi Operativni program Jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.

Izvor: Portal Splitsko-dalmatinska županija: <http://www.dalmacija.hr/> (6.11.2014.)

Financijsku pomoć u sklopu Operativnog programa Jadranske prekogranične suradnje, 2007. – 2013. u Hrvatskoj su područja koja spadaju u NUTS 3 kategoriju. To su Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Ličko-senjska, Primorsko-goranska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Zadarska županija. Prioriteti i mjere koje su utvrđene između zemalja, prikazani su u Tablici 9.

Tablica 9: Prioriteti i mjere Operativnog programa Jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.

Prioritet 1 – Gospodarska, socijalna i institucionalna suradnja	Mjera 1.1. Istraživanje i inovacije
	Mjera 1.2. Financijska podrška za malo i srednje poduzetništvo
	Mjera 1.3. Socijalno, radno i zdravstveno umrežavanje
	Mjera 1.4. Institucionalna suradnja
Prioritet 2 – Upravljanje prirodnim i kulturnim resursima i sustav upravljanja rizicima	Mjera 2.1. Zaštita i poboljšavanje pomorskog i obalnog okoliša
	Mjera 2.2. Upravljanje prirodnim i kulturnim resursima i sprječavanje prirodnih i tehnoloških rizika
	Mjera 2.3. Štednja energije i obnovljivi izvori energije
	Mjera 2.4. Održivi turizam
Prioritet 3 - Dostupnost mreže	Mjera 3.1. Fizička infrastruktura
	Mjera 3.2. Održivi sustavi mobilnosti
	Mjera 3.3. Komunikacijske mreže
Prioritet 4 – Tehnička pomoć	Mjera 4.1. Upravljanje i provedba
	Mjera 4.2. Informiranje, promidžba i evaluacija

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 50.

Opći cilj **prioriteta 1 – Gospodarska, socijalna i institucionalna suradnja** je jačanje istraživačke i inovacijske djelatnosti kako bi se pridonijelo konkurentnosti i unaprijedilo razvoj jadranskog područja kroz gospodarsku, socijalnu i institucionalnu suradnju. Neke od aktivnosti koje su se pokrenule u sklopu prioriteta 1 su razvijanje mehanizma konkurentnosti i suradnje kako bi se zajamčila sredstva za istraživače koji najviše obećavaju, jačanje sustavne

suradnje između istraživačke djelatnosti i privatnih/javnih tvrtki; stvaranje znanstvenih i tehnoloških platformi, izgradnje kapaciteta i prijenos znanja i iskustva, stvaranje znanstvenih i tehnoloških mreža na jadranskom području radi razmjene informacija, podataka i iskustava u istraživanju i inovacijama, uspostavljanje mreža suradnje među sveučilištima, istraživačkim centrima i drugim kvalificiranim organizacijama, promicanje zajedničke istraživačke aktivnosti poduzeća i sveučilišta i razvijanje partnerstva za inovacije, te pružanje potpore stvaranju regionalnih i transregionalnih klastera izvrsnosti, stvaranje informacijsko-komunikacijskih preduvjeta (ICT) za podršku malom i srednjem poduzetništvu i procesu osnivanja novih poduzeća i pružanje podrške stvaranju regionalnih i međuregionalnih klastera izvrsnosti, itd.

Prioritet 2 – Prirodni i kulturni resursi i sprječavanje rizika predstavlja unapređenje i zaštitu prirodnih i kulturnih resursa putem zajedničkog upravljanja tehnološkim i prirodnim rizicima. Prioritetom je obuhvaćeno nekoliko aktivnosti, kao što su provedba konkretnih istraživanja sustava obalnog okoliša; razvijanje zajedničkih instrumenata za integrirano upravljanje obalnom zonom, nadzor pomorsko-obalnog okoliša i zajedničkim Geografskim informacijskim sustavom (GIS), jačanje ekoloških sustava i zaštita biološke raznolikosti kako bi se poboljšala kvaliteta okoliša i promicanje održivog gospodarskog i socijalnog razvoja; prevencija obalne erozije; znanstvena istraživanja s ciljem unapređenja održivog i odgovornog korištenja morskih izvora hrane kako bi se jamčila kvaliteta hrane, zaštita lokaliteta NATURA 2000., jačanje kompetencija lokalnih vlasti u zajedničkom upravljanju morskim i obalnim okolišem promicanjem zajedničke politike planiranja.

Dostupnost i mreže – prioritet 3 činilo je integriranje postojećih infrastrukturnih mreža, promicanje i razvoj prometa, informacijskih i komunikacijskih usluga, kao primjerice modernizacija objekata i unapređenje opreme luka i zračnih luka, te unapređenje sigurnosti roba i prijevoznika.

Tehnička pomoć u prioritetu 4 predstavlja potporu uspješnoj provedbi cjelokupnog programa.

Cjelokupni program pokrenut je kako bi se neprofitne organizacije i institucije svojevolumno uključile u prekogranični projekt s najmanje jednim prekograničnim partnerom. Glavni korisnici projekta su sveučilišta, javne organizacije i tijela, lučke vlasti i vlasti zračnih luka. Istraživački centri i ustanove. Također, lokalne i regionalne vlasti imale su koristi od osigurane financijske potpore kao i stanovnici regija.

U nastavku je predstavljen provedba Operativnog programa Jadranske prekogranične suradnje na primjeru projekta ADRIAIR.¹⁸

PROJEKT: ADRIAIR (*Airport Security and Air Taxi Network in the Adriatic*)

U projektu prekogranične suradnje ADRIAIR, Zračna luka Pula d.o.o. sudjeluje kao partner od 2012. godine. Projekt je pokrenut kako bi se ostvarila dva primarna cilja, a to su: stvaranje potrebnih preduvjeta za uspostavljanje letova između dviju obala Jadranskog mora, te poboljšanje sigurnosnih standarda zračnih luka uključenih u projekt. Uz Općinu Forlì – Cesena, kao nositelja projekta, u projektu sudjeluju partneri iz Hrvatske, Italije, Bosne i Hercegovine te Albanije. Hrvatske partnere predstavljaju sljedeće zračne luke: Pula, Rijeka i Dubrovnik.

Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.514.012,43 € (oko 11.500.000,00 kn), od čega se na Zračnu luku Pula odnosi 115.360,00 €, odnosno oko 870.000,00 kn.

Tijekom razvoja i realizacije projekta ADRIAIR, Zračna luka Pula sudjelovala je na koordinacijskim sastancima koji su održani u Tirani, Banja Luci i Dubrovniku. U sklopu implementacije projekta ADRIAIR Zračna luka Pula financirala je prilagodbu prostora međunarodnog dolaska putnika za buduće potrebe Schengenske, odnosno Non Schengenske zone dolaska putnika unutar postojećeg putničkog terminala. Na taj način provedena je adaptacija prostora međunarodnog dolaska putnika, te su fizički razdvojena dva putnička toka, od kojih će jedan biti namijenjen za dolazak putnika iz Schengenske zone, a drugi za dolazak putnika izvan Schengenske zone. Projektom se planira postići realizacija novog oblika zračnog prometa, Aero Taxi promet. Svrha Aero taxi prometa je manjim zrakoplovima, najčešće do 15 sjedišta, brzo i direktno povezivati dva željena odredišta. Planirani završetak projekta ADRIAIR, očekuje se u lipnju 2015. godine.

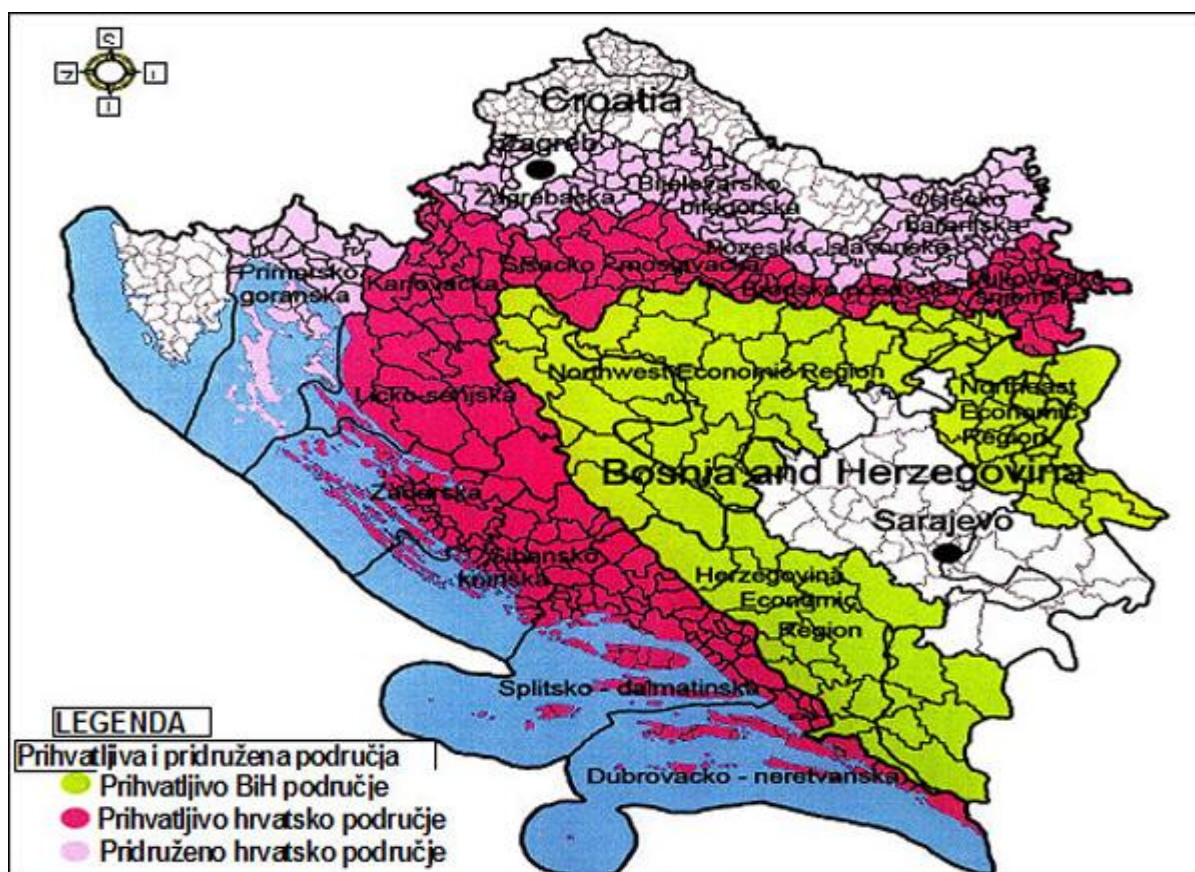
3.2.4 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina, 2007. - 2013.

Operativni program prekogranične suradnje između Hrvatske i BiH pokrenut je s ciljem stvaranja prekograničnih mreža i partnerstva, a kroz to razvoj prekograničnih djelovanja radi

¹⁸ Zračna luka Pula d.d.: <http://www.airport-pula.hr/default.aspx?id=139> (14.10.2014.)

poboljšanja i razvoja gospodarstva, jačanje socijalne kohezije te zaštite prirode i okoliša. Dodatni je cilj programa izgradnja kapaciteta lokalnih, regionalnih i državnih institucija za upravljanje EU programima. Raspisuje se jedinstveni natječaj za potpore, a udio potpore u ukupnim prihvatljivim troškovima je 85 %, a iznosi potpore su između 20.000 i 300.000 eura. Svaka zemlja financira dio proračuna prijavitelja iz svoje zemlje. Ovaj se strateški dokument temelji na zajedničkom planskom naporu hrvatske i bosansko-hercegovačke strane. Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Bosne i Hercegovine 2007. - 2013. prikazan je na Slici 7.

Slika 7: Prihvatljivo područje, Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina, 2007. - 2013.

Izvor: Portal Hercegbosna – Hrvati Bosne i Hercegovine: <http://www.hercegbosna.org/vijesti/bih/zajednickim-snagama-do-inovativnog-rjesenja-5242.html> (16.11.2014.)

Pri pokretanju programa provedena je situacijska analiza regija temeljem koje su utvrđeni prioriteti i mjere koji su prikazani u Tablici 10.

Tablica 10: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina, 2007. - 2013.

Prioritet 1 – Stvaranje zajedničkog gospodarskog prostora	Prioritet 2 – Poboljšana kvaliteta života i socijalne kohezije	Prioritet 3 – Tehnička pomoć
Mjera 1.1. Jačanje zajedničke turističke ponude	Mjera 2.1. Zaštita okoliša	Mjera 3.1. Potpora upravljanju programom i provedbi
Mjera 1.2. poticanje poduzetništva	Mjera 2.2. Poboljšana dostupnost svih usluga u lokalnoj zajednici	Mjera 3.2. Potpora informiranju o programu, promidžbi i evaluaciji

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 52.

Prioritet 1 - Stvaranje zajedničkog gospodarskog prostora pokrenulo je razvijanje turističkih paketa temeljenih na zajedničkoj prirodnoj i kulturnoj baštini, te konkurentnosti lokalnog turističkog i regionalnog gospodarstva kroz jačanje sektora malog i srednjeg poduzetništva, te institucija i službi za potporu poslovanju.

Prioritet 2 – Poboljšana kvaliteta života i socijalne kohezije predstavlja zaštitu i očuvanje okoliša. Također, potiče se održive uporabe prirodnih resursa u graničnim regijama putem zajedničkih akcija i kampanja za obavještanje javnosti, te se nastoji postići dobrobit i socijalna kohezija lokalnog stanovništva i zajednica.

Prioritet 3 – Tehnička pomoć za provedbu programa je namijenjen uspješnijoj realizaciji programa.

Program je pokrenut s ciljem realizacije projekata strateške prirode i usmjerene na rezultate visoke kvalitete, koji su relevantni za programsko područje, a namijenjen je neprofitnim

organizacijama i institucijama koje žele raditi na prekograničnom projektu s najmanje jednim prekograničnim partnerom. U navedenu skupinu organizacija i institucija ubrajaju se regionalne i lokalne javne vlasti, privatni instituti osnovani privatnim pravom koji djeluju na neprofitnoj osnovi (obrazovni ili istraživački instituti), nevladine organizacije (udruge i zaklade), trgovačke komore, poljoprivredne, obrtničke i industrijske komore, klasteri registrirani kao neprofitne pravne osobe, poljoprivredne udruge i zadruge, javna tijela (fondovi, ustanove, agencije) te nacionalni i regionalni parkovi.

3.2.5 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora, 2007. - 2013.

Kao i kod prijašnjih programa prekogranične suradnje, tako i ovaj Operativni program između Hrvatske i Crne Gore bio je planiran za razdoblje od 2007. do 2013. godine. Na Slici 8 posebno su označene regije obuhvaćene ovim programom.

Slika 8: Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora, 2007. – 2013.

Izvor: Portal Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske: <http://www.arr.hr/ipa-prekograncni-program-hrvatska-crna-gora> (5.12.2014.)

Cilj pokretanja projekta je poboljšanje kvalitete života u navedenom prekograničnom području. Program je osmišljen za korisnike kao što su neprofitne organizacije i institucije koje žele u okviru prekograničnog projekta ostvariti suradnju s najmanje jednim prekograničnim partnerom. Projektne aktivnosti morale su doprinosti ciljevima programa i njihovim prioritetima te se odvijati u prihvatljivom području. Prijavitelji projekata obavezni su sufinancirati projekt vlastitim sredstvima. Programsko područje Operativnog programa Hrvatska – Crna Gora sastoji se od tzv. prihvatljivih pridruženih područja određenih u člancima 88. i 97. Provedbene uredbe IPA-e (Tablica 11).

Tablica 11: Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora, 2007. – 2013.

Hrvatska (NUTS III, županije)		Crna Gora (općine)	
Područje na koje se odnosi (čl.88)	Susjedno područje (čl.97)	Područje na koje se odnosi (čl.88)	Susjedno područje (čl.97)
Dubrovačko-neretvanska županija	Splitsko-dalmatinska županija	Herceg Novi, Kotor, Tivat, Budva, Bar, Ulcinj, Cetinje	Nikšić, Podgorica, Danilovgrad

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009.,str. 54.

U Tablici 12 prikazani su utvrđeni prioriteti i mjere programa.

Tablica 12: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora, 2007. - 2013.

Prioritet 1 – Stvaranje povoljnih ekoloških i socio-ekonomskih uvjeta	Prioritet 2 – Tehnička pomoć
Mjera 1.1. Zajedničke akcije za zaštitu okoliša, prirode i kulturne baštine	Mjera 2.1. Upravljanje programom i provedba
Mjera 1.2. Zajednički turistički i kulturni prostor	
Mjera 1.3. Mali prekogranični projekti razvoja zajednice	Mjera 2.2. Informiranje o programu, promidžba i evaluacija

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 54.

Prioritet 1 – Stvaranje povoljnih ekoloških i socio-ekonomskih uvjeta obuhvaća aktivnosti zajedničkog planiranja i izgradnje kapaciteta za upravljanje krutim otpadom i sustava upravljanja otpadnim vodama, planiranje i uspostavljanje mreža za zajedničke ekološke intervencije na kopnu i moru (zajednički vatrogasni planovi rada, zajedničke intervencije u slučaju zagađenja mora, nabava opreme od zajedničkog interesa/za zajedničku uporabu, utvrđivanje i čišćenje 'divljih' odlagališta otpada i razvoj preventivnih mjera, prekogranične studije i izravne akcije o primjenjivosti obnovljivih izvora energije, razrada prekograničnih regionalnih planova i programa intervencija koje se odnose na zaštitu okoliša, aktivnosti podizanja svijesti javnosti, javno informiranje i sudjelovanje, obrazovanje i prijenos znanja i iskustva u vezi sa zaštitom okoliša te druge aktivnosti sličnog karaktera.

Prioritet 2 – Tehnička pomoć prvenstveno je namijenjen strukturama koje su imenovane za provedbu programa s ciljem podupiranja uspješnog upravljanja programom i njegove uspješne provedbe.

Program prekogranične suradnje u najvećoj mjeri planiran je kroz pružanje bespovratne pomoći koje se temelji na jedinstvenim pozivima za podnošenje prijedloga i jedinstvenom

postupku izbora koji se odnosi na područja s obje strane granice. Postupci dodjeljivanja pomoći morali su biti u skladu s odredbama Uredbe o provedbi IPA.

Korisnici navedenog Operativnog programa su neprofitne pravne osobe uspostavljene javnim ili privatnim pravom, s naglaskom da spadaju u skupine kao što su javne tvrtke zadužene za komunalnu infrastrukturu i upravljanje otpadom (komunalna poduzeća), jedinice lokalne i regionalne samouprave, hitne službe, agencije i druga javna tijela zadužena za zaštitu okoliša i prirode, nevladine organizacije, javne obrazovne i istraživačke institucije, te agencije za lokalni i regionalni razvoj.

3.2.6 Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, 2007. - 2013.

Operativni program prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije pokrenut je za razdoblje od 2007. - 2013. godine s ciljem povećanja raznolikosti i unapređenja regionalnog gospodarstva na socijalno i ekološki održiv način, uz istovremeno poboljšavanje dobrosusjedskih odnosa uzduž granice. Program je izrađen zajedničkim naporima obje države sudionice po principu partnerstva te je od strane Komisije Europskih zajednica usvojen dana u prosincu 2007. godine. Programsku Operativnu strukturu u Hrvatskoj čine Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske sa sjedištem u Zagrebu, a u Srbiji je to Ministarstvo financija sa sjedištem u Beogradu. Slika 9 prikazuje obuhvaćene regije programom.

Slika 9: Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, 2007. - 2013.

Izvor: Portal Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske: <http://www.arr.hr/ipa-prekogranicni-program-hrvatska-srbija> (7.12.2014.)

Prema člancima 88. i 97. Provedbene uredbe IPA-e utvrđena su područja na koja se odnosi Operativni program i koja se susjedna područja obuhvaćaju istim (Tablica 13).

Tablica 13: Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, 2007. - 2013.

Područje	Čl.88	Čl. 97
	Područje na koje se odnosi OP	Susjedno područje
Hrvatska		
Osječko-baranjska županija	Područje koje odgovara NUTS 3	
Vukovarsko-srijemska županija	Područje koje odgovara NUTS 3	
Požeško-slavonska		Područje koje odgovara NUTS 3
Brodsko-posavska		Područje koje odgovara NUTS 3
Srbija		
Srijem	Područje koje odgovara NUTS 3	
Južna Bačka	Područje koje odgovara NUTS 3	
Zapadna Bačka	Područje koje odgovara NUTS 3	
Sjeverna Bačka	Područje koje odgovara NUTS 3	
Mačvanski okrug		Područje koje odgovara NUTS 3

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 55.

Prioriteti i mjere za ulaganje koji su utvrđeni kroz analizu područja prikazani su u Tablici 14.

Tablica 14: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, 2007. – 2013.

Prioritet 1 – Održivi društveno-gospodarski razvoj	Prioritet 2 – Tehnička pomoć
Mjera 1.1. Gospodarski razvoj	Mjera 2.1. Upravljanje programom i provedba
Mjera 1.2. Zaštita okoliša	Mjera 2.2. Informiranje o programu, promidžba i evaluacija
Mjera 1.3. 'People to people'	

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 56

Prioritet 1 – Održivi društveno-gospodarski razvoj predstavlja povećanje prekogranične trgovine, razvijanje mobilnosti tržišta rada, prekogranični razvoj istraživanja i inovacija i zajedničko ekonomsko planiranje, zaštita i očuvanje prirodnih dobara prekogranične regije poduzimanjem zajedničkih akcija i povećanjem javne svijesti, te promicanjem dobrosusjedskih odnosa među zajednicama s obiju strana granice, kao i poslovne suradnje i razvoja turizma.

Cilj **prioriteta 2 – Tehnička pomoć** jest uspješnija implementacija programom.

Skupinu neprofitnih pravnih osoba uspostavljenim javnim ili privatnim pravom koji čine izravne korisnike OP prekogranične suradnje Hrvatske – Srbija čine klasteri registrirani kao neprofitni pravni subjekti, regionalne i lokalne javne vlasti, industrijske udruge, obrtnička komora, javne odnosno neprofitne organizacije (fondovi, ustanove, agencije), udruge i zaklade, poljoprivredne udruge i zadruge, te privatne institucije koje su osnovali privatni pravni subjekti za zadovoljavanje potreba od općeg interesa pod uvjetom da djeluju na neprofitnoj osnovi.

Jedan od realiziranih projekata OP prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija je projekt „Volonteri bez granica“.¹⁹

PROJEKT: Volonteri bez granica

Sudionici: volonterski centar Osijek i Grad Osijek kao partneri u Hrvatskoj te Novosadski humanitarni centar i Agencija za ravnomjerni regionalni razvoj AP Vojvodine kao partneri u Srbiji u sklopu EU Programa IPA 2009 – Prekogranični program Hrvatska – Srbija.

Cilj projekta: projekt se provodio od prosinca 2012. godine, a trajao je do lipnja 2014. godine. U područje provedbe ulazila je zapadna Vojvodina u Srbiji te Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija u Hrvatskoj. Kroz realizaciju planirana je izgradnja kapaciteta za razvoj aktivnog volonterskog angažmana građana kroz prekograničnu suradnju Hrvatske i Srbije. Aktivnosti projekta usmjerene su na postavljanje mehanizama dugotrajne suradnje među različitim dionicima u zajednici kako bi se ojačala infrastruktura za razvoj volonterstva kroz prijenos hrvatskog modela u skladu s potrebama organizacija u Srbiji. Osim toga, postignuto je proširenje prekogranične mreže organizacija i institucija koje provode različite volonterske programe kroz razmjenu iskustava i najbolje prakse, provela se edukacija o menadžmentu volontera i promociju volonterstva te razvoj pilot aktivnosti razmjene volontera „Volonteri bez granica“.

3.2.7 Sudjelovanje Hrvatske u transnacionalnim programima suradnje

Uspostava i razvoj transnacionalne suradnje jedan je od prioriteta cilja 3 – Europska teritorijalna suradnja u sklopu Strukturnih fondova 2007. - 2013. Operativni programi za transnacionalne programe Jugoistočna Europa i Mediteran navode prioritete suradnje i akcije koje zemlje sudionice trebaju provesti. Prioriteti su se utvrđivali putem jedinstvenih poziva za podnošenje prijedloga koji obuhvaća teritorij na koji se određeni program odnosi.

Cijeli teritorij RH prihvatljiv je za programe Jugoistočna Europa i Mediteran u sklopu IPA komponente II – prekogranična suradnja.

¹⁹ Portal Volonterski centar Osijek - <http://vcos.hr/projekti> (12.12.2014.)

3.2.7.1 Operativni program Jugoistočna Europa, 2007. - 2013.

Područje koje obuhvaća Operativni program Jugoistočna Europa veliko je geografsko područje s ukupnim stanovništvom od 269 milijuna i 2,7 milijuna četvornih kilometara. Program uključuje 16 zemalja, a to su: Hrvatska, Slovenija, Mađarska, Grčka, Albanija, Crna Gora, Srbija, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Austrija, Slovačka, Rumunjska, Bugarska, Italija (regije Lombardia, Veneto, Puglia, Friuli-Venezia-Giulia, Trento, Bolzano, Emilia Romagna, Umbria, Marche, Abruzzo i Molise), i Ukrajina i Moldavija (Slika 10).

Slika 10: Područje na koje se odnosi Operativni program Jugoistočna Europa, 2007. - 2013.

Izvor: Portal Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske:
<http://www.arr.hr/transnacionalni-program-see> (16.11.2014.)

Analizom regija koje čine OP Jugoistočne Europe utvrđeni su prioriteti za uspješniju realizaciju programa koji su prikazani u Tablici 15.

Tablica 15: Prioriteti i područja intervencije u Operativnom programu Jugoistočna Europa, 2007. - 2013.

<p>Prioritet 1 - Potpora inovacijama i poduzetništvu</p> <p>Plan 1.1 Razviti tehnologiju i inovacijske mreže u specifičnim poljima</p> <p>Plan 1.2 Razviti poticajan okoliš za inovativno poduzetništvo</p> <p>Plan 1.3 Poboljšati okvirne uvjete i utrti put inovacijama</p>
<p>Prioritet 2 – Zaštita i unapređenje okoliša</p> <p>Plan 2.1 Unaprijediti integrirani sustav upravljanja vodoopskrbom i prevencije poplava.</p> <p>Plan 2.2 Poboljšati sprečavanje ekoloških rizika</p> <p>Plan 2.3 Unaprijediti suradnju u upravljanju prirodnim resursima i zaštićenim područjima</p> <p>Plan 2.4 Zagovarati štednju energije i resursa</p>
<p>Prioritet 3 - Poboljšanje dostupnosti</p> <p>Plan 3.1 Poboljšati koordinaciju u promoviranju, planiranju i upravljanju primarnim i sekundarnim prometnim mrežama</p> <p>Plan 3.2 Razviti strategije za borbu protiv 'digitalnog jaza'</p> <p>Plan 3.3 Unaprijediti okvirne uvjete za multimodalne platforme</p>
<p>Prioritet 4 – Razvitak transnacionalnih sinergija u cilju održivog razvoja regije</p> <p>Plan 4.1 Baviti se važnim problemima koji utječu na gradska područja i na regionalne sustave naselja</p> <p>Plan 4.2 Zagovarati uravnotežen obrazac privlačnih i dostupnih područja rasta</p> <p>Plan 4.3 Poticati upotrebu kulturnih vrijednosti za razvoj</p>
<p>Prioritet 5 – Tehnička pomoć za potporu provedbi i izgradnju kapaciteta</p> <p>Plan 5.1 Osigurati osnove upravljanja provedbom programa</p> <p>Plan 5.2 Provoditi dodatne aktivnosti</p>

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 59.

Prioritet 1 – Potpora inovacijama i poduzetništvu pridonosi budućem razvoju jugoistočne Europe kao mjesta inovacija. Cilj je olakšati inovacije, poduzetništvo, gospodarstvo znanja i poticati integraciju i gospodarske odnose na području suradnje.

Prioritet 2 – Zaštita i unapređenje okoliša uspostavljen je s ciljem unapređenja ekoloških uvjeta i boljeg upravljanja zaštićenim i ostalih prirodnih ili poluprirodnih područja. Kroz provođenje mjera, odnosno planova nastojalo se obići ograničenja nametnuta nacionalnim barijerama, predvidjeti buduće prijetnje okolišu, kao i mogućnosti, te razviti zajedničke transnacionalne akcije za zaštitu prirode i ljudi.

Prioritet 3 – Poboljšanje dostupnosti odnosi se na dostupnost lokalnih i regionalnih aktera europskim mrežama. To uključuje fizičku infrastrukturu kao i pristup informacijskom društvu. Cilj je promicati koordinirane pripreme za razvitak mreža dostupnosti i potporu multimodalnosti.

Prioritet 4 – Razvitak transnacionalnih sinergija u cilju održivog razvoja regije utječe na razvijanje i provođenje integrirane strategije za gradska područja i regionalne sustave naselja, optimiziranje policentričnih strukturnih područja i korištenje kulturne vrijednosti za održivi razvoj.

Prioritet 5 – Tehnička pomoć za potporu provedbe i izgradnje kapaciteta pridonosi boljoj provedbi programa, a programskim tijelima, zainteresiranim stranama, promicateljima projekata i krajnjim korisnicima omogućiti da u potpunosti koriste mogućnosti koje nudi cilj 3 – Europska teritorijalna suradnja, te posebno transnacionalna suradnja.

Projektne partneri koji mogu dobiti pomoć su javne vlasti; tijela ekvivalentna javnim tijelima i sva pravna tijela uređena javnim ili privatnim pravom koja nisu industrijske ili komercijalne prirode.

3.2.7.2 Operativni program Mediteran 2007. - 2013.

Zemlje i regije koje obuhvaća ovaj program transnacionalne suradnje su:

- Cipar: cijela zemlje
- Francuska: četiri regije – Korzika, Provansa-Alpe-Azurna obala, Rhone-Alpes, Languedoc-Roussillon
- Grčka: cijela zemlja

- Italija: 18 regija: Abruzzo, Apulija, Basilicata, Kalabrija, Kampanija, Emilia-Romagna, Furlanija-Julijska pokrajina, Lacij, Ligurija, Lombardija, Marke, Molise, Umbrija, Pijemont, Sardinija, Sicilija, Toskana, Veneto
- Malta: cijela zemlja
- Portugal: dvije regije – Aljavre, Alentejo
- Slovenija: cijela zemlja
- Španjolska: šest autonomnih regija i dva autonomna grada – Andaluzija, Aragon, Katalonija, Balearski otoci, Murcia, Valencija, Ceuta i Melila
- Ujedinjeno kraljevstvo: jedna regija gospodarskog programiranja - Gibraltar

3.3 Komponenta III – Regionalni razvoj (IPA RD)

Komponenta II – Regionalni razvoj (IPA-RD) – priprema Hrvatsku za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj, jednog od strukturnih fondova koji je Hrvatskoj postao dostupan nakon ulaska u punopravno članstvo Europske unije.

Program IPA Regionalni razvoj obuhvaća tri Operativna programa, a to su:

- OP Regionalna konkurentnost,
- OP Promet, i
- OP Zaštita okoliša.

3.3.1 Operativni program Regionalna konkurentnost 2007. - 2013.

Operativni program Regionalna konkurentnost u sklopu treće komponente IPA programa, namijenjen je rješavanju razvojnih problema u nerazvijenim regijama, osiguravanju modernog i odgovarajućeg okvira za suradnju poslovnog sektora i akademske zajednice te podupiranju razvoja malog i srednjeg poduzetništva. Gotovo polovica financijskih sredstava u sklopu OP-a su usmjerena na nerazvijena područja Hrvatske, posebice na 10 županija u kojima je više od 50% površine kategorizirano kao „područja od posebne državne skrbi“. Tih 10 županija nalazi se i unutar dviju regija NUTS II čiji je bruto domaći proizvod (BDP) niži od nacionalnog prosjeka (Istočno-panonska Hrvatska i Jadranska Hrvatska).

Financiranje u okviru Operativnog programa Regionalna konkurentnost usmjereno je u trima prioritetnim smjerovima, prikazano u Tablici 16.

Tablica 16: Prioriteti i mjere Operativnog programa Regionalna konkurentnost, 2007. - 2013.

Prioritet 1 – Poboljšanje razvojnog potencijala slabije razvijenog područja	Mjera 1.1. Poslovna infrastruktura	Operacija 1.1.1. Poslovna infrastruktura
Prioritet 2 – Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarskog	Mjera 2.1. Poboljšanje poslovne klime	Operacija 2.1.1. Jačanje administrativne učinkovitosti na nacionalnoj razini
		Operacija 2.1.2. Program poboljšavanja poslovne konkurentnosti putem e-business usluga
		Operacija 2.1.3. Pružanje savjetodavnih usluga malim i srednjim poduzećima
		Operacija 2.1.4. Razvoj investicijskog okružja
		Operacija 2.1.5. Potpora razvoju klastera
	Mjera 2.2. Transfer tehnologije i usluge potpore novoosnovanim poduzećima utemeljenim na znanju	Operacija 2.2.1. Fond za ulaganje u znanost i inovacije
Operacija 2.2.2. Inkubacijski centar za bioznanosti i komercijalizaciju tehnologije (BioCentar)		
Prioritet 3 – Tehnička pomoć	Mjera 3.1. Upravljanje Operativnim programom i izgradnja kapacitetima	Operacija 3.1.1. Tehnička pomoć za horizontalna pitanja upravljanja Operativnim programom
		Operacija 3.1.2. Priprema sektorskih studija, priprema budućih programskih dokumenata i pripadajućih zaliha projektnih prijedloga

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 62.

U sklopu prioriteta 1 i 2, sredstva su uglavnom bila namijenjena za pripremu projekata potencijalnih korisnika – tj. generiranje projektnih ideja, njihovu daljnju razradu u zrele projektne prijedloge visoke kvalitete, pripremu natječajne dokumentacije i sl.

Prioritet 1 Poboljšanje razvojnog potencijala slabije razvijenih područja uključuje financiranje u infrastrukturu u kombinaciji sa ulaganjima u ljudske potencijale potrebne za jačanje baze poslovne potpore i poticanje oslobađanja potencijala gospodarskog rasta. Ulaganja se odnose na unapređenje postojeće i nove poslovne infrastrukture, tj. od osnovne komunalne infrastrukture unutar postojećih poslovnih zona do objekata i usluga namijenjenih proizvodnji više vrijednosti. Kroz navedenu mjeru pruža se potpora uglavnom projektima regionalnih i općinskih vlasti. Ulaže se u razvoj sustava poslovne podrške, tj. u poslovnu infrastrukturu i prateće usluge. Sredstva su se prvenstveno dodjeljivala za razvoj nove i postojeće poslovne i prateće infrastrukture kao potpora perspektivnim gospodarskim sektorima određene regije. Kroz provođenje mjere 1.1. poslovna infrastruktura osigurala je sredstva za uspostavljanje i unapređenje javne poslovne infrastrukture u deset najnerazvijenih županija u dvjema NUTS II regijama (Istočno-panonskoj i Jadranskoj Hrvatskoj)

Cilj prioriteta 2 Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva je ojačanje cjelokupnog hrvatskog gospodarstva osobito razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Aktivnosti koje su se poduzimale unutar ovog prioriteta su poticanje suradnje između poduzeća i suradnje između poduzeća i suradnje poduzeća i javnog, obrazovnog i istraživačkog sektora putem jačanja klastera, jačanje učinkovitih kapaciteta za podršku poslovanju i poticanju ulaganja na regionalnoj razini, jačanje kapaciteta prijenosa tehnologije i inkubacije u sektorima visoke dodane vrijednosti²⁰; i dr. Kroz mjeru 2.1. nastojalo se postići jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća temeljenih na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji (ICT i e-poslovanje, pojačati klastering). Kroz transfer tehnologije i usluge potpore novoosnovanim poduzećima utemeljenima na znanju razvila se suradnja ustanova višeg obrazovanja i javnih istraživačkih organizacija s ciljem poticanja znanja i inovativnosti kao osnove gospodarskog razvoja s ciljem ojačanja klasteringa SME-a i novoosnovanih poduzeća u sektorima visoke dodane vrijednosti, javnim istraživačkim sektorima i sveučilištima.

²⁰ Sektor temeljeni na visokoj razini znanja koji ostvaruju više razine proizvodnje kao rezultat stručnosti više razine, većeg ulaganja i primjene istraživanja više razine inovativnosti.

Kao i u drugim operativnim programima, **prioritet 3: Tehnička pomoć** predviđena je kao potpora unaprijed određenim upravljačkim strukturama za djelotvorno upravljanje operativnim programom.

„Ukupna alokacija za OP Regionalna konkurentnost za razdoblje 2007. – 2013. iznosi 96.454.970 eura, od čega Europska komisija iz Instrumenta prepristupne pomoći osigurava bespovratna financijska sredstva u iznosu od 81.986.713 eura, dok iznos od 14.468.257 eura osiguravaju Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije te Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.”²¹

Grafikon 2: Financijska alokacija po prioritetima OP Regionalna konkurentnost za razdoblje 2007. – 2013.

Izvor: Strukturni i investicijski fondovi <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-iiic> (15.01.2015.)

Korisnici OP Regionalna konkurentnost su Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, agencija za promicanje izvoza

²¹ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije <http://mrrfeu.hr/default.aspx?id=3184> (15.01.2015.)

i ulaganja, Hrvatska gospodarska komora, regionalne razvojne agencije, javne organizacije u sektoru istraživanja, jedinice regionalne i lokalne samouprave, regionalne/lokalne turističke zajednice, te visokoškolske ustanove.

3.3.2 Operativni program Promet 2007. – 2013.

Operativni program je usmjeren na razvoj prometne infrastrukture u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2007. do 2013. godine. Naglasak se stavlja na rješavanje problema u prometnom sektoru Hrvatske, posebno nedostatnih ulaganja u željezničku mrežu koja je oštećena tijekom oružanog sukoba devedesetih godina, lošeg stanja riječnih luka u unutrašnjosti, nedostatnih ulaganja u modernizaciju zračnih ulaganja, te slabe komercijalne konkurentnosti morskih luka. Strateški cilj OP Promet je moderniziranje prometnih mreža, povećana dostupnost regija i bolja integracija hrvatskih prometnih mreža unutar europske prometne mreže. Jedan od ciljeva je i poticanje uravnoteženog razvoja prometnih mreža provođenjem mjera koje osiguravaju jednak omjer ulaganja u cestovni i druge prometne sektore, posebice željeznički sektor. Imajući u vidu analizu stanja u sektoru prometa te cilj uravnoteženog razvoja mreže koja uključuje sve te vrste prometa, ovaj program usmjeren je prvenstveno na modernizaciju željezničke mreže i sustava unutarnjih vodenih putova.

Financiranje u sklopu Operativnog programa Promet strukturirano je u smjeru triju prioriteta koji obuhvaćaju nekoliko mjera usredotočenih na pojedina sektorska područja, kao što je prikazano u Tablici 17 .

Tablica 17: Prioritet i mjere Operativnog programa Promet, 2007. - 2013.

PRIORITET 1	Unapređenje željezničkog sustava u RH
Mjera 1.1	Modernizacija i nadogradnja pruga
Mjera 1.2	Poboljšanje sigurnosti i učinkovitosti rada željeznice
PRIORITET 2	Unapređenje sustava unutarnje plovidbe u RH
Mjera 2.1	Modernizacija i obnova riječnih olovni putova i lučke infrastrukture
PRIORITET 3	Tehnička pomoć
Mjera 3.1	Upravljanje Operativnim programom i jačanje institucionalne sposobnosti

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 64.

Prioritet 1 Unapređenje hrvatskog željezničkog sustava nastojalo je postići poboljšanje hrvatske željezničke mreže na TEN-T koridorima, regionalne i prigradske željezničke mreže te izrada potrebnih studija i priprema infrastrukturnih projekata. Poboljšanjem hrvatske željezničke mreže nastojalo se udovoljavati većim zahtjevima ovog prometa u budućnosti i zahtjevima EU standarda. Ulaganja se odnose na X. paneuropski koridor.

Prioritet 2 Unapređenje sustava unutarnje plovidbe odnosio se na pripremu infrastrukturnih projekata u Hrvatskoj na području unutarnjih vodenih putova. Prioritet 2 se odnosio na razdoblje od 2010. do 2013.godine.

Cilj **prioriteta 3 Tehnička pomoć** osigurava djelotvorno upravljanje OP-om i razvijanje potrebnog institucionalnog kapaciteta za upravljanje i korištenje sredstava u okviru programa IPA. Mjera predviđa nekoliko vrsta tehničke pomoći i obuke za relevantne institucije na nacionalnoj i regionalnoj razini.

„Ukupna alokacija za razdoblje 2007. – 2013. iznosi 137.627.431,00, od čega se 116.983.305,00 (85%) odnosi na IPA sredstva.“²²

Grafikon 3: Financijska alokacija po prioritetima OP Promet za razdoblje 2007.- 2013.

Izvor: Strukturni i investicijski fondovi <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-iiia> (16.01.2015.)

Osim toga, Operativni program Promet sadrži unaprijed definirane prioritetne aktivnosti tj. indikativni popis budućih projekata (Tablica 18) koje će se provoditi u narednom razdoblju.

²² Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije: <http://mrrfeu.hr/default.aspx?id=3181> (16.01.2015.)

Tablica 18: Popis projekata u Operativnom programu Prometu, 2007. - 2013.

Broj projekata	Ime projekta	Mjera	Procijenjena vrijednost projekta u eurima
PRIORITET 1			
1	Sustav signalno-sigurnosnih uređaja na zagrebačkom Glavnom kolodvoru	1.2	17.900,000
2	Rehabilitacija pruge dionica Okučani-Novska	1.1	38.500,000
3	Rehabilitacija pruge dionica Novska-Dugo Selo	1.1	135.000,000
4	Rehabilitacija pruge dionica Zaprešić-Savski Marof	1.1	25.000,000
PRIORITET 2			
5	Obnova i unapređenje plovnih putova rijeke Save	2.1	40.000,000
6	Rekonstrukcija luke Vukovar – nova luka Istok	2.1	40.000,000

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 65

3.3.3 Operativni program Zaštita okoliša 2007. - 2013.

U sklopu komponente III Regionalnog razvoja, Operativni program Zaštita okoliša poboljšao se sustav za zbrinjavanje otpadnih voda u skladu sa standardima EU-a, sustav gospodarenja otpadom i dugoročno, sprječavanju zagađenja zraka. Ova područja izabrana su zato što u

Hrvatskoj ona ne odgovaraju u potpunosti EU standardima, a njihovo usklađivanje zahtjeva iznimno visoka financijska ulaganja.

Financiranje u sklopu Operativnog programa Zaštita okoliša usmjerava se prema trima prioritetima prikazanim u Tablici 19.

Tablica 19: Prioriteti i mjere u sklopu Operativnog programa Zaštita okoliša, 2007. – 2013.

<p>Prioritet 1</p> <p>Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave integriranog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj</p>	<p>Prioritet 2</p> <p>Zaštita hrvatskih vodnih resursa kroz poboljšanje vodoopskrbe te integriran sustav upravljanja otpadnim vodama</p>	<p>Prioritet 3</p> <p>Tehnička pomoć</p>
<p>Mjera 1.1.</p> <p>Uspostava novih centara za zbrinjavanje otpada na županijskoj/regionalnoj razini</p>	<p>Mjera 2.1.</p> <p>Uspostava modernih vodoopskrbnih sustava i mreža</p>	<p>Mjera 3.1.</p> <p>Upravljanje Operativnim programom i jačanje institucionalne sposobnosti</p>
<p>Mjera 1.2.</p> <p>Potporna omogućavanju zapošljavanja skupina u nepovoljnom položaju</p>	<p>Mjera 2.2.</p> <p>Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda iz domaćinstva i industrije i poboljšanje kanalizacijske mreže</p>	

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 66

Prioritet 1 Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom uključuje uspostavu centara za upravljanje otpadom – izgradnju novih općinskih odlagališta, objekata za odvajanje otpada po kategorijama i obradu otpada s ciljem smanjivanja biološke komponente otpada.

Pomoć za **prioritet 2 Zaštita hrvatskih vodnih resursa kroz poboljšanje vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama** pridonijela je zaštiti vodnih resursa i opskrbu dovoljnom količinom vode dobre kvalitete poboljšanjem postojećeg sustava vodoopskrbe, zaštitom izvora pitke vode, i smanjenje gubitaka i poboljšanja vodoopskrbne mreže. Prioritet obuhvaća ulaganja u skupljanje i obradu otpadnih voda, npr. u izgradnju stanica za pročišćavanje otpadnih voda, izgradnju novih kanalizacijskih mreža i modernizaciju postojećih kako bi se smanjila istjecanja.

Cilj **prioriteta 3 Tehnička pomoć** pomaže upravljanju OP-om. Mjera predviđa nekoliko vrsta tehničke pomoći i obuke za relevantne institucije na nacionalnoj i regionalnoj razini.

„Ukupna alokacija za OP Zaštita okoliša za razdoblje 2007. – 2013. iznosi 154.469.437,00 eura, od čega se 131.299.011,00 eura odnosi na IPA sredstva.“²³

Grafikon 4: Financijska alokacija po prioritetima OP Zaštita okoliša za razdoblje 2007. – 2013.

Izvor: Strukturni i investicijski programi <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-iiib> (19.12.2014.)

²³ Strukturni i investicijski programi <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-iiib> (19.12.2014.)

U nastavku je prikazan popis projekata u sklopu prioriteta 1 i 2 OP Zaštita okoliša u RH (Tablica 20).

Tablica 20: Popis projekata prioriteta 1 i 2 za OP Zaštita okoliša, 2007. - 2013.

Prioritet	Ime projekta	Mjera	Pomoć za pripremu projekta	Procijenjena vrijednost projekta (u milijunima eura)
Prioritet 1 – Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave integriranog sustava gospodarenja	Regionalni centar za gospodarenje otpadom Marišćina, Primorsko – goranska županija	1.1		41,78
	Regionalni centar za gospodarenje otpadom Splitsko – dalmatinske županije	1.1.	CARDS 2002	55,7
	Regionalni centar za gospodarenje otpadom Istarske županije	1.1	Europska banka za obnovu i razvoj	45
Prioritet 2 – Zaštita hrvatskih vodnih resursa kroz poboljšanje vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama	Slavonski brod	2.1 2.2	DABLAS/DISF – Studija izvedivosti s <i>cost benefit</i> analizom	27
	Knin – Drniš	2.2	EC potpora CARDS-ROP Studija izvedivosti s <i>cost benefit</i> analizom	16,4
	Osijek	2.1	DABLAS/DISF – Studija izvedivosti s <i>cost benefit</i> analizom	20

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str. 64

Glavni korisnici sredstava u okviru programa su jedinice lokalne i regionalne uprave i samouprave na teritoriju na kojem se izabrani projekti provode. Program će koristiti i općinske tvrtke zadužene za provedbu izabranih projekata i naknadno upravljanje postrojenjima.

3.4 Komponenta IV – Razvoj ljudskih potencijala (IPA HRD)

IPA HRD uključuje aktivnosti slične onima koje su obuhvaćene Europskim socijalnim fondom, jednim od strukturnih fondova EU. Ova je komponenta osmišljena s ciljem sjedinjavanja ciljeva Lisabonske strategije. Ovom komponentom nastojalo se unaprijediti sustave i administrativne kapacitete na području zapošljavanja, obrazovanja i usavršavanja te socijalnog uključivanja, a kao preteča Europskog socijalnog fonda (engl. *European Social Fund*) financira projekte na području socijalne kohezije u svrhu ostvarivanja ciljeva Europske strategije za zapošljavanje.

Konačni cilj komponente IV IPA programa bio je pripremiti Republiku Hrvatsku za zadovoljavajuću razinu apsorpcije sredstava iz Europskog socijalnog fonda. Za ESF se pripremaju državne i javne institucije, potencijalni korisnici sredstava poput lokalne i područne samouprave, organizacija civilnog društva, socijalnih partnera i drugih.

3.4.1 Operativni program Razvoj ljudskih potencijala 2007. - 2013.

Tijekom pripreme Operativnog programa Razvoj ljudskih potencijala utvrđena je potreba za intenzivnim radom sa skupinama pogođenim visokom nezaposlenošću, posebnih mjera za osobe koje zbog socijalne isključenosti imaju otežan pristup tržištu rada te za usklađivanjem obrazovnih programa s potrebama tržišta rada i promicanje načela cjeloživotnog učenja. Radi stvaranja novih i kvalitetniji radnih mjesta, program će se baviti ograničenim brojem prioriteta od ključne važnosti za socijalnu i ekonomsku koheziju te razvojem civilnog društva.

Ukupni cilj OP Razvoj ljudskih potencijala je stvaranje više i boljih radnih mjesta, privlačenje i zadržavanje većeg broja ljudi u statusu zaposlenih povećanjem ulaganja u ljudski kapital, jačanjem socijalne inkluzije i promoviranjem prilagodljivosti poduzeća i radnika. Prioriteti i mjere OP prikazani su u Tablici 21 .

Tablica 21: Pregled prioriteta i mjera OP Razvoj ljudskih potencijala 2007. - 2013.

PRIORITETI	MJERE
1. Poboljšanje pristupa zapošljavanju i održivo uključivanje u tržište rada	1.1. Potpora u osmišljavanju i provedbi aktivne i preventivne politike na tržištu rada
	1. 2. Potpora učinkovitosti i kvaliteti hrvatskih javnih službi nadležnih za zapošljavanje
2. Jačanje socijalnog uključivanja i integracije osoba kojima je otežan pristup tržištu rada	2.1 Potpora skupinama koje se nalaze u nepovoljnom položaju prilikom pristupa zapošljavanju
	2.2 Potpora skupinama koje se nalaze u nepovoljnom položaju prilikom pristupa obrazovanju
	2.3 Razvoj socijalnih usluga za poboljšanje mogućnosti zapošljavanja
3. Jačanje ljudskog kapitala i zapošljivosti	3.1. Daljnji razvoj hrvatskoga kvalifikacijskog okvira
	3.2. Jačanje sustava obrazovanja odraslih
	3.3 Jačanje institucija odgovornih za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih te njihovih partnera
4. Tehnička pomoć	4.1 Priprema projekata
	4.2 Upravljanje Operativnim programom
5. Jačanje uloge civilnog društva za bolje upravljanje	5.1 Promicanje socijalnog dijaloga
	5.2 Jačanje uloge organizacija civilnog društva za socio-ekonomski rast i demokratski razvoj

Izvor: Strukturni i investicijski fondovi <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-iv> (15.12.2014.)

U sklopu mjere 1.1. **prioriteta 1 Poboljšanje pristupa zapošljavanju i održivo uključivanje u tržište rada**, dodijeljena je potpora za razvijanje aktivnih i preventivnih

programa za tržište rada koje provode javne službe za zapošljavanje u Hrvatskoj. Ova mjera promovira razvoj partnerstva za osmišljavanje i realizaciju aktivnosti zapošljavanja. U partnerstva su uključena javne službe za zapošljavanje i druga javna tijela, predstavnike poduzeća, radne snage i zajednice. Pokrenute su indikativne aktivnosti u sklopu ove mjere usredotočene na razvijanje partnerskih odnosa za zapošljavanje na županijskoj i međuzupanijskoj razini s ciljem:

- provođenja analiza tržišta rada,
- razrade lokalnih strategija razvoja ljudskih potencijala (HRD),
- poduzimanja inicijativa lokalnog zapošljavanja,
- razvijanja sredstava za generiranje i artikulaciju projekata u sklopu HZZ-a na regionalnoj razini, i
- provedbe shema bespovratne pomoći u skladu s ciljevima i strategijom Operativnog programa Razvoj ljudskih potencijala (OP HRD).

Glavni naglasak je stavljen na nezaposlene (posebno onima koji žive u nerazvijenima regijama), ljudima koji su suočeni sa vjerojatnom nezaposlenosti, ljudima koji rade u industrijama u nazadovanju ili industrijama u postupku restrukturiranja.

Kroz mjeru 1.2. Potpora učinkovitosti i kvaliteti hrvatskih javnih službi nadležnih za zapošljavanje napor je stavljen na pružanje potpore Ministarstvu, gospodarstva, rada i poduzetništva i Hrvatskom zavodu za zapošljavanje – HZZ (na nacionalnoj i lokalnoj razini) kojima su potrebni stručniji kapaciteti da bi ispunili odgovarajuće zahtjeve za pristupanje EU. Pokrenute su aktivnosti poput:

- stvaranje kapaciteta za formuliranje jedinstvenog zakonodavnog okvira za pružanje cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja,
- potpora radu budućeg Nacionalnog foruma za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje,
- uspostava pilot centra za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u partnerskom odnosu s odgovarajućim institucijama koje pružaju potporu poduzetništvu,
- uspostava centra za obuku u okviru HZZ-a za stjecanje ključnih vještina savjetnika koji se bave nezaposlenima, i one koji se bave poslodavcima, savjetnika za

cjeloživotno profesionalno usmjeravanje i specijaliziranih savjetnika za skupine u nepovoljnom položaju, te stjecanje vještina za druge aktivnosti HZZ-a,

- jačanje analitičkih kapaciteta HZZ-a i Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva (MINGORP) i uvođenje veza s akademskom zajednicom s ciljem razvijanja istraživanja,
- osmišljavanje i provedba sveobuhvatne informacijske strategije za HZZ koja uzima u obzir zahtjeve Europske strategije zapošljavanja i odgovarajućih integriranih smjernica,
- osmišljavanje potpora i provedba poboljšanih poslovnih postupaka sustavom informacijske tehnologije (IT) HZZ-a i jednostavnih informatičkih rješenja, uključujući modernizaciju opreme i softvera informacijske tehnologije, te
- stvaranje sustava jamstva kvalitete, monitoringa, evaluacije i procjene potreba za obukom za poslovne procese HZZ-a.

Prioritet 2 – Jačanje socijalnog uključivanja osoba kojima je otežan pristup tržištu rada

osmišljen je za određene skupine (npr. za mlade, žene i invalide) koji imaju posebne poteškoće u nalaženju zaposlenja. Problem se planirao riješiti kroz njihova sudjelovanja u obrazovnim programima obrazovanja i programima zapošljavanja, te na pružanju usluga psihološke i socijalne potpore. Kako je već nekoliko godina u Hrvatskoj naglašen problem nezaposlenosti mladih osoba, predloženo je da se ciljane inicijative bave isključivo tim problemom.

Aktivnosti koje su pokrenute su:

- stvaranje novih međuinstitucionalnih modela i međusektorskih poslovnih rješenja za rad sa skupinama u nepovoljnom položaju,
- obuka osoblja (osnovna i napredna) u službama za zapošljavanje i socijalnu skrb za rad sa skupinama u nepovoljnom položaju,
- obuka i prekvalifikacija skupina u nepovoljnom položaju,
- uspostava mreže 'Mentora za socijalnu integraciju' u privatnom sektoru i organizacijama civilnog društva uključujući osiguranje institucionalnih mjera za njezin učinkovit rad, te

- provedba shema bespovratne pomoći javnim institucijama i nevladinim/neprofitnim organizacijama koje potiču zapošljavanje i pružaju druge relevantne usluge skupinama u nepovoljnom položaju.

Kroz mjeru 2.2. Potpora skupinama koje se nalaze u nepovoljnom položaju, prilikom pristupa obrazovanju predviđena je pomoć za smanjenje broja onih koji su neuspješni u školi i koji napuštaju školovanje, te za poboljšanje izgleda mladih u nepovoljnom položaju na tržištu rada. Aktivnosti mogu uključivati:

- potpora za osmišljavanje i provedbu obrazovnih programa koji su posebno usmjereni na skupine u nepovoljnom položaju (uključujući modernizaciju objekata i opreme gdje je to potrebno),
- izgradnja sposobnosti obrazovnih stručnjaka za pružanje novih usluga osobama u nepovoljnom položaju, prvenstveno u sektoru za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO).

Prioritet 3 – Unapređivanje ljudskog kapitala i zapošljivosti uspostavilo je bliske veze između obrazovnog i poduzetničkog sektora, a također se podupire praksa cjeloživotnog učenja. Mjera 3.1. Daljnji razvoj Hrvatskog kvalifikacijskog okvira ima za cilj razvoj sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO) u Hrvatskoj kako bi on postao fleksibilniji i lakše odgovarao potrebama tržišta rada. Planira se stvaranje temeljne mreže ustanova za strukovno obrazovanje i osposobljavanje koja će biti prikladno opremljene i koje bi trebale pružiti obuku visoke kvalitete kako bi osposobile odrasle da steknu potrebne vještine i sposobnosti. Neke od predviđenih aktivnosti su:

- potpora za uvođenje sustavnog postupka ocjenjivanja Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) sa zajedničkim sudjelovanjem nacionalnih stručnjaka i stručnjaka zemalja članica EU i osiguravanje redovitog uvođenja mjerodavnih izmjena (postupak, rezultati),
- poboljšanja procesa konzultacija i usmjeravanja HKO-a na regionalnoj/nacionalnoj razini i povezanih kampanja povećanja svijesti/izgradnje kapaciteta (uključujući izradu priručnika lakih za korištenje za potporu zainteresiranim stranama na regionalnoj/nacionalnoj razini)
- ciljane potpore za kontinuirani razvoj Sektorskih vijeća za strukovno obrazovanje i osposobljavanje,

- potpora institucionalnom razvoju i razvoju politike u području kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja,
- daljnja izgradnja kapaciteta relevantnog osoblja strukovnih srednjih škola i drugog ključnog osoblja i zainteresiranih strana, te
- uspostava partnerskog odnosa između strukovnih srednjih škola i gospodarskih/socijalnih dionika na lokalnoj i nacionalnoj razini.

U sklopu mjere 3.2. Jačanje sustava obrazovanja odraslih pomoć je usmjerena na jačanje institucionalnih kapaciteta Agencije za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, Agencije za obrazovanje i osposobljavanje nastavnika i samih nastavnih ustanova.

Prioritet 4 obuhvaća **Tehničku pomoć** za pripremu projekata u sklopu mjera koje podupire ovaj operativni program i osigurava učinkovito upravljanje ovim operativnim programom razvijanjem institucionalnih kapaciteta uključenih tijela na nacionalnoj i regionalnih razina.

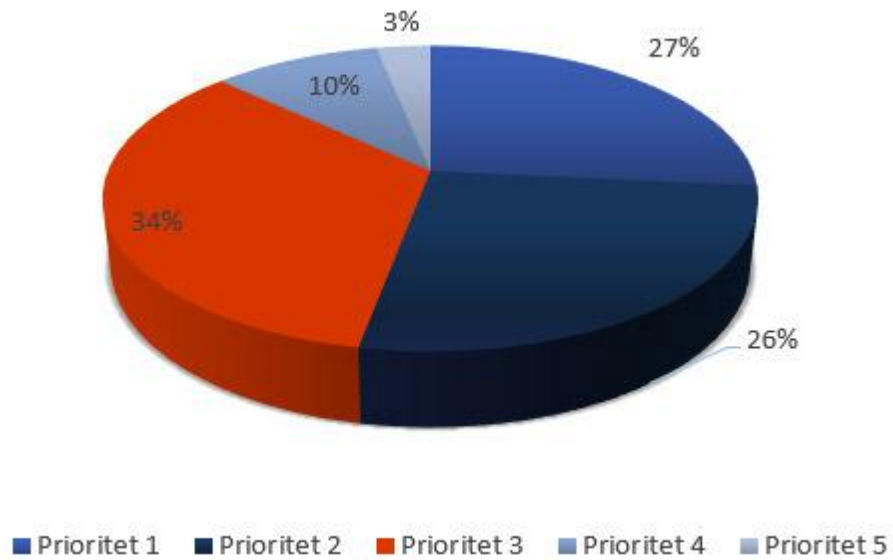
Korisnici OP Razvoj ljudskih potencijala su Hrvatski zavod za zapošljavanje na nacionalnoj i lokalnoj razini, srednje škole, pedagoške akademije, institucije za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, institucije za obrazovanje odraslih, više tehničke škole i ustanove visokog obrazovanja, regionalni zavodi za zapošljavanje i lokalna (županijska) partnerstva za zapošljavanje i ostali. Osim navedenih, korisnici su i državna mjerodavna tijela – ministarstva i agencije odgovorne za te politike – Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje i Agencija za obrazovanje odraslih.

Kroz **prioritet 5 Jačanje uloge civilnog društva za bolje upravljanje** planira se postići jačanje regionalnih i lokalnih struktura za podršku razvoju civilnog društva, povećati podršku programima organizacija civilnog društva u području zagovaranja i motivacije za socijalno isključene skupine te podršku programima organizacija civilnog društva aktivnih u području volonterstva za jačanje gospodarske i socijalne kohezije.

„Kroz OP Razvoj ljudskih potencijala za razdoblje 2007. – 2013. na raspolaganju je bilo ukupno 111.084. 756,00 eura, od čega se 94.422.000 eura odnosi na IPA sredstva.“²⁴

²⁴ Strukturni i investicijski fondovi <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-iv> (20.01.2015.)

Grafikon 5: Financijska alokacija po prioritetima OP Razvoj ljudskih potencijala za razdoblje 2007. – 2013.

Izvor: Strukturni i investicijski fondovi <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-iv> (20.01.2015.)

PROJEKT: I-KEY (*Istrian Knowledgeable and Experienced Youth*)²⁵

Nositelj: Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva

Partneri: Istarska županija, Udruga Informo

Trajanje: 05.2011. – 05.2012.

Vrijednost: 138.382,80 eura

Glavni cilj projekta bio je povećati konkurentnost nezaposlenih mladih osoba na tržištu rada, učeći ih novim vještinama, povećavajući njihovo znanje o poslovnim procesima i međuljudskim odnosima i unaprjeđujući njihovo radno iskustvo kroz intenzivni program za pripravnike te uključivanjem u volonterski program. Osim toga, cilj je bio unaprijediti količinu i kvalitetu razmjene informacija među lokalnim poslodavcima u vezi s njihovim sadašnjim i budućim potrebama ljudskog kapitala spram nezaposlenih mladih osoba i svih regionalnih dionika povezanih s tržištem rada. Ciljna skupina su bili nezaposleni mladi iz Istarske županije bez radnog iskustva i nezaposleni mladi sa završenom srednjom školom ili nižem stupnjem obrazovanja (dobna skupina 15-24).

Projekt I-KEY se održao kroz nekoliko radionica u pet istarskih gradova na kojem se učilo pravilno pisati životopis, organizacijske i motivacijske vještine. Održao se Intenzivni program za poslovne pripravnike u kojem su najuspješniji kandidati radili na četiri realna poslovna slučaja prema potrebama organizacija: Istarske županije – Upravni odjel za gospodarstvo, La casa di Matiki iz Žminja, Arena moda Pula, Jimmy Woo iz Umaga. 44 kandidata sudjelovalo je u Volonterskom programu u 10 OCD-a iz Istarske županije kako bi stekli dodatno poslovno iskustvo, organizirano je studijsko putovanje u Zagreb na kojem se posjetio Volonterski centar Zagreb te tvornica čokolade Kraš. Uspostavljen je specijaliziran kontakt ured za savjetovanje nezaposlenih mladih, koji je osigurao stručne konzultantske usluge i sve relevantne informacije o stručnoj obuci, dostupnim volonterskim programima, uspostavljajući kontakata s javnim, privatnim i civilnim sektorom.

²⁵ *EU projekti u Istarskoj županiji*, Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva, Tiskara Nova-Galižana, Pula 2012, str. 38, 39.

3.5 Komponenta V – Ruralni razvoj (IPARD)

Komponenta V Ruralni razvoj pokrenut je u Hrvatskoj s ciljem razvijanja politike ruralnog razvoja i radi pripreme za provedbu i upravljanje Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU-a. Glavni naglasak se stavlja na proizvodnju hrane i na ruralni razvoj.

3.5.1 Plan poljoprivrednog i ruralnog razvitka, 2007. - 2013.

IPA – Plan poljoprivrednog i ruralnog razvitka, 2007. - 2013. pripremljen je u bliskoj koordinaciji hrvatskih državnih tijela i službi Europske komisije, a njime su utvrđeni prioriteti i mjere prikazane u Tablici 22.

Tablica 22: Prioriteti i mjere Plana poljoprivrednog i ruralnog razvitka, 2007. - 2013.

Prioritet 1 Unapređenje tržišne učinkovitosti i primjena standarda Zajednice	Mjera 101 Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva radi restrukturiranja i prilagodbe standardima Zajednice	
	Mjera 102 Ulaganje u preradu i marketing poljoprivrednih i ribarskih proizvoda radi restrukturiranja tih aktivnosti i prilagodbe standardima Zajednice	
Prioritet 2 Pripreme radnje za provedbu poljoprivredno-ekoloških mjera i strategija lokalnog ruralnog razvoja	Mjera 201 Aktivnosti u svrhu poboljšanja okoliša i krajolika	
	Mjera 202 Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja	Podmjera 2.2.1. Stjecanje vještina, animiranje stanovnika lokalne akcijske grupe (LAG)
		Podmjera 2.2.2. Provedba lokalnih razvojnih strategija
Podmjera 2.2.3. Projekti suradnje		
Prioritet 3 Razvoj ruralnog gospodarstva	Mjera 301 Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture	
	Mjera 302 Diverzifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti	
Prioritet 4 (Mjera 501) Tehnička pomoć	Mjera 401 Upravljanje programom i jačanje kapaciteta	Otpriblike 30% mjera Tehničke pomoći na godinu bit će alocirati za podmjeru 2.2.1

Izvor: Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009., str.41

Prioritet 1 Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedba standarda Zajednice je usredotočen na unapređivanje tržišne učinkovitosti i provedbu pravne stečevine u području poljoprivrede. Planirana su ulaganja za preradu i marketing poljoprivrednih i ribarskih proizvoda, te restrukturiranje i modernizaciju poljoprivrednih gospodarstva u skladu sa standardima Zajednice. Korisnici navedenih mjera su poljoprivredna gospodarstva (obiteljska gospodarstva, obrti i pravni subjekti) definirani Zakonom o poljoprivredi, registrirani u

Registru poljoprivrednih gospodarstava i oni koji plaćaju PDV. Da bi korisnici mogli sudjelovati u provedbi, moraju zadovoljiti određene kriterije koji su postavljeni kroz mjere 101 i 102.

Mjera 101 Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva kako bi se restrukturirala i dostigla razina EU standarda. Kriteriji veličine poljoprivrednog gospodarstva po sektorima:

- proizvodnja mlijeka 20 - 50 krava po gospodarstvu; govedarstvo 40 - 150 krava, svinjogojstvo 400 - 2.000 svinja; peradarstvo 5.000 - 30.000 kokoši po ciklusu proizvodnje; proizvodnja jaja 10.000 do 50.000 kokoši nesilica; povrtlarstvo 500 m² do 2.000 m² staklenika ili 0,5-30 ha otvorenog prostora; voćarstvo 2-50 ha; 0,5-5ha stolnog grožđa; žitarice i uljarice 20-50 ha,
- mogu se natjecati i manja gospodarstva ako dokažu da će na kraju investicijskog ciklusa imati minimalnu količinu životinja ili minimalnu količinu površine pod nasadom,
- mogu se natjecati veća gospodarstva, ali samo za poboljšanje skladištenja i odlaganja organskog otpada.

Mjera 102 Ulaganje u preradu i trženje poljoprivrednih i ribarskih proizvoda kako bi se restrukturirala i dostigla razinu EU standarda. Kriteriji veličine MSP-a ili tvrtke:

- mljekare koje proizvode između 1.800.000 – 50.000.000 litara; centri za prikupljanje animalnog otpada u određenim geografskim područjima; klaonice po radnom danu: 40 goveda ili 100 svinja ili 100 ovaca i koza ili 10.000 pilića; tvornice za preradu ribe do 18 tona godišnje; vinarije moraju biti registrirane u Registru proizvođača grožđa, vina i voćnih vina i proizvoditi 200 do 20.000 hl godišnje ili biti proizvođač kvalitetnih vina u skladu s pravilnikom o proizvodnji.

Iznosi potpora i ostali uvjeti:

Minimalna investicija je 33.800 eura, a maksimalna 3.000.000 eura. Sufinanciranje ne smije biti veće od 50% ukupnih prihvatljivih investicija u projekt.

Prioritet 2 Pripremne radnje za provedbu poljoprivredno okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja pokrenut je s ciljem podupiranja aktivnosti unapređenja okoliša i krajolika (mjera 201), i pripremne akcije za provedbu strategija lokalnog ruralnog razvoja (mjera 202). Akcije koje su se financirale su promotivne aktivnosti, tehnička pomoć za ruralne studije o regionalnoj analizi, i definiranje i uspostavljanje LAG-ova. Krajnji korisnici

prioriteta 2 su lokalne vlasti, poljoprivredna gospodarstva i poljoprivrednici udruženi u Lokalne akcijske skupine, te obrti i poduzeća u stopostotnom privatnom vlasništvu ili oni koji su najviše 25% u državnom vlasništvu, koji su u sustavu PDV-a i registrirani te koji spadaju u mikro, mala i srednja poduzeća prema definiciji Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva.

Prioritet 3 Razvoj ruralnog gospodarstva usredotočen je na razvoj ruralnog gospodarstva kroz unapređenje i razvijanje ruralne infrastrukture (npr. obnova lokalnih nerazvrstanih cesta i požarnih puteva, kanalizacijskih sustava i toplana), unapređenje i razvijanje ruralne infrastrukture, te diverzifikaciju i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti (npr. izgradnja prerađivačkih pogona za gospodarstva koja proizvode mliječne proizvode i meso). U nastavku su prikazani dodijeljeni iznosi za određene investicije.

Mjera 301 Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture – ulaganje u ruralnu infrastrukturu provodilo se kroz investicije:

- investicije u izgradnju ili rekonstrukciju kanalizacije i/ili u pročišćavanje voda do 958.000 eura,
- investicija u izgradnju i/ili rekonstrukciju toplana na organski otpad iz poljoprivrede i šumarstva do 958.000 eura, i
- investicije u izgradnju i/ili rekonstrukciju protupožarnih puteva s elementima šumskog puta.

Maksimalno sufinanciranje do 100% (75% IPA, 25% nacionalni fondovi), za ostale investicije u ruralnu infrastrukturu do 50%.

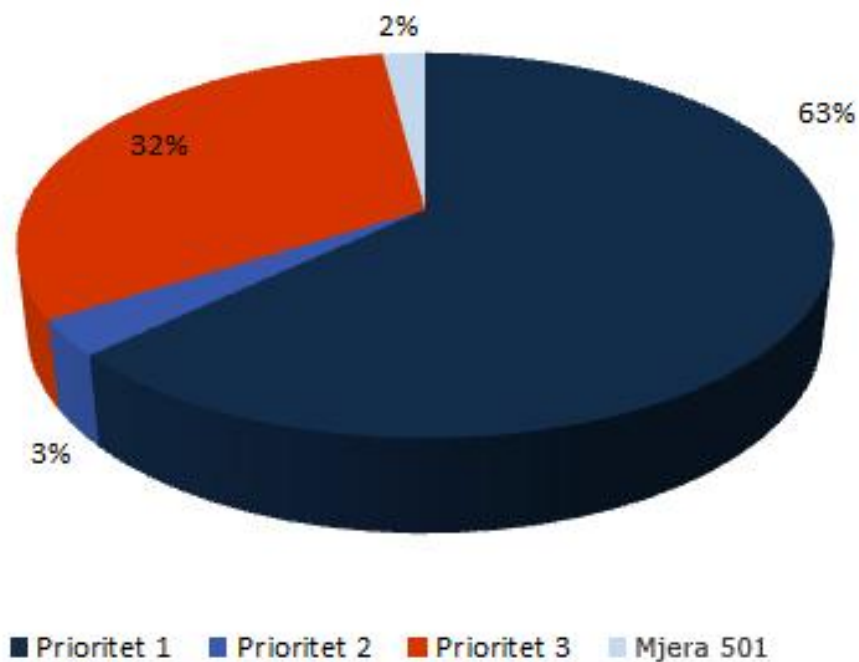
Mjera 302 Diverzifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti provela se kroz:

- ruralni turizam – investicije u izgradnji i/ili rekonstrukcije i opremanje turističkih usluga, te
- tradicionalni obrti – investicije.

U skupinu korisnika prioriteta 3 ušle su jedinice lokalne samouprave; općine i gradovi s najviše 10.000 stanovnika prema popisu stanovništva iz 2001., te regionalne i lokalne vlasti, vlasnici poljoprivrednih gospodarstava i druge pravne ili privatne osobe (poljoprivrednici) potencijalni su korisnici programa ovisno o prioritetu.

„Kroz IPA V. komponentu za razdoblje 2007. – 2013. na raspolaganju je bilo 146.108.888,00 eura IPA sredstava.“²⁶

Grafikon 6: Financijska alokacija po prioritetima komponente V IPA-e za razdoblje 2007. – 2013.

Izvor: Strukturni i investicijski fondovi <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-v> (16.01.2015.)

²⁶ Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije: <http://mrrfeu.hr/default.aspx?id=3179> (16.01.2015.)

PROJEKT: PRO.V.I.C. (*Promotion and Valorisation of Istrian Cattle*)²⁷

Nositelj projekta: AZRRI – Agencija za ruralni razvoj Istre d.o.o.

Partneri: Istarska županija, Grad Pazin, Agronomski fakultet sveučilišta u Zagrebu

Trajanje: 09.2008. – 12.2009.

Vrijednost: 160.000,00 eura

Osnovni cilj projekta bio je valorizacija prirodne baštine Istre putem zaštite, valorizacije i uzgoja i klanja s rezultatom autohtonog proizvoda valoriziranog na tržištu (meso istarskog goveda s oznakom kvalitete). Neposredni rezultati projekta su izrađeni pravilnici (usklađeni s europskim normativom) i standardi za sve faze uzgoja istarskog goveda i plasmana njegova mesa (od uzgoja, rasploda, ispaše i ishrane, preko tova, klanja, rasijecanja i zrenja mesa do njegove pripreme u ugostiteljstvu). Ono što je za kvalitetno meso istarskog goveda od velike važnosti, je postupak zrenja goveđeg mesa. Putem ovog projekta postupak zrenja goveđeg mesa pokušao se uklopiti u postojeće sanitarno-higijenske propise Zakona o hrani.

Sveukupni ciljevi odnosili su se na povećanja broja grla u uzgoju u poboljšanjem uvjeta za uzgoj, povećanjem interesa i znanja mladih uzgajivača, poboljšanjem povezanosti sa srodnim gospodarskim djelatnostima. Za uspješnu implementaciju projekta izradili su se studiji izvedivosti trajne zaštite istarskog goveda u sustav ruralnog razvitka Istre, organizirale su se konferencije s ciljem edukacije i pružanja savjetodavnih usluga uključenim ciljnim skupinama, definirali propisi za uzgoj i klanje radi kontrole propisa proizvodnje mesa od istarskog goveda, te je donesen program za tržišnu zaštitu proizvoda od istarskog goveda.

²⁷ *EU projekti u Istarskoj županiji*, Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva, Tiskara Nova-Galižana, Pula, 2012., str. 56, 57.

4 ISKORIŠTENOST IPA-E U REPUBLICI HRVATSKOJ 2007. – 2013.

Hrvatska je za proračunsko razdoblje EU 2007. – 2013. godine koristila IPA prepristupni program, koji se smatra svojevrsnom pripremom za korištenje sredstava kohezijske politike. Sredstva IPA programa u Hrvatskoj pokrivaju razdoblje do sredine 2013. godine. Nakon toga na IPA-u se nastavljaju instrumenti Kohezijske politike za drugu polovicu 2013., a potom i u razdoblju 2014. – 2020. godine. To ne znači da se IPA projekti neće provoditi nakon ulaska Hrvatske u EU, ali neće biti novih projekata odobrenih u okviru IPA programa. Zatvaranje posljednjih IPA projekata očekuje se 2017. godine.

U nastavku je predstavljena financijska iskorištenost IPA-e kroz svih pet komponenti. Prema podacima Hrvatske gospodarske komore i Izvješća o korištenosti prepristupnih programa pomoći Europske unije koje je objavila Vlada Republike Hrvatske, izrađene su tablice koje prikazuju doznačena i ugovorena financijska sredstva te koliko je isplaćeno krajnjim korisnicima. Osim toga, za komponente I, III i IV predstavljeni su rezultati provedene ankete „EUčinkovitost“ o iskorištenosti IPA sredstava. Istraživanje je 2014. godine provela zagrebačka konzultantska tvrtka Projekt jednako razvoj (PJR), pod voditeljicom istraživanja Anom Fresl, s ciljem utvrđivanja iskorištenosti sredstava iz prepristupnog programa IPA u projektima javnih i privatnih organizacija, bez države, kojima su dodijeljena bespovratna sredstva. Istraživanje je obuhvatilo sredstva dodijeljena kroz IPA- u (2007.-2013.) za potpore projektima privatnih i javnih organizacija u RH, dodijeljenim kroz natječaje za dodjelu bespovratnih sredstava, te isključuje programe IPARD i prekogranične programe s državama članicama EU. Anketom su se po prvi puta u Hrvatskoj temeljito istražila i analizirala iskustva korisnika sredstava iz IPA programa u provođenju „europskih“ projekata.

Istraživanje je provedeno na ukupno 576 projekata koji su financirani kroz program IPA, unutar komponente I, komponente II (izuzev prekogranične suradnje s državama članicama), te komponente III (OP Regionalna konkurentnost) i komponente IV. Anketom je prikupljen uzorak u formi povratnih podataka od 390 projekata, odnosno od 67,71 % populacije za koje su potpisani ugovori o dodjeli bespovratnih sredstava kroz tzv. grant sheme, na koje se odnosi nešto više od 20 posto ukupne vrijednosti IPA-e.

Prema Vladinom Izvješću o korištenju prepristupnih programa pomoći EU-a u RH, ukupna plaćanja u odnosu na alokaciju IPA 2007. – 2013. g. dosegla su 16,1% krajem lipnja 2012. godine. te 23,9% krajem prosinca 2012., a prema novijim izvješćima za 2013. godinu, stopa iskorištenosti do 30.06.2013. iznosila je 30,58% (Tablica 23).

Tablica 23: Financijski pregled IPA-e za Republiku Hrvatsku, komponente I.-V.

		2009.	2010.	2011.	2012.	30.06.2013	2013.
1	Ukupan IPA iznos (alokacija u mil €)	997,6					
2	Dodijeljena sredstva, kumulativ (u mil €)	372,1	416,9	631,5	693,7	1497,7	2752,36
3	Dodijeljena sredstva, godišnji porast (u mil €)	-	44,8	214,6	62,2	804	2058,89
4	Ugovorena sredstva, kumulativ (u mil €)	19,7	124,1	252,7	410,1	490,57	543,99
5	Ugovorena sredstva, porast u odnosu na prethodnu godinu (u mil €)	-	104,4	128,6	157,4	80,47	133,89
6=4/1	Stopa ugovaranja ukupnog IPA iznosa (u %)	2,0	12,4	25,3	41,1	49,17	54,53
7=4/2	Stopa ugovaranja dodijeljenih sredstava (u %)	5,3	29,8	40,0	59,1	32,75	19,76
8	Ukupno plaćeno krajnjim korisnicima, kumulativ (u mil €)	4,4	55,4	127,0	238,5	295,15	371,75
9	Ukupno plaćeno, porast u odnosu na prethodnu godinu (u mil €)	-	51,0	71,6	111,5	56,65	133,28
10=8/1	Stopa iskorištenosti (u %)	0,4	5,6	12,7	23,9	30,58	37,26

Izvor: izrada studentice prema Hrvatska gospodarska komora: [https://www.hgk.hr/alokacije-i-iskoristenost-eu-fondova_\(15.01.2015.\)](https://www.hgk.hr/alokacije-i-iskoristenost-eu-fondova_(15.01.2015.)), Vlada Republike Hrvatske: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//129.%20-%2018.pdf> (15.01.2015.), <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2014/176%20sjednica%20Vlade//176%20-%206.pdf> (15.01.2015.)

Kao što je utvrđeno Višegodišnjim indikativnim financijskim okvirom u Tablici 5 (str. 31), Europska komisija je za Republiku Hrvatsku namijenila 997,65 milijuna eura. Prema podacima sa web stranica Hrvatske gospodarske komore (Tablica 23), može se vidjeti da je stopa iskorištenosti od 2009. do kraja 2013. godine u porastu. Stopa iskorištenosti prikazuje omjer kumulativa kroz godine isplaćenih sredstava krajnjim korisnicima i ukupan IPA iznos. Analitičari smatraju da je stopa iskorištenosti mala te da Hrvatska nije dovoljno iskoristila ponuđena financijska sredstva koja su na raspolaganju od strane Europske komisije.

U prvih šest mjeseci članstva, od 1.7.2013. do 31.12.2013. godine Hrvatskoj je dodijeljeno 449,4 milijuna eura. Od 2014. godine na dalje taj iznos će se povećati i na godišnjoj razini iznositi oko 1,6 milijardi eura. Uz ova ulaganja Europska Unija posebno izdvaja sredstva za sudjelovanje Republike Hrvatske u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici te je iznos predviđen za 2013. godinu 138,6 milijuna eura. Godina 2014. je za Hrvatsku bila godina nove financijske perspektive (2014. -2020.) te iako nisu bili definirani točni iznosi, ali se u financijskoj omotnici navodi da će sredstva fondova biti za 2,33 puta veća u odnosu na 2013. godinu, te u 2015. godini za 3 puta veća u odnosu na 2013. godinu.

4.1 Rezultati istraživanja „EUčinkovitost“

Istraživanjem je obuhvaćeno 576 projekata od ukupno 1313 projekata na razini Republike Hrvatske. Od navedenih 576 projekata, tj. sklopljenih ugovora, istraživanju se odazvala populacija od 390 projekata, a samo istraživanje provodilo se uz pomoć anketnog upitnika koji je bio strukturiran prema fazama projektnog ciklusa (Tablica 24). Projekti koji ne čine populaciju su oni unutar IPA komponente II – prekogranična suradnja s državama članicama gdje je identificirano ukupno 264 ugovorenih projekata, te IPA komponente V (IPARD) gdje su identificirana 473 projekta. Prije prikaza rezultata istraživanja, valja napomenuti kako se postotak iskorištenosti sredstava naveden u istraživanju odnosi samo na projekte koji su završili s provedbom, dok će potpuni podaci o iskorištenju sredstava iz IPA programa biti poznati tek 2016. godine kada svi projekti završe s provedbom. Sukladno tome, tek tada će se sa sigurnošću moći govoriti o tome koliko je Hrvatska bila uspješna u povlačenju sredstava iz prepristupne pomoći.

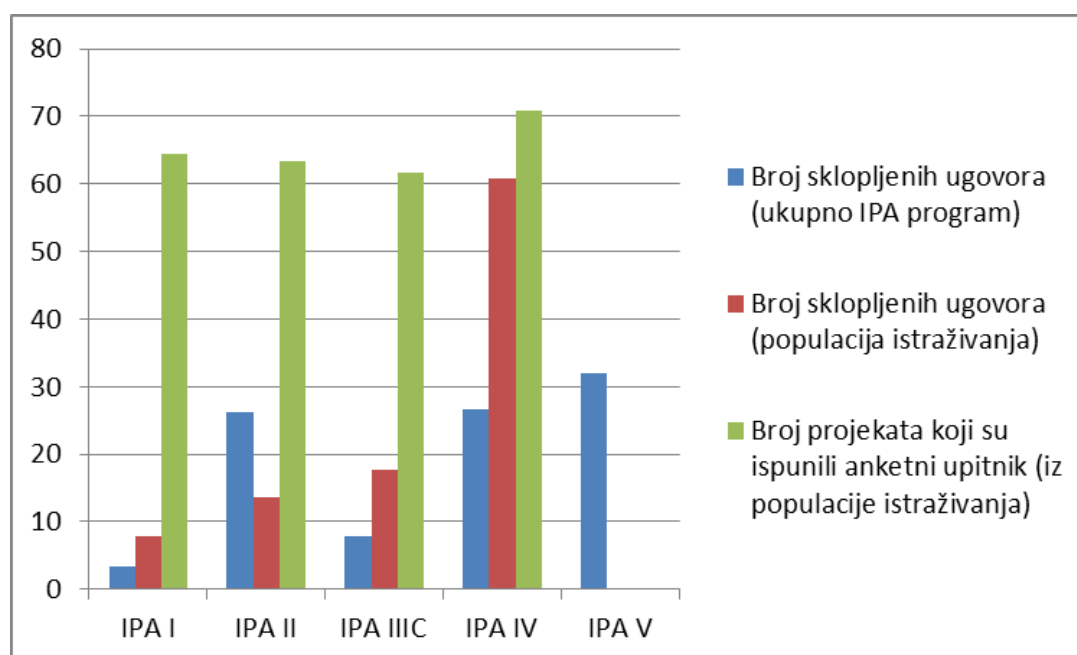
Tablica 24: Broj ugovora u IPA programu, populacija istraživanja, uzorak istraživanja

	IPA I	IPA II	IPA IIIC	IPA IV	IPA V	Ukupno
Broj sklopljenih ugovora (ukupno IPA program)	45	343	102	350	473	1313
Broj sklopljenih ugovora (populacija istraživanja)	45	79	102	350	0	576
Broj projekata koji su ispunili anketni upitnik (uzorak istraživanja)	29	50	63	248	0	390

Izvor: PJR Consulting <http://www.pjr.hr/index.php/?cro/Provedba/Istrazivanje-o-provedbi> (21.01.2015.)

U nastavku slijedi grafički prikaz gdje se po komponentama može uvidjeti broj ukupno sklopljenih projekata cijelokupnog IPA programa, te po populaciji koja je uključena u istraživanje i broj projekata koji su ispunili anketni upitnik (Grafikon 7).

Grafikon 7: Prikaz broj ugovora u IPA programu, populacija istraživanja, uzorak istraživanja (% svih ugovora)

Izvor: izrada studentice prema PJR Consulting <http://www.pjr.hr/index.php/?cro/Provedba/Istrazivanje-o-provedbi> (21.01.2015.)

Prema prikazanom grafikonu može se zaključiti da u populaciji istraživanja, najveći broj ugovora jest potpisan u IPA komponenti IV (350 ugovora, odnosno 60,76% ugovora populacije istraživanja), nakon čega slijedi IPA komponenta IIIC (102 ugovora, odnosno 17,71% ugovora populacije istraživanja), komponenta IPA II (79 ugovora, odnosno 13,72% ugovora populacije istraživanja) i IPA komponenta I (45 ugovora, odnosno, 7,81% ugovora populacije istraživanja).

U Tablici 25 navedene su ukupne vrijednosti projekata populacije istraživanja (od 576 projekata), te vrijednosti koje se odnose na sufinanciranje iz EU i sufinanciranje iz vlastitih sredstava.

Tablica 25: Vrijednost projekata koji čine populaciju istraživanja

IPA I	IPA II	IPA IIIC	IPA IV	IPA V	Ukupno
Ukupna vrijednost projekata – populacija istraživanja (u mil €)					
9,302	12,030	51,680	55,561	-	128,573
Sufinancirano iz EU fondova – populacija istraživanja					
8,285	9,871	38,782	46,184	-	103,123
Prosječan udio sufinanciranja iz EU programa – populacija istraživanja (u %)					
89,07	82,05	75,04	83,12	-	80,21
Sufinancirano iz vlastitih sredstava – populacija istraživanja (u mil €)					
1,017	2,159	12,898	9,376	-	25,450
Prosječan udio sufinanciranja iz vlastitih sredstava – populacija istraživanja (u %)					
10,93	17,95	24,96	16,88	-	19,79

Izvor: PJR Consulting <http://www.pjr.hr/index.php?/cro/Provedba/Istrazivanje-o-provedbi> (17.01.2015.)

Iz tablice 25 vidljivo je da EU većim udjelom sufinancira projekte IPA komponente I, organizacije civilnog društva (prosječno 89,07%), dok su projekti koje EU sufinancira najmanjim udjelom projekti iz IPA komponente IIIC, jačanje konkurentnosti, što su mahom projekti čiji su nositelji trgovačka društva, odnosno mali i srednji poduzetnici (75,04%).

Tablica 26: Broj projekata cijelog IPA programa po županijama

Županija	Ukupni broj projekata (n=1313)	U %
Osječko-baranjska	201	15,31
Grad Zagreb	195	14,85
Istarska	113	8,61
Međimurska	96	7,31
Splitsko-dalmatinska	64	4,87
Varaždinska	63	4,80
Primorsko-goranska	62	4,72
Koprivničko-križevačka	58	4,42
Vukovarska-srijemska	56	4,27
Zagrebačka	51	3,88
Brodsko-posavska	41	3,12
Zadarska	40	3,05
Virovitičko-posavska	38	2,89
Karlovačka	37	2,82
Požeško-slavonska	37	2,82
Sisačko-moslavačka	37	2,82
Krapinsko-zagorska	36	2,74
Dubrovačko-neretvanska	30	2,28
Bjelovarsko-bilogorska	29	2,21
Šibensko-bilogorska	14	1,07
Ličko-senjska	10	0,76
Međunarodne organizacije	5	0,38

Izvor: PJR Consulting <http://www.pjr.hr/index.php?/cro/Provedba/Istrazivanje-o-provedbi>
(17.01.2015.)

Tablica 26 prikazuje analizu broja projekata na razini čitavog IPA programa, uključujući i one projekte koji nisu ušli u istraživanu populaciju. Posebno se izdvajaju četiri županije s najviše projekata, a to su Osječko-baranjska županija, Grad Zagreb, Istarska i Međimurska županija, te dvije županije s najmanje projekata, a to su Šibensko-kninska i Ličko-senjska.

Zatim slijedi Tablica 27 koja prikazuje broj i vrijednost IPA projekata po županijama, ali samo populacije istraživanja.

Tablica 27: Broj i vrijednost IPA projekata populacije istraživanja po županijama

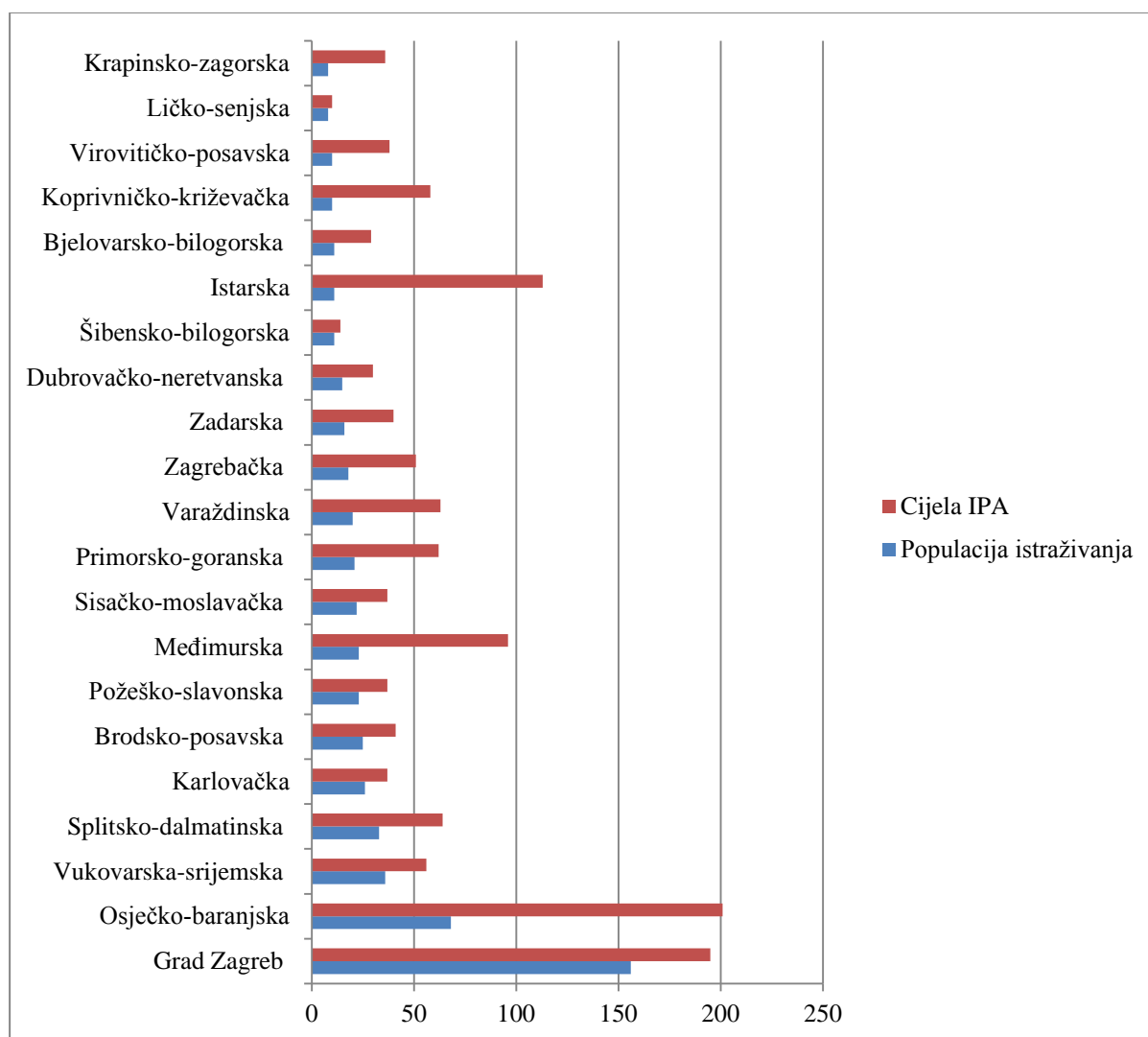
Županija	Ukupni broj projekata (n=1313)	Postotak (broj projekata u odnosu na ukupan broj projekata)	Ukupni iznos projekata (u mil €)	Postotak (ugovoreni iznos u odnosu na ukupno ugovoreni iznos)
Grad Zagreb	156	27,08	31,295	30,35
Osječko-baranjska	68	11,81	11,083	10,75
Vukovarska-srijemska	36	6,25	5,266	5,11
Splitsko-dalmatinska	33	5,73	5,860	5,65
Karlovačka	26	4,51	5,339	5,18
Brodsko-posavska	25	4,34	4,913	4,76
Požeško-slavonska	23	3,99	4,681	4,54
Međimurska	23	3,99	2,780	2,70
Sisačko-moslavačka	22	3,82	4,666	4,53
Primorsko-goranska	21	3,65	2,996	2,91
Varaždinska	20	3,47	2,780	2,70
Zagrebačka	18	3,13	2,479	2,40
Zadarska	16	2,78	2,339	2,27
Dubrovačko-neretvanska	15	2,60	1,647	1,60
Šibensko-bilogorska	11	1,91	4,861	4,71
Istarska	11	1,91	1,350	1,31
Bjelovarsko-bilogorska	11	1,91	1,293	1,25
Koprivničko-križevačka	10	1,74	1,285	1,25
Virovitičko-posavska	10	1,74	1,898	1,84
Ličko-senjska	8	1,39	2,283	2,21
Krapinsko-zagorska	8	1,39	1,172	1,14
Međunarodne organizacije	5	0,87	0,848	0,82

Izvor: PJR Consulting <http://www.pjr.hr/index.php?/cro/Provedba/Istrazivanje-o-provedbi> (17.01.2015.)

Najuspješnije u privlačenju bespovratnih sredstava bile su organizacije s područja Grada Zagreba (30,35 % ukupno ugovorenog iznosa) i Osječko-baranjske županije (10,75% ukupno ugovorenog iznosa), a na začelju su Krapinsko-zagorska (1,14%) te Bjelovarsko-bilogorska i Koprivničko-križevačka županija (1,25%).

Kako bi podaci iz Tablica 26 i 27 bili razumljiviji, Slika 11 prikazuje poredak županija po visini dodjele potpore i to na razini svih IPA programa i prema onim županijama koje su sudjelovale u anketnom istraživanju.

Slika 11: Poredak županija po broju realiziranih IPA projekata (svi IPA projekti i projekti koji su uključeni u istraživanje)

Izvor: izrada studentnice prema PJR Consulting
<http://www.pjr.hr/index.php?/cro/Provedba/Istrazivanje-o-provedbi> (02.02.2015.)

Tablica 28: Realizirani IPA projekti po regijama RH

Cijela IPA (%)	Regije	Populacija istraživanja (%)
74,3 ←	Kontinentalna	→ 79,2
25,3 ←	Jadranska	→ 19,9
0,4 ←	Međunarodne organizacije	→ 0,9

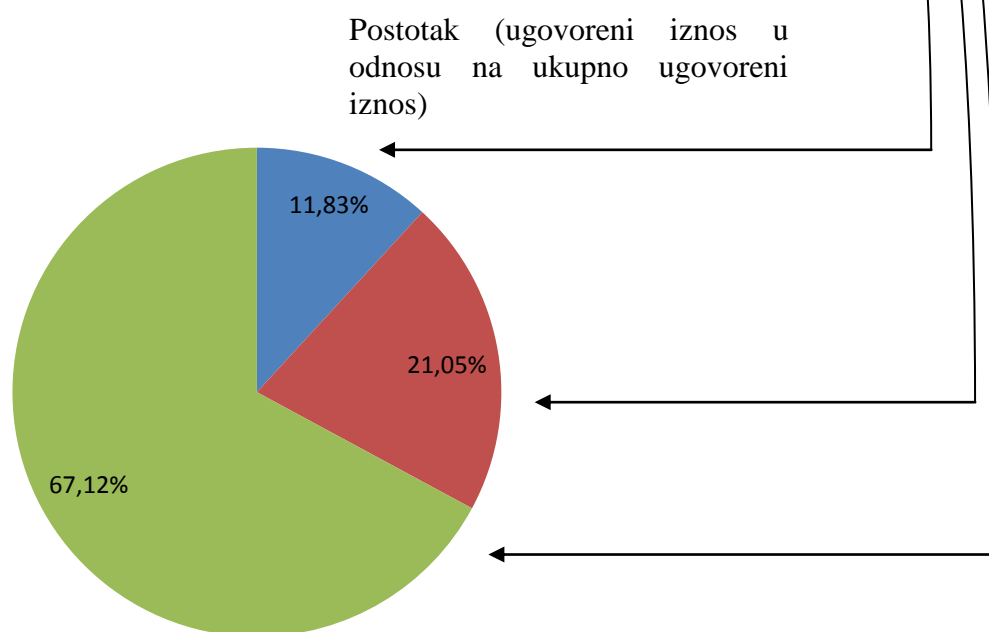
Izvor: izrada studentnice prema PJR Consulting
<http://www.pjr.hr/index.php?/cro/Provedba/Istrazivanje-o-provedbi> (02.02.2015.)

Kontinentalna Hrvatska obuhvaća 14 županija te oko 67% stanovnika RH, dok Jadranska Hrvatska 7 županija i oko 33% stanovnika. Iz predstavljenih podataka u Tablici 28 vidljivo je da je omjer broja projekata u Kontinentalnoj Hrvatskoj u odnosu na Jadransku Hrvatsku dodatno veći od omjera broja stanovnika te se u skladu s tim može govoriti o određenoj neuravnoteženosti u raspodjeli sredstava. Iako nema bitne razlike između podataka koji čine dio istraživanja i podataka cjelovitog IPA programa, potrebno je poraditi na ravnomjernom razvoju obje statističke regije RH.

Provođenjem istraživanja „EUčinkovitost“ dobivena je i struktura korisnika na temelju tri osnovne kategorije – javne organizacije, privatne neprofitne organizacije i privatne profitne organizacije (Slika 12). Iz analize je vidljivo da je najveći broj projekata te udio dodijeljenih sredstva bio vezan uz javne organizacije, zatim uz neprofitne, te potom uz privatne profitne organizacije.

Slika 12: Struktura predlagatelja projekata po tipu organizacija (populacija istraživanja)

Vrste organizacija	Populacija istraživanja (n=576)	Postotak (broj projekata u odnosu na ukupan broj projekata)	Iznos ugovorenih sredstava (u mil €)
Javne organizacije	324	56,25	69,217
Privatne neprofitne organizacije	170	29,51	21,705
Privatne profitne organizacije	82	14,24	12,201

Izvor: izrada studentice prema PJR Consulting
<http://www.pjr.hr/index.php?/cro/Provedba/Istrazivanje-o-provedbi> (20.01.2015.)

Najviše projekata, preko 56 posto, provode javne organizacije, a slijedi 29 posto projekata privatnih neprofitnih te 14 posto privatnih profitnih organizacija. Voditeljica istraživanja

naglasila je da će se u idućem razdoblju, kroz korištenje strukturnih fondova, udio javnih organizacija smanjivati, a privatnih rasti. Unutar kategorije javnih organizacija, izdvajaju se sljedeće vrste organizacija: gradovi, županije i općine (74 ugovorena projekta), srednje škole (67), sveučilišta i veleučilišta (49) te Područne službe Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (30), a nositelji projekata unutar ove kategorije još su razvojne agencije, vrtići i osnovne škole, ustanove, turističke zajednice, knjižnice i drugi.

Nakon provedenog istraživanja, rezultati su pokazali da je unutar reprezentativnog uzorka ugovoreno nešto više od 100 milijuna eura te da je stopa iskorištenosti kod projekata koji su završili s provedbom (23,96% projekata u uzorku) 85,8%.

4.2 Iskorištenost IPA komponente I Pomoć u tranziciji i jačanje institucija

Tablica 29 prikazuje financijski pregled komponente I Pomoć u tranziciji i jačanje institucija za razdoblje 2007. do kraja 2013. godine.

Tablica 29: Financijski pregled komponente I za razdoblje od 2007. – 2013. godine (u mil €)

IPA I	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Dodijeljena sredstva	44,554	42,326	42,102	38,623	34,637	39,85	486,5
Ugovorena sredstva	41,426	40,141	32,224	13,357	7,062	71,72	28,47
Ugovoreno/ dodijeljeno (u %)	92,97	94,84	76,54	34,57	20,39	180	5,85
Doznačena sredstva od EK	39,355	37,553	29,024	16,577	9,739	Nedostupni podaci	28,34
Plaćeno krajnjim korisnicima	37,662	28,190	19,161	11,464	7,062	34,311	32,34
Plaćeno/ ugovoreno (u%)	90,9	70,23	59,46	85,8	100	47,85	113,5

Izvor: izrada studentice prema: Hrvatska gospodarska komora <https://www.hgk.hr/alokacije-i-iskoristenost-eu-fondova> (15.01.2015.), Europski fondovi http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/com2013_0625hr01.pdf (20.01.2015.), Vlada Republike Hrvatske <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//129.%20-%2018.pdf> (15.01.2015.), <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2014/176%20sjednica%20Vlade//176%20-%206.pdf> (15.01.2015.)

Prikazana tablica izrađena je prema podacima sa web stranica Europskih fondova, Vlade RH i Hrvatske gospodarske komore, u kojoj su prikazana dodijeljena i ugovorena financijska sredstva u milijunima eura, te doznačena sredstva Europske komisije i iznosi koji su isplaćeni krajnjim korisnicima. Postotak ugovorenih i dodijeljenih sredstava najveće je za 2008. godinu kada je iznosio skoro 95%, a u daljnjim periodima prikazan je pad. Doznačena sredstva od strane Europske komisije najviša su bila u 2007. godini kada je započela provedba IPA-e.

Postotak plaćenih i ugovorenih sredstava značajan je u 2011. godini kada je iznosio 100%, a u 2013. godini čak i više, no tu su u obzir ušla i sredstva doznačena i nakon 1.07.2013., odnosno kad je RH stekla punopravno članstvo EU. U 2012. godini ugovorena sredstva su značajnija u odnosu prema dodijeljenim sredstvima iz razloga što se za taj period definiralo dodatna trz područja ulaganja kao što je i spomenuto u poglavlju 3.1 Komponenta I – Pomoć u tranziciji i jačanje institucija (IPA-TAIB), stranica 35.

4.3 Iskorištenost IPA komponente II Prekogranična suradnja

Kroz tablični prikaz koji uključuje financijski pregled IPA komponente Prekogranična suradnja za razdoblje 2007. do 2013. godine doznajemo je odnos ugovorenih i dodijeljenih financijskih sredstava bio oko 32%, dok je odnos plaćenih sredstava korisnicima i ugovoreni iznosio 68,5%.

Tablica 30: Financijski pregled komponente II za razdoblje od 2007. – 2013. godine (u mil €)

IPA II	2007. – 2013.
Dodijeljena sredstva	44,94
Ugovorena sredstva	14,54
Ugovoreno/ dodijeljeno (u %)	32,35
Plaćeno krajnjim korisnicima	9,96
Plaćeno / ugovoreno (u %)	68,5

Izvor: izrada studentice prema: Hrvatska gospodarska komora <https://www.hgk.hr/alokacije-i-iskoristenost-eu-fondova> (15.01.2015.), Europski fondovi http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/com2013_0625hr01.pdf (20.01.2015.), Vlada Republike Hrvatske <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//129.%20-%2018.pdf>(15.01.2015.), <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2014/176%20sjednica%20Vlade//176%20-%206.pdf> (15.01.2015.),

Prema podacima sa internet stranica Vlade RH, u trogodišnjem razdoblju 2007. – 2010. odnos ugovorenosti i dodijeljenih sredstava je iznosio 77%, što je značajno više nego u 2013. godini. Razlog tomu su počeci realiziranja projekata koji su se odnosili na prekograničnu suradnju i u tom razdoblju navedeni projekti su zahtijevali veća financijska sredstva. Što se tiče odnosa plaćenih sredstava krajnjim korisnicima i ugovorenih sredstava, postotak u 2013. je veći u odnosu na trogodišnje razdoblje 2007. – 2010.

4.4 Iskorištenost IPA komponente III Regionalni razvoj

Tablica 31 predstavlja ukupno dodijeljena financijska sredstva za tri Operativna programa. Zbog nepotpunih podataka za 2012. godinu, ta godina nije prikazana u tablici, no prema podacima sa web portal europski-fondovi.hr za 2012. godinu je dodijeljeno 72,33 milijuna eura, a krajnjim korisnicima isplaćeno 8,02 milijuna eura.

Tablica 31: Financijski pregled komponente III za razdoblje od 2007. – 2011. i u 2013. godini (u mil €)

IPA III	2007. – 2011.	2013.
Dodijeljena sredstva	257,350	1036,11
Ugovorena sredstva	168,240	58,22*
Ugovoreno/ dodijeljeno (u %)	65,3	5,62
Doznačena sredstva od EK	88,635	68,2
Plaćeno krajnjim korisnicima	80,380	58,8
Plaćeno / ugovoreno (u %)	47,78	100

*ne uključuje povećane iznose sufinanciranja EU za projekte Marišćina i Kaštijun, koji proizlaze iz stupanja na snagu izmijenjenih Dvostranih sporazuma za navedene projekte.

Izvor: izrada studentice prema Hrvatska gospodarska komora <https://www.hgk.hr/alokacije-i-iskoristenost-eu-fondova> (15.01.2015.), Vlada Republike Hrvatske <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//129.%20-%2018.pdf> (15.01.2015.), <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2014/176%20sjednica%20Vlade//176%20-%206.pdf> (15.01.2015.)

Operativni program Promet

Prema podacima sa web stranica Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture za OP Promet 2007. - 2013. predviđeno je ukupno 278.803.890 eura, od čega će se 236.983.305 eura financirati iz Europskog fonda za regionalni razvoj, a 41.820.585 eura iz nacionalnih sredstava. U okviru prioriternih osi predviđeno je za:

- Modernizaciju željezničke infrastrukture i priprema projekata u sektoru prometa 260.746.446 eura,
- Unaprjeđenje sustava unutarnje plovidbe u RH: 9.250.000 eura,
- Razvoj cesta i zračne luke 108.834.440 eura, te
- Tehničku pomoć 8.807.444 eura.

Kroz sedmogodišnje razdoblje započeto je nekoliko operacija provođenja OP Promet, no samo polovica ih je u cijelosti realizirano, a to su:

- Potpora HŽ Infrastrukturi u ocjeni natjecajne dokumentacije za radove (2010. - 2012.),
- Sustav signalnosigurnosnih uređaja na zagrebačkom glavnom kolodvoru (2010. - 2013.),
- Potpora Operativnoj strukturi za promet u samostalnoj identifikaciji, ocjenjivanju i pripremi projekata (2012. - 2013),
- Tehnička pomoć Operativnoj strukturi za promet za upravljanje Operativnim programom i provedbu projekata (2010. - 2012.),
- Potpora u pripremi Strateške studije utjecaja na okoliš za Strategiju prometnog razvoja RH (2013. - 2014.),
- Obnova i rekonstrukcija željezničke pruge na dionici Okučani – Novska (2012. - 2014.), i
- Modernizacija i rekonstrukcija željezničke pruge Dugo Selo-Novska (2011. - 2014.).

Projekti koji su još uvijek u fazi realizacije u sklopu OP Promet su:

- Priprema projekata i ostale projektne dokumentacije za "Izgradnju nove dvokolosiječne željezničke pruge Goljak - Skradnik" (2012. - 02.2015.),
- Priprema projekata i ostale projektne dokumentacije za "Nadogradnju i rekonstrukciju dionice Križevci – Koprivnica – državna granica s izgradnjom drugog kolosijeka" (2012. - 2016.),
- Modernizacija i rekonstrukcija kolosijeka, izgradnja drugog kolosijeka te izgradnja dvostrukog kolosijeka pruge Dugo Selo - Novska, faza 2,3- Priprema projektne dokumentacije (2012. - 2016.),
- Priprema projekata i ostale projektne dokumentacije za "Rekonstrukciju i elektrifikaciju željezničke pruge Vinkovci - Vukovar" (2012. - 05.2015.),

- Priprema projekata i ostale projektne dokumentacije za “Nadogradnju, izgradnju nove dvokolosiječne željezničke pruge te drugog kolosijeka na dionici željezničke pruge Hrvatski Leskovac - Karlovac” (2012. - 11.2015.),
- Obnova i unaprjeđenje plovnog puta rijeke Save (2012. - 05.2015.), te još nekoliko manjih projekata.

Na razini operativne strukture rade se intenzivne pripreme za nadolazeće programsko razdoblje 2014. - 2020. godina, što na razini projekata znači da se pripremaju projekti svih prometnih sektora: željezničkog, cestovnog, pomorskog, riječnog i zračnog, ali se po prvi puta, sukladno strateškim ciljevima EU prometne politike, velika pažnja posvećuje razvojnim projektima iz segmenta gradsko-prigradskih, javnih i integriranih prometnih sustava.

Operativni program Regionalna konkurentnost

OPRK određuje prioritetne smjerove za jačanje konkurentnosti hrvatskih regija za razdoblje do kraja 2013. godine, paralelno s time razrađujući strateški cilj Nacionalnog strateškog referentnog okvira Republike Hrvatske koji se odnosi na povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

Za provedbu OPRK-a Hrvatskoj je dodijeljeno gotovo 82 milijuna eura iz prepristupnog programa pomoći (IPA), čime su podržavane aktivnosti unaprjeđenja razvojnog potencijala slabije razvijenih područja, jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva te jačanje administrativnih kapaciteta kroz tehničku pomoć. Pristupanjem u Europsku uniju Republika Hrvatska je postala korisnikom strukturnih instrumenata te joj je za provedbu OPRK-a za posljednje šestomjesečno razdoblje 2013. kao zadnje godine sedmogodišnjeg financijskog razdoblja Europske unije (2007. - 2013.), dodijeljeno dodatnih 108,4 milijuna eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj (Tablica 32).

Tablica 32: Financijski plan programskog razdoblja s dodjelom financijskih sredstava iz EFRR-a, stope nacionalnog sufinanciranja i sufinanciranja za prioritetne osi unutar OPRK-a (u mil €)

Prioritetna os	Fond	Financiranje Zajednice	Nacionalni udio	Razdjela nacionalnog udjela		Ukupno financiranje	Stopa sufinanciranja (u %)
				Nacionalno javno financiranje	Nacionalno privatno financiranje		
				(a)	(b)=(c)+(d)		
Prioritetna os 1: Razvoj i unaprjeđivanje regionalne infrastrukture i jačanje atraktivnosti regija	EFRR	62,163	3,500	3,500	0	65,663	95
Prioritetna os 2: Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva	EFRR	113,796	30,249	6,500	23,749	144,045	79
Prioritetna os 3: Tehnička pomoć	EFRR	11,820	2,085	2,085	0	13,906	85
Ukupno	EFRR	187,779	35,835	12,085	23,749	223,615	84

Izvor: Ministarstvo poduzetništva i obrta <http://www.minpo.hr/default.aspx?id=476> (19.01.2015.)

Pokrenuti projekti u sklopu OP Regionalna konkurentnost su²⁸:

- ✓ Poboljšanje administrativne učinkovitosti na nacionalnoj razini u vrijednosti 1.328.496 eura,
- ✓ Poboljšanje poslovne konkurentnosti putem elektroničkog poslovanja u vrijednosti 1.387.000 eura,
- ✓ Izgradnja kapaciteta stručnjaka za područje obavljanja poslovnih usluga i ustanova zaduženih za pružanje potpore u poslovanju (CABBS) u vrijednosti 1.344.900 eura,

²⁸ Ministarstvo poduzetništva i obrta <http://www.minpo.hr/default.aspx?id=27> (19.01.2015.)

- ✓ Promocija i pružanje savjetodavnih usluga malom i srednjem poduzetništvu (SMEPASS) u vrijednosti 2.788.240 eura (1.faza) i 2.978.400 eura (2.faza),
- ✓ Razvoj investicijskog okruženja u vrijednosti 3.437.125 eura,
- ✓ Podrška razvoju klastera u iznosu 2.389.580 eura,
- ✓ Potpora jačanju konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva u iznosu 8.770.615 eura,
- ✓ BIZ IMPACT II 1.396.500, te
- ✓ Razvoj informacijsko-telekomunikacijskih usluga za obrtnike u vrijednosti 265.000 eura.

Operativni program Zaštita okoliša

Komponenta IPA IIIb namijenjena je financiranju projekata iz područja zaštite okoliša. Projekti koji se financiraju sastavni su dio Operativnog programa zaštite okoliša 2007. – 2013. kroz koji je osigurano ukupno 131.2 milijuna eura bespovratnih sredstava iz program IPA.

Neki od očekivanih rezultata nakon proteka implementacijskog roka u 2016. godine su²⁹:

- 580.000 stanovnika bit će obuhvaćeno uslugom novih centara za gospodarenje otpadom,
- 70% smanjenja količina otpada odloženog na odlagališta (na razini županije),
- 61.546 m² saniranih odlagališta otpada,
- 20.000 stanovnika bit će priključeno na novu /obnovljenu javnu vodoopskrbnu mrežu,
- 44.500 stanovnika bit će priključeno na novu /obnovljenu mrežu odvodnje,
- 472.500 stanovnika bit će obuhvaćeno novim uređajima za pročišćavanje otpadnih voda.

Slika 13 prikazuje alokaciju financijskih sredstava prema prioritetnim osima. Najveći dio sredstva usmjeren je na prioritetnu os voda, a zatim na otpad.

²⁹ Europska komisija – regionalna politika
http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details_new.cfm?gv_PAY=HR&gv_reg=ALL&gv_PGM=1356&LAN=25&gv_PER=2&gv_defL=7 (19.01.2015.)

Slika 13: Financijska alokacija sredstva OP Zaštita okoliša prema prioritetima, 2007. – 2013.

Izvor: Operativni program Zaštita okoliša <http://www.opzo.hr/> (20.01.2015.)

Neki od završenih projekata u sklopu IPA-e OP Zaštita okoliša su³⁰:

- IPA 2009 FPPRAC “Unapređenje izvještavanja o otpadu u Republici Hrvatskoj” (160.000 eura),
- IPA „Pripreme mjere za sudjelovanje država kandidata i potencijalnih kandidata u radu agencija Europske zajednice – specifični projekt za sudjelovanje zemalja Zapadnog Balkana u radu Europske agencije za okoliš 2011.-2013.“ (1 mil.eura),
- IPA I 2007 TAF: „Unapređenje izvješćivanja o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj“ (235.000 eura),
- MB IPA 2011 Višekorisnički program statističke suradnje otpad (cca 1.230.000 eura),
- IPA 2007 Kemijska sigurnost - Jačanje pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu od opasnih kemikalija (1.834.300 eura).

Projekti OP Zaštita okoliša čija realizacija još uvijek traje su³¹:

- IPA 2009 Jačanje kapaciteta za pripremu planova upravljanja i jačanje inspekcije zaštite prirode za predložena NATURA 2000 područja (1 950 000 eura).

³⁰ Agencija za zaštitu okoliša <http://www.azo.hr/ZavršeniProjekti01> (20.01.2015.)

³¹ Agencija za zaštitu okoliša <http://www.azo.hr/ProjektiUTijeku> (20.01.2015.)

- IPA 2009 Jačanje kapaciteta za provedbu okolišnog acquisa na područjima gospodarenja otpadom, integriranom sprječavanju i kontrole onečišćenja te zaštite od buke (3 komponente) u vrijednosti 1.160.000 eura:
 - I Jačanje kapaciteta za provedbu nadzora prekograničnog prometa otpadom,
 - II Uspostava centara za provedbu IPPC-a na regionalnom nivou u Hrvatskoj,
 - III Tehnička pomoć za razvoj Nacionalne strategije zaštite okoliša od buke za RH (završeno).
- IPA 2009 Jačanje kapaciteta za provedbu Direktive o onečišćenju uzrokovanom ispuštanjem određenih opasnih tvari u vodni okoliš i Okvirne direktive o vodama (1.137.000 eura).

Stjecanjem punopravnog članstva, sredstva iz IPA-e za OP Okoliš pretvaraju se u konvergentni program sufinanciran od strane kohezijskog fonda.

4.5 Iskorištenost IPA komponente IV Razvoj ljudskih potencijala

Kroz OP Razvoj ljudskih potencijala za razdoblje 2007. – 2013. na raspolaganju je bilo ukupno 111.084.756 eura, od čega se 94.422.000 eura odnosi na IPA sredstva

Tablica 33: Financijski pregled komponente IV za razdoblje od 2007. – 2013. godine (u mil €)

IPA IV	2007. – 2013.
Dodijeljena sredstva	94,422
Ugovorena sredstva	43,177
Ugovoreno/ dodijeljeno (u %)	45,7
Doznačena sredstva od EK	33,123
Plaćeno krajnjim korisnicima	34,009
Plaćeno / ugovoreno (u %)	78,8

Izvor:Hrvatska gospodarska komora <https://www.hgk.hr/alokacije-i-iskoristenost-eu-fondova> (13.01.2015.)

Prema podacima Hrvatske gospodarske komore, za komponentu IV Razvoj ljudskih potencijala, od 2007. do 2013. godine dodijeljeno je 94,422 milijuna eura, a doznačena sredstva od Europske komisije iznosila su 33,123 milijuna eura. Postotak koji označuje odnos plaćenih sredstava krajnjim korisnicima i ugovorenih sredstava iznosio je 77,8.

4.6 Iskorištenost IPA komponente V Ruralni razvoj

Tablica 33 prikazuje financijski pregled IPA komponente V od početka provođenja programa prepristupne pomoći do 2011. godine te zbog nedovoljnih podataka za 2012. godinu, u tablici su navedeni podaci za 2013. god.

Tablica 34: Financijski pregled komponente V za razdoblje od 2007. – 2011. i u 2013. godini (u mil €)

IPA V	2007. – 2011.	2013.
Dodijeljena sredstva	129	259,3
Ugovorena sredstva	41	15,57
Ugovoreno/ dodijeljeno (u %)	32	6
Doznačena sredstva od EK	26	14,8
Plaćeno krajnjim korisnicima	4,4	18,58
Plaćeno / ugovoreno	10,6%	119%

Izvor: izrada studentice prema Hrvatska gospodarska komora <https://www.hgk.hr/alokacije-i-iskoristenost-eu-fondova> (15.01.2015.), Vlada Republike Hrvatske <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//129.%20-%2018.pdf> (15.01.2015.), <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2014/176%20sjednica%20Vlade//176%20-%206.pdf> (15.01.2015.)

Kroz Tablicu 34 utvrđeno je da u četverogodišnjem razdoblju od 2007. do 2011. doznačeno oko 129 milijuna eura, dok je Europska komisija doznačila 26 milijuna eura, te odnos ugovorenih sredstava i plaćenog krajnjim korisnicima je iznosio samo 10,6%, dok za godinu 2013. taj postotak je znatno veći jer uključuje i dobivena sredstva i nakon ulaska u EU od Europskog fonda za ruralni razvoj.

„Ugovaranje projekata kroz prepristupni program Europske unije IPARD, kojega je Hrvatska koristila u programskom razdoblju 2007. - 2013. završilo je 31.12.2014. godine. Ukupno je ugovoreno 800 projekata u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju za 94% sredstava EU

koji su nam bili na raspolaganju, a od toga je isplaćeno 34,90% raspoloživih EU sredstava za 332 završena projekta. Rok za isplatu svih završenih projekata ugovorenih kroz IPARD program je 31.12.2016. godine, a preostaju još dvije godišnje financijske omotnice za isplatu projekata u 2015. i 2016. godini (oko 50 milijuna eura). Očekuje se da će na kraju provedbe IPARD programa ukupna financijska iskoristivost Republike Hrvatske biti na 70%, što je imponzantan broj obzirom da je prema podacima Europske komisije iskoristivost prepristupnih programa za ruralni razvoj 12 prepristupnih zemalja bila oko 60%.³²

³² Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju <http://www.apprrr.hr/ipard-rezime-%E2%80%93-ugovoreno-94-dostupnih-sredstava-a-do-sad-isplaceno-35-1253.aspx> (4.02.2015.)

ZAKLJUČAK

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju ostvaruje se jedan od strateških ciljeva RH, zacrtan još prije više od 20 godina prilikom proglašenja neovisnosti. Prije stjecanja punopravnog članstva, Hrvatska je imala priliku korištenja prepristupnih programa koji su, osim pomoći krajnjim korisnicima, imali za cilj i podizanje spremnosti hrvatske administracije za kvalitetno upravljanje programima EU. Od 2001. do 2004. godine, Hrvatska je bila korisnica programa CARDS čiji cilj je bio jačanje administrativnih kapaciteta, a 2004. godine kada je stekla status zemlje kandidatkinje postala je korisnica prve generacije prepristupnih programa pomoći PHARE, ISPA i SAPARD. Godine 2007. nastaje prepristupni program IPA koji zamjenjuje dotadašnje programe, sastavljen od pet komponenti s ciljem pružanja pomoći u izgradnji institucija, poticanja razvoja ljudskih prava, prava manjina, ekonomskog i društvenog razvoja te poboljšanja regionalne i prekogranične suradnje. Sredstva koja je Europska unija namijenila državama poput Republike Hrvatske služe za „dovođenje“ budućih država članica EU u stanje u kojem mogu ispuniti sve potrebne uvjete za članstvo. U većini slučajeva, sredstva koja EU izdvaja namijenjena su javnome sektoru i nevladinim organizacijama i to zbog namjere da se sredstva utroše za opće, a ne za privatno dobro. Republika Hrvatska korisnica je IPA programa od godine 2007. do trenutka stupanja u članstvo Europske Unije.

Od 2007. do 2013. godine Hrvatskoj je kroz IPA-u stavljeno na raspolaganje nešto više od 150 milijuna eura godišnje, a nakon 1. srpanja 2013. godine, kada Hrvatska stječe punopravno članstvo Europske unije dolazi do višestrukog povećanja raspoloživosti sredstava iz programa EU. Kroz provođenje programa IPA, tj. komponenti Hrvatska je postigla značajan napredak u svom razvoju. Kroz komponentu I Pomoć u tranziciji i razvoj institucija financiralo se sudjelovanje zemlje u programima Zajednice kako bi se zadovoljili politički i ekonomski kriteriji, pospješila borba protiv korupcije, ojačala politika tržišnog natjecanja i sl. Kroz komponentu II Prekogranična suradnja, Hrvatska je započela suradnju kroz šest programa, a osim toga sudjeluje i u dva programa transnacionalne suradnje. Provođenjem prekogranične suradnje naglasak se stavlja na održiv razvoj, razvoj turizma, zaštitu okoliša, prirode i kulturne baštine, razvoj poduzetništva i gospodarstva, razvoj ljudskih potencijala, istraživanja i inovacija, transparentnost i informiranost. Treća komponenta Regionalni razvoj, za Hrvatsku je predstavljao izazov u razvoju regionalne konkurentnosti prometne povezanosti te zaštitu okoliša kroz definirana tri operativna programa. Kroz četvrti operativni program u sklopu IPA

komponente IV Razvoj ljudskih potencijala, Hrvatska je unaprijedila sustave zapošljavanja, obrazovanja, usavršavanja i socijalnog uključivanja. Na taj način, nastojalo se unaprijediti pristup zapošljavanju, kao i pospješiti kvalitetu hrvatskih javnih službi nadležnih za zapošljavanje, a također olakšati uključivanje osoba kojima je otežan pristup zapošljavanju na tržište rada. Komponentom V Ruralni razvoj povećala su se ulaganja u poljoprivredna gospodarstva, preradu poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u skladu sa standardima EU. Osim toga, pridonosi se razvoju ruralnih gospodarskih aktivnosti, te zaštiti okoliša.

Korištenje IPA-e još traje pa se konačna iskorištenost još ne zna. Prema objavljenim podacima i izvješćima Hrvatska je dosad apsorbirala oko 60% EU novca koji nam je stajao na raspolaganju u periodu korištenja IPA-e (2007. -2013.), odnosno od 997,65 milijuna eura iskorišteno je 670 milijuna eura. Ulaskom Hrvatske u EU i provođenjem određenih politika u razdoblju 2014. – 2020., na raspolaganju će biti i do nekoliko puta više financijskih sredstava nego što se pružilo kroz sedmogodišnje djelovanje IPA-e. Isto tako, ulaskom Hrvatske u EU neće se riješiti svi problemi, ali stjecanjem kandidature za članstvom u EU, Hrvatska je već ostvarila određeni napredak u gospodarskom, socijalnom i regionalnom smislu. Članstvo u EU-u donosi brojne promjene i mogućnosti, a uz sveobuhvatni angažman države članice, može donijeti i značajan gospodarski napredak, što je i cilj RH.

LITERATURA

Knjige:

1. Belić, M., et.al. (2010.): *EU fondovi – vodič kroz europske fondove 2008. – 2013.*, Folpa d.o.o., Zagreb
2. Belić, M., Georgievski, D. (2009.): *EU fondovi – poljoprivreda, ribarstvo i ruralni razvoj*, Novum d.o.o., Zagreb
3. Belić, M., Štilinović, J. (2013.): *EU fondovi i programi za turizam*, Nova knjiga Rast, Zagreb
4. *EU projekti u Istarskoj županiji*, Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva, Tiskara Nova-Galižana, Pula, 2012.
5. Fresl, A. et. al. (2014.): *EUčinkovitost – istraživanje o korištenju IPA programa*, Grafički zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb
6. Guéguen, D. (2001.): *Praktični vodič kroz labirint Europske unije*, Ministarstvo za europske integracije, Zagreb
7. *Instrument pretpristupne pomoći (IPA)*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2008.
8. *IPA – Novi oblik pomoći Europske unije proširenju*, Delegacija Europske unije u RH, Zagreb, 2011.
9. Mintas-Hodak, Lj. et. al. (2004.): *Uvod u Europsku uniju*, Zagrebačka škola ekonomije i managementa – Centar za europske integracije, MATE d.o.o., Zagreb
10. Navota, S. (2007.): *Programi Europske unije: Iskustva u provedbi projekata u Republici Hrvatskoj*, Graverna d.o.o., Rijeka
11. Priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija: *Europski fondovi za hrvatske projekte*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2009.
12. Priručnik za komponentu 1. Programa IPA: *Pomoć u tranziciji i izgradnji institucija*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2008.

13. *Vodič za programiranje Višekorisničke IPA-e 2011.-2013.*, Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb, 2010.

Internetske stranice:

1. Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju:
<http://www.apprrr.hr/ipard-rezime-%E2%80%93ugovoreno-94-dostupnih-sredstava-a-do-sad-isplaceno-35-1253.aspx> (4.02.2015.)
2. Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske: <http://www.arr.hr/ipa-prekogranicni-program-hrvatska-crna-gora> (5.12.2014.),
<http://www.arr.hr/ipa-prekogranicni-program-hrvatska-srbija> (7.12.2014.),
<http://www.arr.hr/transnacionalni-program-see> (16.11.2014.)
3. Agencija za zaštitu okoliša: <http://www.azo.hr/ZavršeniProjekti01> (20.01.2015.),
<http://www.azo.hr/ProjektiUTijeku> (20.01.2015.)
4. Europska komisija: http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/ipa/index_hr.cfm (25.10.2014.)
5. Europska komisija – regionalna politika:
http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details_new.cfm?gv_PAY=HR&gv_reg=ALL&gv_PGM=1356&LAN=25&gv_PER=2&gv_defL=7 (19.01.2015.)
6. Europska teritorijalna suradnja: http://www.si-hr.eu/start_hr/ (7.11.2014.)
7. Europska unija: http://europa.eu/about-eu/funding-grants/index_hr.htm (12.01.2015.)
8. Europski fondovi:
http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/com2013_0625hr01.pdf (20.01.2015.)
9. Hercegbosna – Hrvati Bosne i Hercegovine:
<http://www.hercegbosna.org/vijesti/bih/zajednickim-snagama-do-inovativnog-rjesenja-5242.html> (16.11.2014.)
10. Hrvatska gospodarska komora: <https://www.hgk.hr/alokacije-i-iskoristenost-eu-fondova> (15.01.2015.)

11. Istra Communicating Europe: http://www.istraeuropa.eu/pages/pretpristupni_fondovi_ispa_phare_sapard (12.01.2015.)
12. Ministarstvo financija Republike Hrvatske: <http://www.mfin.hr/hr/hrvatska-i-eu> (15.12.2014.)
13. Ministarstvo poduzetništva i obrta: <http://www.minpo.hr/default.aspx?id=27> (19.01.2015.)
14. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije: <http://mrrfeu.hr/default.aspx?id=612> (14.01.2015.)
15. Operativni program zaštita okoliša: <http://www.opzo.hr/> (10.12.2014.)
16. PJR Consulting: <http://www.pjr.hr/index.php?/cro/Provedba/Istrazivanje-o-provedbi> (17.01.2015.)
17. Portal o EU fondovima: <http://eu-projekti.info/> (14.12.2014.)
18. Poslovni dnevnik: <http://www.poslovni.hr/eu-fondovi/tri-uspjesne-poslovne-price-o-tri-projekta-iz-ipard-a-231020#> (17.01.2015.)
19. Program prekogranične suradnje Mađarska – Hrvatska: <http://www.hu-hr-ipa.com/hr/programsko-podrucje> (7.11.2014.)
20. Splitsko-dalmatinska županija: <http://www.dalmacija.hr/> (6.11.2014.)
21. Središnja agencija za financiranje i ugovaranje: <http://www.safu.hr/hr/o-programima-eu/ipa> (5.11.2014.),
http://www.safu.hr/datastore/filestore/10/Provedba_pretpristupnih_programa_u_RH.pdf (5.11.2014.)
22. Strukturni i investicijski fondovi: <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-2007-2013> (16.11.2014.), <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-iiic> (15.01.2015.)
23. Vlada Republike Hrvatske:
<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva//129.%20-%2018.pdf> (15.01.2015.),
<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2014/176%20sjednica%20Vlade//176%20-%2006.pdf> (15.01.2015.)
24. Volonterski centar Osijek: <http://vcos.hr/projekti> (12.12.2014.)
25. Zračna luka Pula d.d.: <http://www.airport-pula.hr/default.aspx?id=139> (14.10.2014.)

POPIS TABLICA

Tablica 1: Pomoć Europske unije kroz CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD, od 2001. do 2006. u Republici Hrvatskoj (u mil €).....	7
Tablica 2: Pomoć EU-a kroz nacionalnu komponentu programa CARDS u Hrvatskoj od 2001. do 2004. godine (u mil eura)	9
Tablica 3: Financijska pomoć EU sukladno instrumentu IPA od 2007. do 2013. godine (u mil €).....	27
Tablica 4: Programski dokumenti i nadležne institucije za provođenje IPA komponenata.....	29
Tablica 5: Višegodišnji indikativni financijski okvir za IPA-u za Hrvatsku, 2007. do 2013. godine (u milijunima eura)	31
Tablica 6: Nacionalni program za 2007. godinu u sklopu komponente I za Hrvatsku	36
Tablica 7: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatske i Mađarska, 2007. – 2013.	44
Tablica 8: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska, 2007. - 2013.	47
Tablica 9: Prioriteti i mjere Operativnog programa Jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.	50
Tablica 10: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina, 2007. - 2013.	54
Tablica 11: Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora, 2007. – 2013.	56
Tablica 12: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora, 2007. - 2013.	57
Tablica 13: Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, 2007. - 2013.	60
Tablica 14: Prioriteti i mjere Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, 2007. – 2013.	61
Tablica 15: Prioriteti i područja intervencije u Operativnom programu Jugoistočna Europa, 2007. - 2013.	64

Tablica 16: Prioriteti i mjere Operativnog programa Regionalna konkurentnost, 2007. - 2013.	67
Tablica 17: Prioritet i mjere Operativnog programa Promet, 2007. - 2013.	71
Tablica 18: Popis projekata u Operativnom programu Prometu, 2007. - 2013.	73
Tablica 19: Prioriteti i mjere u sklopu Operativnog programa Zaštita okoliša, 2007. – 2013.	74
Tablica 20: Popis projekata prioriteta 1 i 2 za OP Zaštita okoliša, 2007. - 2013.....	76
Tablica 21: Pregled prioriteta i mjera OP Razvoj ljudskih potencijala 2007. - 2013.	78
Tablica 22: Prioriteti i mjere Plana poljoprivrednog i ruralnog razvitka, 2007. - 2013.....	86
Tablica 23: Financijski pregled IPA-e za Republiku Hrvatsku, komponente I.-V.	92
Tablica 24: Broj ugovora u IPA programu, populacija istraživanja, uzorak istraživanja	94
Tablica 25: Vrijednost projekata koji čine populaciju istraživanja.....	95
Tablica 26: Broj projekata cijelog IPA programa po županijama.....	96
Tablica 27: Broj i vrijednost IPA projekata populacije istraživanja po županijama.....	98
Tablica 28: Realizirani IPA projekti po regijama RH.....	100
Tablica 29: Financijski pregled komponente I za razdoblje od 2007. – 2013. godine (u mil €)	103
Tablica 30: Financijski pregled komponente II za razdoblje od 2007. – 2013. godine (u mil €)	105
Tablica 31: Financijski pregled komponente III za razdoblje od 2007. – 2011. i u 2013. godini (u mil €).....	106
Tablica 32: Financijski plan programskog razdoblja s dodjelom financijskih sredstava iz EFRR-a, stope nacionalnog sufinanciranja i sufinanciranja za prioritetne osi unutar OPRK-a (u mil €).....	109
Tablica 33: Financijski pregled komponente IV za razdoblje od 2007. – 2013. godine (u mil €).....	113
Tablica 34: Financijski pregled komponente V za razdoblje od 2007. – 2011. i u 2013. godini (u mil €).....	114

POPIS SLIKA

Slika 1: Razvoj financijske pomoći Hrvatskoj	6
Slika 2: Zemlje korisnice prepristupnog programa IPA, 2007. - 2013.	21
Slika 3: Tri razine okvira za provedbu IPA.....	33
Slika 4: Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Mađarska – Hrvatska 2007. – 2013.	43
Slika 5: Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Slovenije i Hrvatske, 2007. - 2013.	46
Slika 6: Područje na koje se odnosi Operativni program Jadranske prekogranične suradnje, 2007. - 2013.....	49
Slika 7: Prihvatljivo područje, Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina, 2007. - 2013.	53
Slika 8: Područje na koje se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora, 2007. – 2013.	55
Slika 9: Područja na koja se odnosi Operativni program prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija, 2007. - 2013.....	59
Slika 10: Područje na koje se odnosi Operativni program Jugoistočna Europa, 2007. - 2013.	63
Slika 11: Poredak županija po broju realiziranih IPA projekata (svi IPA projekti i projekti koji su uključeni u istraživanje).....	99
Slika 12: Struktura predlagatelja projekata po tipu organizacija (populacija istraživanja)....	101
Slika 13: Financijska alokacija sredstva OP Zaštita okoliša prema prioritetima, 2007. – 2013.	111

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Raspodjela IPA programa prema komponentam (u %).....	22
Grafikon 2: Financijska alokacija po prioritetima OP Regionalna konkurentnost za razdoblje 2007. – 2013.....	69
Grafikon 3: Financijska alokacija po prioritetima OP Promet za razdoblje 2007.- 2013.....	72
Grafikon 4: Financijska alokacija po prioritetima OP Zaštita okoliša za razdoblje 2007. – 2013.....	75
Grafikon 5: Financijska alokacija po prioritetima OP Razvoj ljudskih potencijala za razdoblje 2007. – 2013.....	83
Grafikon 6: Financijska alokacija po prioritetima komponente V IPA-e za razdoblje 2007. – 2013.....	89
Grafikon 7: Prikaz broj ugovora u IPA programu, populacija istraživanja, uzorak istraživanja (% svih ugovora).....	94

SAŽETAK

Prepristupni program IPA djeluje od 2007. godine, kao zamjena za prvu generaciju programa pomoći CARDS, SAPARD, ISPA i PHARE. Cilj IPA-e je pružanje pomoći oko ulaska u Europsku uniju državama kandidatkinjama i državama sa statusom potencijalnog kandidata za članstvom Unije. Kroz pružanje pomoći nastoji se postići usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije, jačanju kapaciteta za provedbu novih zakona i propisa, te pripremiti zemlju za korištenje Kohezijskog i Strukturnog fonda nakon ulaska u EU. Program IPA se sastoji od pet komponenti, a to su: Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija, Prekogračna suradnja, Regionalni razvoj, Razvoj ljudskih potencijala i Ruralni razvoj.

Hrvatska je bila korisnica IPA-e od 2007. do 2013. godine, i u tom razdoblju uspješno iskoristila dodijeljena financijska sredstva kroz svih pet komponenti. Za sveobuhvatnu koordinaciju IPA-e u Hrvatskoj zaduženo je Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU-a, dok je Ministarstvo financija odgovorno za sveukupno financijsko upravljanje. Za ulazak Hrvatske u EU, bilo je potrebno provesti određene strukturne promjene koje su zahtjevale znatna financijska sredstva. Kroz provođenje IPA programa pružena je financijska i tehnička pomoć u postupku pristupanja, a ostveren je i gospodarski rast i razvoj, razvoj poduzetništva, pružena je pomoć MiS poduzećima, privukle su se nove investicije, povećao se izvoz, postignuo ruralni i regionalni razvoj, razvoj ljudskog kapitala kroz povećanje zaposlenosti i borbe protiv isključenosti osoba kojima je onemogućen pristup tržištu rada, zaštita okoliša, prometne i regionalne povezanosti i sl.

Stjecanjem punopravnog članstva 1. srpnja 2013. godine, Hrvatska je postala 28. članica Europske unije. Tog dana Hrvatskoj su na raspolaganje stavljena sredstva iz Strukturnih fondova (Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond) i Kohezijskog fonda, tj. fondova namijenjenih ekonomski slabije razvijenim područjima EU-a, što za Hrvatsku predstavlja značajno veće izvore i iznose financiranja. Uz te fondove, Hrvatska je danom pristupanja u mogućnosti početi koristiti i fondove namijenjene poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, pripremi za pristupanje Šengenskom prostoru te druge programe i inicijative.

SUMMARY

From 2007 onwards, the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) replaces a series of European union programmes and financial instruments for candidate countries or potential candidate countries, CARDS, PHARE, ISPA and SAPARD. The main objectives of the IPA assistance to candidate and potential candidate countries is in their harmonization and implementation of the *acquis communautaire* and to prepare them for the use of the Cohesion fund and Structural funds. IPA is made up of five components: Assistance for transition and institution building, Cross-border cooperation, Regional development, Human resources development and Rural development.

In the period 2007 - 2013 Croatia has successfully used the funds of the IPA program and participated in the implementation of all components. Ministry of Regional development and EU funds is responsible for overall coordination of the IPA programme in the Republic of Croatia, while the Ministry of finance is responsible for overall financial management. Structural changes that were necessary in order for the Republic of Croatia to join the European union were very expensive and that was the fact that this programme offer substantial financial and technical help in the process of accession. The Republic of Croatia has achieved through components economic growth and development, attracting new investments, developing entrepreneurship and the support to SMEs, increasing export, rural and regional development, environmental protection, strengthening human capital, combating exclusion and increasing employment.

Republic of Croatia is the 28th member states of the European union since July 1st 2013. and than, a broader range of sub-programmes for financing became available for country, with significantly greater sources and amounts of funding. Croatia has, by its accession to the EU, started using structural funds (European Fund for Regional Development and European Social Fund) and the Cohesion Fund. These funds are intended for the economically less developed areas of the EU. In addition to these funds, Croatia has, since the date of the entry to the EU, the possibilities to use the funds intended for agriculture, fisheries and rural development, the preparation for accession to the Schengen area, as well as other programs and initiatives.